

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΔΩΡΕΑ 1. Τ. 808.2
ΗΜΕΡΟΜ. 16.8.85
ΑΡΙΘ. 36000

Νεογλα

ΑΡΙΘ. ΟΥΛΟΥ 25 (76)
23 ΜΑΡΤ 1940Ε

ΝΥΧΤΑ ΑΓΡΥΠΝΙΑΣ

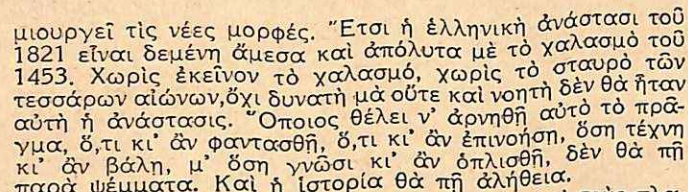
«Ο Κάλβος την είπε «νύχτα δουλείας». Και γενικά όχι οι ποιητές μονάχα εις τις παρομοιώσεις τους, αλλά και οι ιστορικοί και οι κριτικοί της ιστορίας αγαπούν να την ονομάζουν έτσι. Η αλήθεια είναι ότι απ' όλες τις εποχές της ζωής του Έλληνισμού είναι η πιο σκοτεινή. Σκοτεινή από μίαν έννοια μονάχα. Από την έννοια της φτώχειας των ιστορημάτων και των εγγράφων διηγήσεων. Όμως αν ο αγώνας και η πάλη είναι τα στοιχεία που φωτίζουν την ιστορία, δύσκολα θα μπορούσε κανείς να ανακαλύψει στην ιστορία την ιδιότητά μας και του κόσμου άλλην εποχήν τόσο έντονα, τόσο επίμονα, τόσο σκληρά και τόσο ολοκληρωτικά αγωνιστικήν, όσον αυτή.

Από το δειλινό της απαισίας Τρίτης που έφωτισε την φρίκη της αιματοβαμμένης Πόλης. Από την ώρα που ο Αιμυράς των Αγαρηνών, παίρνοντας στην προσωπική του κατοχή τον Μέγα Ναόν, έβιάζετο να πιστοποιήσει, πάνω από το λείψανο του σφαγιασμένου τελευταίου εν Χριστώ τῷ Θεῷ πιστού Βασιλέως και Αυτοκράτορος των Ρωμαίων, τ' αδιαφιλονίκητα σημάδια της κατακτήσεώς του, ο χώρος της μάχης που έπαψε γύρω από το έπικό θεοδοσιανό τείχος μετατίθεται εις τὰς ψυχάς. Εκεί θα συνεχισθῇ αὐτὴ ἡ μάχη τέσσαρες ἀτελείωτους αἰῶνες ἀδιάκοπη. Δίχως παράταξι και δίχως πομπή, δίχως ἔλεος και δίχως οἶκτο, σ' όλες τις γωνίες, σ' όλα τὰ μονοπάτια. Στις ἀγορές και στὰ σπίτια, στους δρόμους τους πολυσύχναστους και στ' ἀπόμερα καταρράχια, στὰ λιμάνια και στίς σπηλιές.

Ἀστείοι ἄνθρωποι με στερεμένη φαντασία, που τους εξέφνισαν τὸ φτωχὸ τους νοῦ τὰ ἐγκεφαλικά φλυαρήματα τῆς μηδενιστικῆς κοσμοθεωρίας που παιδεύει τὴν ξεπεσμένην ἐποχὴ μας, ἔκατσαν κι' ἔγραψαν φυλλάδες γιὰ νὰ μᾶς πουν πὼς βρήκανε νόμους και ἀνακάλυψαν ἐξηγήματα γι' αὐτὴ τὴ μάχη, γιὰ τὰ αἷτια και γιὰ τοὺς σκοπούς της. Εἶπαν πὼς ἡ ἐπανάστασι των Ἑλλήνων ἦταν κι' αὐτὴ ἀποτέλεσμα μιᾶς σπίθας που ξεπετάχτηκε ἀπὸ τὴν ἄθρη ἀνταρσία των ὄχλων που ἐσφάζοντο ἀναμεταξύ τους βακχευμένοι, στοὺς δρόμους τοῦ Παρισιοῦ, γιὰ νὰ σφραγίσουν ἔτσι «τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου». Ἐλέησαν ἀκόμα ν' ἀποδείξουν πὼς ἡ ἐπανάστασι ἦταν τὸ ξεσηκωμα τῶν πραγματευτῶν των λιμανιῶν τῆς Ἑλλάδος, πού, ἀφοῦ ἔκαμαν λεφτά, ἐπῆγαν νὰ πάρουν στὰ χέρια τους και τὴν πολιτικὴ ἐξουσία, καταλύοντας τοὺς γερόντους και τοὺς κληρικούς. Εἶναι παλιὰ και φτηνὴ και ἀπελπιστικὰ κοινότυπη ἡ μέθοδος των ἐποχῶν, πού ἐρμηνεύουν τις περασμένες κάνοντας προέκτασι τοῦ ἰδικοῦ των τρόπου νοήσεως και αἰσθήσεως τῆς ζωῆς. Ὅμως στὴν περίπτωσι που ἐξετάζομε οἱ προκροῦσαι πού ἐβάλθηκαν νὰ παραμορφώσουν και νὰ πλαστογραφήσουν τὸ ἀληθινὸ νόημα που βγαίνει ἀπὸ τὴν ἱστορία μας τῆς τουρκοκρατίας και τῆς ἐπανάστασεως, δὲν ἔχουν νὰ στηριχθοῦν πουθενά. Γιὰ τὰ στοιχεία και οἱ παράγοντες των γεγονότων

εἶναι τόσο σαφεῖς ὥστε νὰ μὴ ἐπιδέχονται διφορούμενες ἐρμηνείες. Γιὰ τὸ αὐτὸ που ξέρει ὅλος ὁ κόσμος εἶναι πὼς δὲν ἐπαναστάτησαν στὴν Ἑλλάδα οἱ πραγματευτῆδες μονάχα. Θὰ ἔμπορῶσε ἀπεναντίας νὰ ὑποστηρίξη κανεὶς εὐκόλα πὼς οἱ πραγματευτῆδες εἶναι που ἐπανεστάτησαν λιγώτερο ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους. Στὸν Προῦθο ἐσήκωσε τὴ σημαία ὁ ἀρχοντικώτερος Ἑλληνας τῆς ἐποχῆς του. Στὸ Μωρητὸ ξεσηκώθηκαν κοτζαμπάσηδες και κληρικοὶ μαζί με κλέφτες και ἀρματολούς. Στὰ νησιά καραβοκυραῖοι περήφανοι, ἀδερφωμένοι με τοὺς ναῦτες. Κι' ὁλοῦθε, στὴ στερεὰ και τὰ πέλαγα, ζευγολάτες μαζί με μούτσους και καλόγεροι και λόγιοι μαζί με ξωμάχους και με βοσκούς. Ὁ Σουλτᾶνος και ἡ Πύλη, που ἤξεραν κάπως καλλίτερα ἀπὸ τοὺς κατοπινούς ἱστορικούς φωστῆρες ποιὲς ἦταν οἱ πηγές και οἱ ρίζες τῆς ἀντάρας που ξέσπασε πάνω στὸ Κράτος τους, ἄρχισαν τὴν αἰμυνὰ τους κρεινώντας Πατριάρχες και ἀρχιερεῖς κι' ἀποκεφαλίζοντας ἀρχόντους. ἤξεραν πὼς ἀρχηγὸς ἦταν κάποιος που δὲν τὸν ἐπαινε ἡ ἐξουσία τους και δὲν τὸν ἀγγίζει ἡ δύναμί τους; Ὁ Χριστός. Καὶ στράτευμά του ὅλη ἡ Ρωμιοσύνη. Τὸ ἄλλο σημεῖο που γελοιοποιεῖ ὅλη τὴν οἰκοδομὴ τῆς μαρτυρικής θεωρίας στὴν ἐρμηνεία τῆς ἐπανάστασεως τῆς ἰδικῆς μας εἶναι τὸ χρονικὸ. Τὴν ἀνοιξὶ τοῦ 21 ἀπὸ τὴ γαλλικὴ ἐπανάστασι δὲν εἶχαν ἀπομείνει στὴ μνήμη των λαῶν παρὰ οἱ σωροὶ των ἐρείπων ἀπὸ τὴ μιά ὥς τὴν ἄλλη ἀκρὴ τῆς Εὐρώπης. Ὁ ἴδιος ὁ Κορσικανὸς ἦταν πιά πεθαμένος. Ἀλλὰ σ' αὐτὸν που θὰ ἔλεγε πὼς τάχα ἐχρειάζετο καιρὸς γιὰ νὰ βλαστήσῃ ὁ ἐπαναστατικὸς σπόρος στὸ «ἀκαλλιέργητο» ἑλληνικὸ χῶμα ἔχομε ν' ἀποκριθοῦμε πὼς τὸ λάθος εἶναι βαθύτερο. Γιὰ τὴν ἐπανάστασι τοῦ 21 δὲν ἦταν οὔτε ἡ μὲν οὔτε ἡ πρώτη. Γιὰ τὴν αὐτὴν ἐπανάστασι τοῦ 21 εἶναι ἡ πυρκαϊὰ που ἐλαμπάδασε συγχρόνως στὴν Ἠπειρὸ και στὴ Μολδαυία και στὸ Μωρητὸ, οἱ φλόγες τῆς ἦταν παλῆς. Τὶς εἶδαμε νὰ σιγοκαίνε ἀσβустες ὅλους τοὺς τέσσαρες αἰῶνες και πότε-πότε νὰ σηκώνονται ψηλά, νὰ σαλεύουν γλώσσες πύρινες και νὰ προειδοποιούν τὸν δύναστη γιὰ τὴν ὀργὴ που ἐφούντανε κι' ἐμεγάλωνε, ἔτοιμη κάθε ὥρα νὰ ξεσπάσῃ. Τὶς εἶχε πωτοτανῶσει αὐτὲς τις φλόγες κι' ὠρκίστηκε νὰ τις φυλάγῃ καντήλα ἀκοίμητη, φῶς και παρηγοριά της και προσηνὴ ἀπὸ τὴν ὥρα που ἔπεσε ὁ τελευταῖος τῆς Βασιλίδος και στρατιῶτης κι' ὁ πρῶτος τῆς νεομάρτυρας, ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Δραγάτης, τοῦ Γένους ἡ ψυχὴ. Καὶ τὸν ἐκράτησε τὸν ὄρκο της.

Ἡ ἱστορία εἶναι ζωντανὴ ὑπόθεσις. Ἰστορία θὰ πῇ ζωὴ. Καὶ ἡ ζωὴ εἶναι αὐτόνομο πρᾶγμα. Πλέκεται και ξετυλίγεται με νόμους δικούς της κι' οἱ νόμοι της μοιάζουν συχνὰ στὴ συνέπεια και στὴν ἀλυγισίαν τους τοὺς νόμους που κυβερνοῦν τὴ φύσι. Ὅπως ἡ φύσι πλάθει τὰ πλάσματά της σιγά, με ρυθμὸ, με τάξι, συνθέτοντας ἐκὰν τὰ στοιχεία που ἔχουν ἀποσυντεθῇ και ἔχουν ἀποθάνει, ἔτσι κι' ἡ ἱστορία ἀπὸ τὰ κατάλοιπα των χαλασμένων τῆς ἀναδῇ

Στά πρωτά του έκαστόχρονα ὁ λυτρωμένος Ἕλληνας- σμός δὲν βρῆκε οὔτε τὸν καιρὸν, οὔτε τὴν ὥριμη καὶ κατα- λαγαρισμένη κρίσι νὰ δῇ ὅσο ἀξίζει στοχαστικὰ καὶ κα- θαρὰ τὴν ἱστορίαν τῶν πατέρων του καὶ νὰ τιμῇ ὅσο ἔπρεπε τὴν συμβολὴν τοῦ ἰδικοῦ τους ἀγώνος εἰς τὸ νέο του ἀντιστάσιμα, μ' ὅλο πὺλ ἡ ψυχὴ του δὲν ἔπαυσε νὰ εἶναι ποτί- σμένη ὡς τὰ ἔγκατά της ἀπὸ ἔλεος γιὰ τὰ φριχτὰ τοὺς πάθη καὶ ἡ καρδίαν του ματωμένη ἀπὸ τὸ πένθος τοὺς. Καὶ πρέπει νὰ σημειώσωμε ἐδῶ ὅτι ἡ ἀνωριμότης τῆς κρί- σεως τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ γιὰ τοὺς ἀμέσους προ- γόνους του τῆς τουρκοκρατίας, δείχνεται πρὸ πάντων στὴν ἐπιπόλαιν πλάνη ὅχι τοῦ λαοῦ τοῦ ἴδιου, ἀλλὰ μερικῶν ἀπὸ τοὺς λογάδες καὶ τοὺς σοφοὺς τοῦ, νὰ τοὺς θεωροῦν τάχα μειωμένους, τάχα σὰν ἀνάξιους. νὰ στέκωνται περήφανα πλὰϊ στοὺς Ἕλληνας τῶν μεγάλων ἐποχῶν τῆς ἔθνικης ἱστορίας. Πρέπει ἡ πλάνη αὕτη νὰ καταπέση. Οἱ ἐποχές καὶ οἱ καιροὶ διαφέρουν καὶ εἶναι ἀπρεπο τὸ νὰ παρασβάλῃ καὶ νὰ συγκρίνῃ κανεὶς ἀνόμοια φαινόμενα. Κι' ἡ ἐποχὴ τῆς ἱστορίας μας ποὺ τὴν ξέρουμε μὲ τὸνομα τουρκοκρατία δὲν μοιάζει μὲ καμμινὴν ἄλλην. Πρὶν ἀξιο- λογηθῇ ἡ ἐποχὴ αὕτη, πρέπει προηγουμένως νὰ εὕρῃ τὸν ἱστορικὸν της. Ἐκεῖνο ποὺ μπορούμε σήμερα νὰ ποῦ- με μὲ βεβαιότητα εἶναι ὅτι ὁ ἱστορικὸς ποὺ θὰ σκύψῃ ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἐποχὴ αὕτη, θ' ἀνακαλύψῃ ἕνα ἄθλημα, ἕνα ἔπος, ποὺ ἅμα καθαρθῇ ἀπὸ τὸ φόρτο τῶν παρανοή- σεων ποὺ τὸ παραμιθρόφωσαν θὰ λάμπῃ μὲ ἕνα νέο, ἄγνω- στο ὡς τὴν τῶρα φῶς.

θερωπείας αγάπης και πίστεως και καρτερίας. Κι η νύχτα της είναι σάν τήν ύστερη νύχτα του ποιητή, που «δλα τ' ἀστερία βγάνει». 'Ο ιστορικός πού θά έβρη θά μπορέσθ να χαράξη στή μετόπη του βιβλίου πού θά τήν ιστορίζη «Νύχτα άγρυπνίας» ή «Πορεία του Σταυρού». Καί τά δύο θά ήσαν έξ ίσου αληθινά. Γιατί ή άγρυπνία ήταν τó κυριαρχικό της στοιχείο. Μιά άγρυπνία έντονη, άέναν, διαρκής, πού λές κι' δλα τά μέλη κι' δλα τά όργανα γίνονται μάτια, χιλιάδες μάτια όρθάνοιχτα, πού τά μεγαλώνει ή φρίκη τών χιλιάδων κινδύνων και τών χιλιάδων άπειλών, μιά πού σού βυθό τους δέν πάυει νά φέγγη άσβεστο, θερμό, μυστηριώδες και γλυκό τó φώς της έλπίδας. Πορεία του Σταυρού, γιατί τó Σταυρού τή μυστική ρομφαία έζώσθ τó άσπλο κι' αιχμάλωτο Γένος κι' αυτόν εσώκασε στούς ώμους του και μ' αυτόν εβάδισε στό βράχο του Γολγοθά του, πατώντας πάνω στ' άόανια του Σωτήρος, έσταυρώθ άπάνω του γιά ν' άναστήθ.

Ἐκεῖνο που ἔχει ὑμνηθῇ ἰδιαίτερώς ἀπ' ὅλους δικούς μας καὶ ξένους, που ἔχουν ἀσολογήθῃ μὲ τὴν ἱστορίαν μας τῶν μετὰ τὴν ἁλώσι χρόνων, εἶναι ἡ δύναμις που ἔδειξαν οἱ πατέρες μας εἰς τὸ νὰ διαφυλάττουν καὶ νὰ συντηροῦν τὴς κληρονομημένες πνευματικὰς καὶ ἠθικὰς ἀξίες. Ἐκεῖνο που διέκριναν καὶ ἐθαύμασαν ὀλιγώτερο εἶναι ἡ φοβερὴ τοῦ δύναμις ν' ἀρνήται καὶ ν' ἀπορρίπτῃ. Κι' ὁμοίως αὐτῇ τοῦ ἡ ἀρετῇ, που ἔζηγῃ τὸ φαινόμενο τῆς τρισχίλιετούς υπάρξεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐπάνω εἰς τὸ σταυροδρόμι τῶν ἡπειρῶν, ἔλαμψε δυνατώτερη ἀπὸ κάθε ἄλλην κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτῇ.

ρήση την υπαρξει του ως το τέλος, αναπόφευκτα θα ξφτανε να έλθην μαζί του σε άνασταση σύγκρουσι και πώς όλος ό τρόπος της ζωής του θπρεπε να προσανατολισθί προς αυτό το αναπόφευκτο. Έτσι έκήρυξε μυστικά τόν έαυτό του άποκλεισμένον από τόν άλλο κόσμο, από τις χαρές και τις όμορφίες του. Έβυθίσθην στο πένθος του όχι γιά να ύποταχθί σ' αυτό, αλλά γιά ν' άκονίζη έπάνω στόν τροχό των αυτοκρατορικών του άναμνήσεων τή θέλησί του ν' άνασηκωθί γιά να παλαίσθην ν' άνακτήσθην. Έτσι έλυτρώθην από τις άδυναμίες τών δεσμών του. Και ένφ στά χέρια του έβροντοσαν οι άλυσίδες, τó πνεύμα του ήταν έλεύθερο κι ή ψυχή του είχε φτερά. Όποιος έτυχε να γνωρίσθην τα δημοτικά τραγούδια του 14 και του 15 αιώνας μέ τήν παγινιδιόρική διάθεσι, τήν άφροντισιά και τόν διάχυτον έρωτισμό — όλα στοιχεία πού προδίδουν αυτό πού ώνομάσθην πνεύμα της άναγεννήσεως — και πού τίποτε άπ' αυτό δέν διετηρήθην στήν νεώτερή μας λαϊκή ποίησι, τήν δωρική αούτηρή κι ιερατικά σεμνή, μ' όλο τó έντονο φυσιολατρικό της χρώμα, άνακαλύπτει εϊκόλώτατα και κατανοεί άμέσως τήν άλλαγή τού πνευματικού και τού ήθικού προσανατολισμού τού Γένους πού άκολούθησε.

“Όλα τὰ ἴλafia βόσκουνε κι’ ὅλα δροσολογοῦνται
καὶ μιὰ λαφίνα ταπεινὴ δὲν πάει κοντὰ μὲ τ’ ἄλλα
Μόνο τ’ ἀπόσκια περπατεῖ, τ’ ἀπόξερβα ἀνεβαίνει
κι’ ὅπου βρῇ γάργαρο νερὸ θολώνει καὶ τὸ πίνει.

Κανένα άλλο τραγούδι δεν εικονίζει έτσι σπαραχτικά
άλλα και αληθινά μαζί την ψυχική κατάσταση του
Γένους, έπειτα απ' την άλωση. Στά λίγα λαζμένα τοῦτα
λόγια μελωδεί και ἡ ἄρνησις κάθε χαρᾶς τῆς ζωῆς ἡ συ-
νιδητή και ἡθελημένη, ἀλλά και ἡ ἀκαταδεξία τοῦ ξεπε-
σμένου μεγαλείου, ἡ πληγωμένη μαζί και ἐπαστατη-
μένη περηφάνεια τοῦ Βασιλείου Ἐθνους. Λίγα φαινόμενα
στὴν ἱστορία τοῦ κόσμου εἶναι ἱκανά να προκαλοῦν τόσο
δύος και τόσο θαμῶς ὅσο τὸ φαινόμενο τοῦ δουλωμένου
τούτου λαοῦ, ποῦ τὴν ἐπαύριο τῆς πώσεώς του ὤρθωσε
γεμάτη κατανόηση και συντριβὴ ἀλλὰ και γεμάτη δύναμις
γ' ἀπόφαισι τὴν ψυχὴ του να μαρτυρήσῃ γιὰ τὴν ἀναστήθῃ.

ήφαιστειακή της δύναμι, ή πυρπολοῦσα καὶ κατακαίουσα. Ἐτοί ὅσο φοβερὴ ἐστάθῃ ή φθορά καὶ ή ἀνάλωσι, ή ἀντοχή του δείχνει μεγαλύτερη. Τὴν ἔτρεφε καὶ τὴν συντηρεῖ θαυμαστή, ὑπεράνθρωπη, ἀδαπάνητῃ ή αἰσθησις τῆς ὑπεροχῆς πού δὲν ἐστάθηκεν ἱκανή νά τὴν λυγίσῃ καμμιὰ ταπεινώσις.

Πρέπει να ομολογήσωμεν χωρίς δισταγμὸν ὅτι ὅταν αἱ πολιτικοὶ κρατίαι ἀπὸ τὰς πραγματοποιήσεως τοῦ Γένους κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν ἔχουν παραμεληθῇ καὶ ἐγκαταλειφθῇ, ἡ κοινωνικὴ ἀκόμα καὶ ἡ ψυχικὴ καὶ ἡ ἡθικὴ ὑγεία τοῦ "Ἐθνους" υπεχώρησε καὶ ὑπέβ' ὅσῳθ' καὶ τοῦτο. ἄς τὸ ἀναγνωρίσωμεν, ἥτο τὸ παραστρατημα τῆς ἐλευθερίας πού οἱ ταγοὶ του, ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἐπανάστασιν καὶ τὴν ἀνάκτησιν τῆς ἀνεξαρτησίας του, τὴν ἐκαλλιέργησαν περισσότερο τὸς στοιχείον νομικὸν καὶ ὀλικὸν σχέσεων, παρά ὡς κατὰκτησιν πνεύματος καὶ ἀσκήσιν ψυχῆς. "Ἐτοίς ὁ ἀντικειμενικὸς μελετητῆς, ὅταν ἀναλύῃ καὶ συγκρίνῃ τὰς δύο ἐποχάς, ἀνακαλύπτει συχνὰ τὴν κάτω ἀπὸ τὴν ἑξουσίαν τοῦ Κράτους, πού ἐδημιούργησε τὸ "Ἔθνος" μὲ τὸ αἷμα του, δέν εἶναι σπάνια αἱ στιγμαὶ, πού ἡ ἀληθινὴ ἐλευθερία ἦτο ὀλιγωτέρα. Σὲ τοῦτο δέν ἐφταιξαν φυσικὰ οἱ ἀγωνισταί. "Ἐφταιξε ἡ παραστρατημένῃ νεωτέρα μας διανόησις, πού εἶχε τὴν μανίαν νὰ νομίζῃ πὺς ὅσο περισσότερο ξεμάκραινε ἀπὸ τὶς ρίζες τῆς ζωῆς τοῦ "Ἐθνους" — γιὰτὶ ἔτυχεν ὅπως ἦτο φυσικὸν οἱ ρίζες αὐτὲς νὰ εἶναι βαθεῖα στερεωμένες εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς σκλαβιάς του — τόσο περισσότερο τὸ «ἐλευθερώων» καὶ τὸ «ἐσυγχρόνιζ».

Σήμερα ἔχει ἐκινηθῇ καὶ ξεπερασθῇ αὐτὴ ἡ μανία. Τώρα τὸ "Ἔθνος" ξαναγυρίζει πρὸ κοντὰ στὴς πηγὲς του. Μπορεῖ νὰ τὶς βλέπῃ καθαρώτεστα, νὰ τὶς θησιάσῃ καὶ ν' ἀντλήσῃ ἀπὸ αὐτὰς δύναμιν καὶ καρτερίαν. Διδάσκεται νὰ εὐλαβῇ τὰς πηγὰς αὐτὰς, πού κοντὰ τους ἐξεδίψασε καὶ ἐξαπόστασε καὶ ἠνδράσθη.

Σ. Κανονίδης

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΚΟΡΑΗΣ

«Η Ελλάς δεν είχε καταδικασθῇ μόνο στην πιδ φρικτή δουλεία κατά τους χρόνους που ἐπηκολούθησαν ἔπειτα ἀπὸ τὴν πτώσι τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οὐτε τὰ ἱερὰ ἑλληνικὰ χώματα τὰ βεβηλῶνουν μόνο τὰ πέλματα τῶν βαρβάρων κατακτητῶν, πού ἐξωρμούσαν ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴ καὶ τὴ Δύσι. Ὁ ὑπόδουλος Ἑλληνισμὸς εἶχε ὑποστῇ κατὰ τὸ φρικτότερο. Ρίχτηκε στὴν παχυλὴ ἀμάθεια...»

Τὰ σχολεῖα ἔκλεισαν. Ἡ πατρις τῆς παιδείας εἶχε χάσει κάθε μέσον μορφώσεως, κι' οἱ ἀπόγονοι τοῦ Περικλῆ, τοῦ Πυθαγόρα, τῶν μεγάλων σοφῶν τῆς ἀρχαϊότητος εἶχαν ξαναγυρίσει σὲ μιὰ πρωτόγονη κατάστασι, χωρὶς ἴχνος πολιτισμοῦ...

Μὰ τὸ Ἑλληνικὸ πνεῦμα ὑπέστη τὰ πλήγματά του, ἔπεσε μὰ δὲν ὑπέκυψε, ὥπως δὲν θὰ ὑποκύπη ποτέ, καὶ θὰ ζῇ, ὅσο θὰ ζῇ καὶ ὁ ἥλιος στὸ στερέωμα. Καὶ οἱ ἀναλαμπές τοῦ θεοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος γίνονται κάθε τόσο αἰσθητὲς μετὰ τὴ μόρφωσι τῶν ἑλληνοπαίδων, ὅχι, βέβαια, σὲ εὐρύτητα ἐξαιρετικῇ, μὰ ἀρκετῇ γιὰ νὰ παραμένῃ ζεστὴ ἡ χόβολη τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων. Οἱ καλόγηροι τῶν ἑλληνικῶν μοναστηριῶν κρατοῦσαν σὲ θερμοκρασίᾳ καλῇ αὐτὴ τὴ χόβολη τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος... Καὶ βγῆκαν μέσα ἀπὸ τὰ μοναστήρια φωστῆρες. Φωστῆρες, ὥπως οἱ μεγάλοι τοῦ Γένους διδάσκαλοι, πού οἱ ἀναγνώστες μας θὰ ἔχουν διαβάσει λίγα, βέβαια, ἀπὸ τὴ ζωὴ τους καὶ στὰ σχετικὰ σημειώματά μας στὴ «Νεολογία»...

Μιὰ τέτοια ἀναλαμπὴ τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος εἶναι καὶ ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς...

Τὴν 9 Ὀκτωβρίου 1782 εἰς τὸ Μομπελιὲ τῆς Γαλλίας εἰσήρχετο μετὰ ταχυδρομικὴν ἀμείαν ἕνας νεαρός, πτωχός, ὀλίγον ὠχρός νεανίσκος, ὁ ὁποῖος κατηνύνητο εἰς κάποιο πανδοχεῖο... Δὲν εἶχε χρήματα, ἀλλ' εἶχε μεγάλας ἰδέας. Ἦταν πτωχός, ἀλλὰ πλούσιος εἰς ἀποφάσεις!... Θὰ εἰργάζετο ὑπερανθρώπως διὰ νὰ σπουδάσῃ τὴν θείαν τοῦ Ἀσκηπιοῦ ἐπιστήμην καὶ θὰ μελετοῦσε τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ φανῇ ὠφέλιμος εἰς τοὺς Ἕλληνας συμπολίτας του... Δὲν ὑπῆρχε γι' αὐτὸν κανένα ἐμπόδιο. «Ὅλα θὰ τὰ παραμέριζε ἐμπρὸς τὴν ἀπόφασί του ν' ἀγωνισθῇ γιὰ τὴν Ἑλλάδα...»

Δὲν εἶναι ἀνάγκη βέβαια νὰ ἐξηγήσουμε ποῖος ἦταν αὐτός ὁ νεαρός πού ἔμπαινε τόσο ἄσημα στὴ γαλλικὴ πόλι... Ἦταν, ὥπως ἀντελήφθητε, ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς πού ἀπὸ τὸ Ἀμστερνταμ ἔφθασε ἐκεῖ, ἀφήνοντας τὸ πατρικὸ ἐπάγγελμα, τὸ ἐμπόριο, καὶ ἀφιερώνοντας τὸν ἑαυτὸ του στὴν ἑλληνικὴ ἰδέα τῆς μελέτης τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων.

Αὐτὴ ἦταν ἡ ἀντίληψις τοῦ Κοραῆ. Μόνον διὰ τῆς παιδείας θὰ κατάφερνε νὰ ἐμπνήσῃ τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα καὶ νὰ κινήσῃ τοὺς Ἕλληνες σ' ἀγῶνες γιὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τους.

Ὁ ἴδιος γράφει: «Δὲν μποροῦσα νὰ ζήσω μετὰ τοὺς τυράννους. Καὶ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἀποφάσισα καὶ ἤρξαμαι τὴν ὁποῖαν ἔτρεφα ἐπιθυμίαν πρὸ πολλοῦ νὰ συνερῶ τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τὴν παιδείαν τῶν ὁμογενῶν μου, καὶ μάλιστα ἀφοῦ ἐπληροφόρηθην ὅτι ἡ ἐξάπλωσις τῆς παιδείας εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἐγέννησε τὸν ἔρωτα τῆς ἐλευθερίας...»

Εἶναι ἄπειρα τὰ συγγράμματα τοῦ Κοραῆ πού ἐκυκλοφόρησε γιὰ νὰ υποστηρίξῃ τὴν ὑπόθεσι τῆς ἑλληνικῆς. Εἶναι ἄπειρες οἱ προκηρύξεις καὶ διακηρύξεις του, ὑπογραμμένες κι' ἀνυπόγραφες γιὰ τὰ ἑλληνικὰ δίκαια.

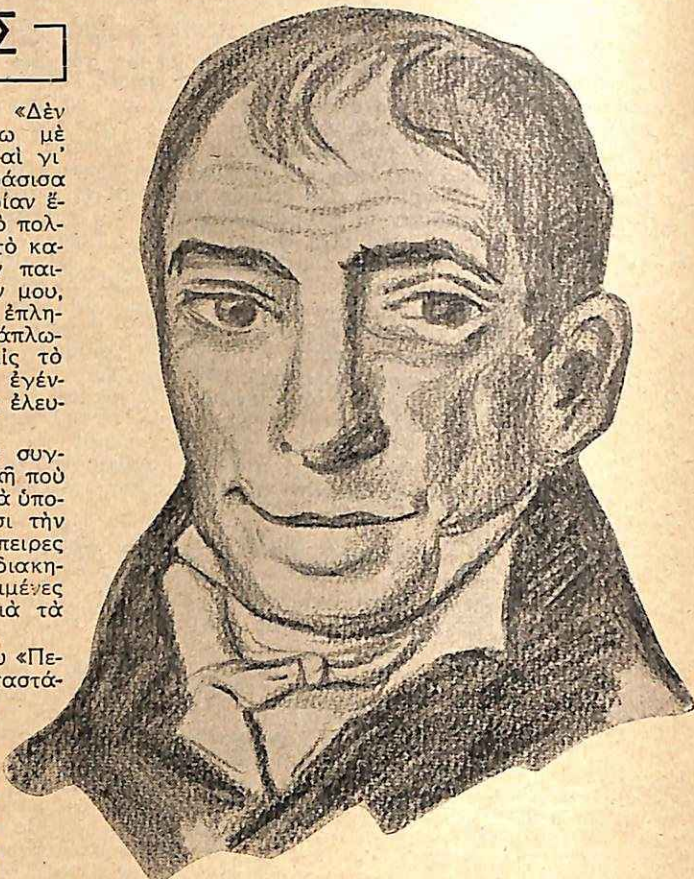
Διὰ τοῦ ἔργου του «Περὶ τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως ἐν Ἑλλάδι» ὁ Κοραῆς κατάρθωσε ὅχι μόνον νὰ ἐξεγείρῃ τὸ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας φρόνημα ἀλλὰ καὶ τῆς Εὐρώπης τὴν προσοχὴν ἐπέστρεψε στὰ συγγράμματά του.

Ἀλλὰ τὸ συγγραφικὸν ἔργον τοῦ Κοραῆ δὲν εἶναι μόνον αὐτό! Εἰς τὰ χέρια του καὶ τὰς ἐκδόσεις ξαναζῇ ὁλόκληρο τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν κλῆος. Οἱ νεοἑλληνες, πού καταδικασμένοι στὴ πιδ παχυλὴ ἀμάθεια ἀγνοοῦν τὴν ἱστορίαν τους, πληροφοροῦνται τὴν βαρεῖα κληρονομία πού ἔκινά ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰώνων, γιὰ νὰ τοὺς δημιουργήσῃ σοβαρὲς υποχρεώσεις!... Οἱ ραγιαδες εἶναι ἀπόγονοι μεγάλων καὶ τρανῶν προγόνων!... Εἶναι ἄξιοι καλλιτέρας τύχης, ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας τους... Μετὰ τὴ συγγραφικὴ αὐτὴ ἐργασία τοῦ Κοραῆ σφυρηλατεῖται στὰ σχολεῖα μετὰ τῆς σοφῆς συμβουλῆς του ἡ συνειδήσις ἡ Ἑλληνική, ἀλλὰ καὶ ἡ ἰδέα τῆς Ἑλευθερίας.

Ὁ Κοραῆς δὲν ἀρκεῖται στὴν ἀπλὴ παράθεσι τῶν ἀρχαίων κειμένων, οὔτε στὴν ἐρμηνεία τους. Ἐδίδε ταυτόχρονα συμβουλὲς περὶ τῶν πρὸς τὴν Πατρίδα καθηκόντων τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ Κοραῆς ἦταν πραγματικῶς, ἐργαζόμενος μέχρι τῆς τελευταίας πνοῆς του, ἐπὶ ἐξήντα καὶ πλέον χρόνους ὁ ἐμψυχωτὴς τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Περὶ τὰ μέσα Μαρτίου τοῦ 1833 ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς, σὲ ἡλικία 85 χρόνων, ἐνῶ σὲ μιὰ στιγμὴ πῆγε νὰ πάρῃ ἀπὸ ἕνα τραπέζακι τὸ φυτζάνι μετὰ τὸν καφέ του, κατελήφθη ἀπὸ σκοτοδίνην καὶ κατέπεσεν ἐπὶ τοῦ πατώματος. Ἐνα κάταγμα πού ὑπέστη κατὰ τὴν πτώσιν τὸν ἔβριξε εἰς τὸ κρεβάτι, καὶ τὴν 25 Μαρτίου — 6 Ἀπριλίου 1833 ἀφῆκε τὸν κό-

Ὁ Μέγας Διδάσκαλος Ἀδαμάντιος Κοραῆς

σμον τῶν ζώντων διὰ νὰ ἐνταφιασθῇ εἰς τὸ νεκροταφεῖον τοῦ «Μὸν Παρνά».

Ἐπὶ τοῦ τάφου του ἐγράφη ἐπιτύμβιος ἐπιγραφή διατυπωμένη ἀπὸ τὸν ἴδιο:

«Ἀδαμάντιος Κοραῆς

Χίος

Ὑπὸ ξένην μέν, ἴσα δὲ τῇ Ἑλλάδι πεφλημένην γῆν τῶν Παρισίων Κεῖμαι»

Καὶ ἀπέθανε ἀκριβῶς μετὰ τὴν ἱκανοποίησιν—τὴν ἰδιαιτέρην ἱκανοποίησιν—ὅτι ἐπετέλεσε τὸ καθῆκόν του ἀπέναντι τῆς ἱστορίας. Καὶ εἶχε δίκην. Γιατί ἂν ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία ἦταν ἡ πολιτικὴ ὁργάνωσις τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ἡ κλεφτουριά ἡ πολεμικὴ προπαρασκευὴ τῆς, ἀναμφισβητήτως οἱ ἀπόστολοι τῆς ἐξαπλώσεως τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων—οἱ μεγάλοι τοῦ Γένους Διδάσκαλοι—ἦταν ἡ κινητήριος δύναμις τῆς. Ἔτσι καὶ ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς μπορεῖ βέβαια λόγῳ ἡλικίας νὰ μὴ ἦταν σὲ θέσι νὰ κατεβῇ στὴν ἀγωνιζομένη Ἑλλάδα γιὰ νὰ πολεμήσῃ, ἦταν 72 περίπου χρόνων ὅταν ἐκνήρυξθη ἡ Ἐπαναστάσις, ἦταν ὅμως ἕνας ἀπὸ τοὺς ὀλίγους ἐκείνους Ἕλληνας πού εἶχε δημιουργήσει, ὥπως εἴπαμε, τὴν ἑλληνικὴ συνειδήσι ἀνάμεσα στοὺς ραγιαδες, τοὺς ἔμαθε τί ἦσαν καὶ τοὺς ἔβαλε, διπλά κι' αὐτὸς στὸ Φερραῖο, τὴν ἰδέαν τῆς ἀπελευθερώσεως.

Καὶ δικαίως ἡ Γ' Ἐθνικὴ Συνέλευσις (Συνέχεια στὴ σελίδα 800)

Θεόδωρος Κολοκοτρώνης

Ο ΜΕΓΑΣ ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

Εἶναι ἡ μεγάλη πολεμικὴ φυσιογνωμία τοῦ ἀγῶνος τῆς ἀνεξαρτησίας. Κανείς δὲν ἔχει καταλάβει στὴν ἱστορίαν τῆς ἐπαναστάσεως τόσες σελίδες ὡς αὐτός. Μέσα στὰ τρία ὄνόματα πού ἔρχονται στὸ νοῦ, ὅταν μιλήσῃ κανεὶς γιὰ τὸ Εἰκοσιένα, εἶναι καὶ τὸ δικό του. Ἀν ἡ ἐπαναστάσις τοῦ 1821 συνέβαινε εἰς τοὺς μακρινούς καιροὺς τοῦ προῖστορικοῦ παρελθόντος, πού τὰ μεγάλα γεγονότα καὶ τὰ θαυμαστά ἀνθρώπινα ἔργα ἐξιστοροῦντο ἀπὸ τοὺς ἐπικούς ποιητάς, τοὺς ἐπέχοντες θῆσιν ἱστορικών, τὸ ἔπος αὐτὸ θὰ ἔπαιρνε τὸ ὄνομα τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη. Εἶναι ἐκεῖνος πού ἐνεσάρκωσε τὴν ἰδέαν τοῦ ἀγῶνος. Αὐτὴ τὴν ἰδέαν τὴν ἔζησε στὸ βουνὸ μετὰ τὸν φέκι δεκαετίες ὁλόκληρες πρωτύτερα, ἐσκέφθη τὴν πραγματοποίησιν τῆς πρὶν κάμουν τὴν ἔταιρειαν τους στὴν Ὀδησσὸ οἱ πρώτοι Φιλικοί, καὶ τέλος τὴν ἐνήργησε στὸ μεγάλο ἐπίπεδο τῆς δράσεώς του μετὰ τὴν ἐπαναστατικὴν, τὴν δημιουργικὴ ψυχὴ του, καὶ ἐκράτησε τὸ φοβερό δαυλὸ τῆς ἀναμμένο σ' ὅλες τῆς τραγικῆς περιπέτειας τοῦ ἀγῶνος ὡς τὸ τέλος. Ἀρκεῖ νὰ φυλλομετρήσῃ κανεὶς τὴν ἱστορίαν γιὰ νὰ τὸ ἰδῇ. Ἡ προσωπικότης του ὥπως εἶχε δημιουργηθῇ πολὺ πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπαναστάσι, ὥπως ἐξεδηλώθη στὸν σκληρὸν ἀγῶνα, ὥπως ἔδρασε, ὥπως ἐστρατήγησε, ὥπως ἐπολιτεύθη παίρνει τὴν σημασίαν συμβόλου. Μετὰ τῆς ἰδιότητος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνη τῆς μεγάλης προσπάθειάς του ν' ἀναζήσῃ.

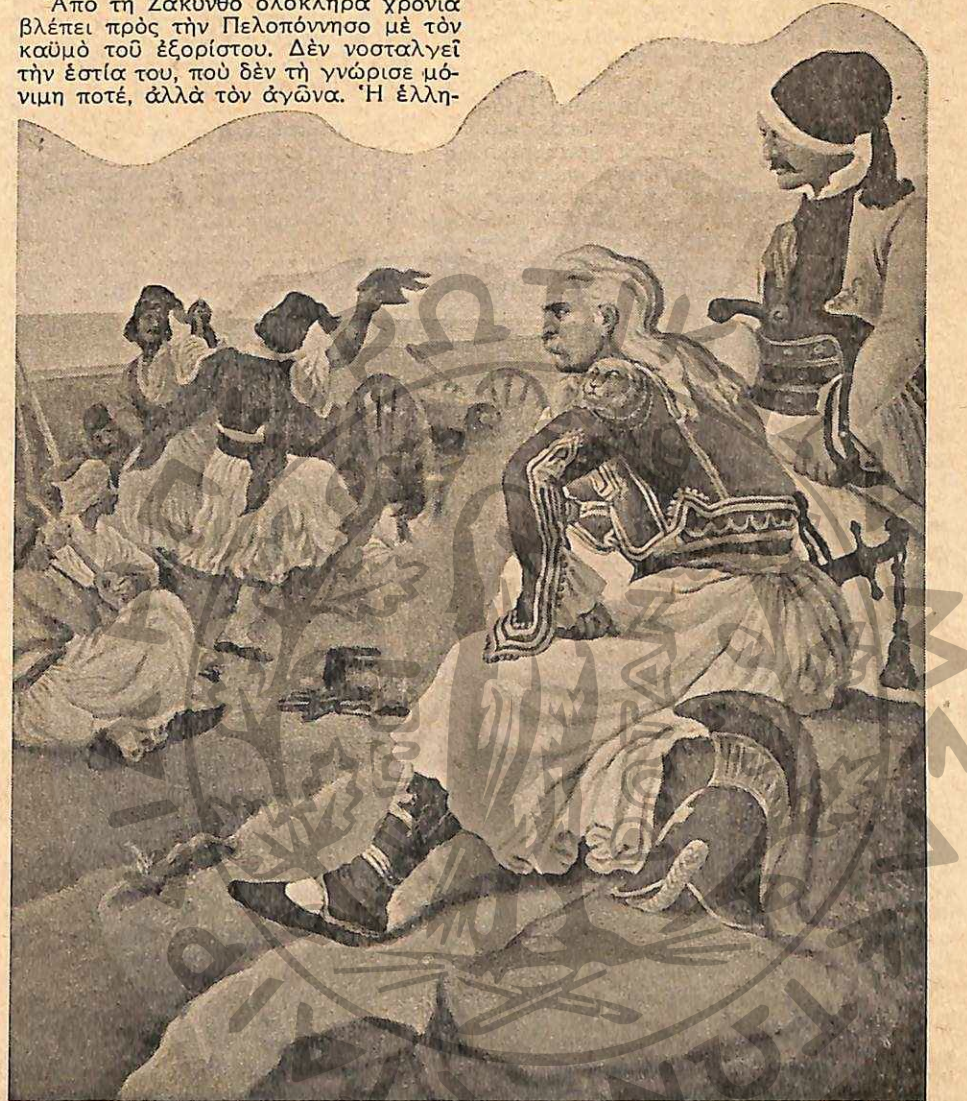
Προήλθε ἀπὸ τῆς ὑπερήφανης γενεῆς μιᾶς οἰκογενείας ἀνταρτῶν τριῶν αἰώνων, πού ἐπάλαυναν κατὰ τῆς σκληρῆς μοίρας τῶν Ἑλλήνων. Ἦρθε στὸν κόσμο ὥπως τὰ παιδιὰ τῶν θρυλικῶν θαυμάτων. Ἀπάνω σ' ἕνα βουνό, κάτω ἀπὸ τὰ κλαδιά ἐνὸς δένδρου, ἐνῶ ὁ πατέρας του κατεδιώκετο. Ἦταν τὸ τραγικὸ 1770, ὅταν οἱ Ἀλβανοὶ εἶχαν περάσει τὴν Πελοπόννησον μετὰ τὸν σκοῦρι καὶ τὴ φωτιά γιὰ τὴν ἐπαναστατικὴ τῆς ἀπόπειρα. Σὲ ἡλικία μόλις δέκα χρόνων ἔπηρε τὸ μάθημα τῆς ἀντιστάσεως μέχρι θανάτου. Εἶχε βρεθῇ κλεισμένος μετὰ τὸ σῶμα τοῦ πατέρα του, τοῦ Κωνσταντῆ Κολοκοτρώνη, καὶ τοῦ ἡρωικοῦ Παναγιώταρου, πού τὸ πολιορκοῦσε δυνατό ἀπόσπασμα στὸν πύργο τῆς Καστάνιτσας. Ἐκεῖ εἶδε πῶς πολεμοῦν καὶ πῶς πεθαίνουν. Στὴν ἐξοδὸ πού ἔκαμαν οἱ ἥρωες ἐκεῖνοι σκοτώθηκε ὁ Κωνσταντῆς Κολοκοτρώνης καὶ ὁ Παναγιώταρος. Ὁ μικρὸς Θεόδωρος ἐσώθη μετὰ τοὺς λίγους πού μόρρεσαν νὰ διαφύγουν. Ἀπὸ τότε ἀρχίζει ἡ γυμναστικὴ τῆς ψυχῆς του. Ἀπὸ τῆς πρώτης του πληροφορίας γιὰ τὴ ζωὴ ἦταν ὅτι κανεὶς ἀπὸ τοὺς Κολοκοτρωναίους δὲν εἶχε πεθάνει στὸ κρεβάτι του. Καὶ ὁ νοῦς του ἀνδρώνεται γρήγορα μετὰ τὸν πόνο καὶ μετὰ τὴ σκέψιν γιὰ τὴν ἀνάγκη τῆς σωτηρίας. Τὸ ζήτημά του δὲν εἶναι πιά τὸ νὰ ἐκδικηθῇ τὸ αἷμα τοῦ πατέρα του, ἀλλὰ

τὸ νὰ φύγῃ ὁ ξένος ἀπὸ τὸν τόπο. Σὲ ἡλικία εἴκοσι χρόνων γίνεται κλέφτης καὶ τοῦ δίνουν τὴν ἀρχηγίαν τοῦ σώματος. Αὐτὸ ἦταν τιμὴ πρὸς τὸ ὄνομά του, ἀλλὰ καὶ ἀναγνώρισις τῆς προσωπικῆς του ἀξίας. Ἐπειτα ἔρχεται ἡ φοβερὴ τραγωδία τῆς καταδίωξεως καὶ τῆς καταστροφῆς τῶν Κολοκοτρωναίων. Ἡ περιπέτεια ἐκράτησε καὶ ὁρὸ στὰ βουνά. Ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης βλέπει νὰ καταστρέφεται σιγὰ σιγὰ τὸ δυνατό σῶμά του. Ἀπὸ τὰ ἐκατὸν πενήντα παλληκάρια πού εἶχε στὴν ἀρχὴ δύο μόνον εὐρέθησαν στὸ τέλος μαζί του. Μ' αὐτοὺς τοὺς δύο κατάρθωσε ἔπειτα ἀπὸ καταδίωξι πολλῶν μηνῶν νὰ διαφύγῃ πρὸς τὸ Τσιρίγιο καὶ ἀπὸ ἐκεῖ στὴ Ζάκυνθο. Ἡ μοῖρα τοῦ ἔδειξε τὴ μεγαλύτερη εὐνοῖαν πού μποροῦσε νὰ ἔχῃ γιὰ ἕναν ἀνθρώπο ὥπως αὐτός. Τοῦ διεφύλαξε τὴ ζωὴ.

Ἀπὸ τῆς Ζάκυνθο ὁλόκληρα χρόνια βλέπει πρὸς τὴν Πελοπόννησον μετὰ τὸν καῦμό τοῦ ἐξορίστου. Δὲν νοσταλγεῖ τὴν ἐστία του, πού δὲν τὴ γνώρισε μόνιμη ποτέ, ἀλλὰ τὸν ἀγῶνα. Ἡ ἑλλη-

νικὴ ἐπαναστατικὴ του συνειδήσις εἶναι ὥριμη πιά καὶ ἀκτινοβολεῖ τὸ φῶς τῆς καὶ τῆς θερμότητάς της καὶ πρὸς τοὺς γύρω. Ὅλοι οἱ πρῶν ἀρματωλοὶ καὶ οἱ κλέφτες, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τῶν ἀρμάτων ἀπὸ ὅλη τὴν Ἑλλάδα περνοῦν ἀπὸ τὰ νησιά καὶ μιλοῦν μαζί του. Οἱ Ρῶσοι, οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Ἀγγλοὶ πού κατέλασαν ἀλληλοδιάδοχα τὴν Ἐπτανήσον προτείνουν στὸν Κολοκοτρώνη νὰ τοὺς ὑπηρετήσῃ στοὺς πολέμους τοὺς σὲ ἄλλες χώρες. Αὐτὸς ὁμως δὲ δέχεται παρὰ μόνον νὰ ἐπαναστατήσῃ τὴν Πελοπόννησον. Οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν Φιλικῶν, πού ἐστάλησαν στὴ Ζάκυνθο, τὸν εὐρῆκαν ἔτσι παρascευασμένον. Καὶ τέλος, ὅταν εἶχε ἀποφασισθῇ τὸ μεγάλο κίνημα, ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης τοῦ γράφει καὶ ἐκεῖνος σπεύδει ἀμέσως στὴ Μάνη.

Ἐκίνησε μαζί μετὰ τὸν Πετρόμπεη καὶ τοὺς Μανιάτες στὴν πρώτη κίνησι

Ὁ Ἀρχιστράτηγος τῆς Πελοποννήσου Θεόδωρος Κολοκοτρώνης

κατά των Καλαμών, χωρίς άνδρας Ι-
δικούς του ακόμη, καπετάνιος άπλους,
δπως τόσοι άλλοι, μιά μόνος. 'Αλλ' ά-
μέσως από τότε τὸ στρατηγικὸ του
πνεῦμα διέιδε τὸ δρόμο πού ἔπρεπε νά
πάρῃ ἡ πολεμικὴ ἐπίθεσις. 'Ενῶ άλλοι
ἀρχηγοὶ ἐπρότειναν νά καταλάβουν
τὰ παραθαλάσσια φρούρια, ἐκεῖνος ἐ-
στράφη κατὰ τῆς Τριπολιτσᾶς καὶ
πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνσι ἐπεχείρησε
νά ὠθήσῃ καὶ τοὺς ἄλλους. Εἶχε σκε-
φθῇ ὅτι ἡ ἐπανάστασις δὲν ἦταν δυνα-
τὸ νά ἔχῃ σοβαρὰ καὶ ταχύτατα ἀπο-
τελέσματα παρὰ μόνον ἂν χτυποῦσε
τὴν κεφαλὴ, τὸ κέντρο τοῦ ἐχθροῦ.
Μέσα στὴν Τριπολιτσά ὑπῆρχε ἐχθρι-
κὸς δυνατὸς στρατὸς καὶ ἀποθήκες
πολεμικοῦ ὕλικου. 'Αν δὲν ἐκυηδενι-
ζόταν αὐτὴ ἡ δύναμις, κάθε ἄλλη ἐπι-
τυχία δὲν εἶχε σοβαρὴ σημασία. Σ' αὐ-
τὴν τὴν προσπάθεια δοκίμασε ἀπογοη-
τεύσεις καὶ ἀγωνίες καὶ γνώρισε τὸν
ἀμεσο προσωπικὸ κίνδυνο. 'Αλλὰ ἐπὶ
τέλους κατάρθωσε νά ρίψῃ τὸν ἐπα-
ναστατικὸ χεῖμαρρο πρὸς τὴ σωτηρία
κοίτη του. Ὑπῆρξε ὁ ὀδηγητικὸς στρα-
τηγικὸς ἐγκέφαλος καὶ ὁ ἐμπυκνωτὴς
τοῦ ἔθνους πού εἶχεν ἐξεγερθῇ. 'Ωθη-
σε πλήθη ἄσπλα στὴν ἀρχὴ πού μετα-
βάλλοντο ὀλοένα σὲ πολεμικὰ σώματα
πρὸς τὸ κέντρο τοῦ ἐχθροῦ. 'Εδωσε μ'
αὐτὸν τὸν τρόπο στὸν ἀναρχοῦμενο ἄ-
γωνα τὴ μορφὴ τοῦ πολέμου. 'Η πολιορ-
κία καὶ ἡ ἄλωσις τῆς Τριπολιτσᾶς ἦ-
ταν ἐπίσης στρατηγικὸ ἔργο του. 'Ε-
σκέφθη ν' ἀνασκάψῃ γύρω ἀπὸ τὴν πο-
λιορκουμένη πόλιν τὴν περίφημη «Γρά-
να», πού ἐμαρτύρῳε τὶς ἐξόδους τοῦ
ἐχθροῦ καὶ ἐχρησίευσεν ὡς ὀρυκτήριο
στὰ ἑλληνικὰ πολιορκητικὰ σώματα.
Κι' ἔτσι μὲ τὴν ἄλωσιν τῆς Τριπολιτσᾶς
ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις εὐρέθη κυ-
ρία τῆς καταστάσεως στὴν Πελοπόν-
νησο. 'Επειτα συνέτριψε τὸ Δράμαλιν
καὶ τὴ μεγάλη γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη
στρατιά του στὰ Δερβενάκια καὶ ἀ-
πέτρεψε μὲ αὐτὸ τὸ πολεμικὸ του κα-
τάρχεμα ἕναν ἄμεσο κίνδυνο τοῦ ἀντι-
πάλου. 'Αργότερα, κατὰ τὴν ἐκστρατεία
τοῦ 'Ιμβραῖου καὶ μετὰ τὴν πῦρσιν τοῦ
Μεσολογγίου, κατάρθωσε νά κρατήσῃ
τὴν ἄμυνα στὴν Πελοπόννησο μέχρι τέ-
λους, ὥστε ἡ ἐπανάστασις ἐφαίνετο συ-
νεχιζομένη. Μὲ τὴν ἄμυνα αὐτὴ τοῦ
Κολοκοτρώνη εἶχαν σοβαρὸ ἐπιχειρή-
μα ἐκεῖνοι πού διεχειρίζοντο ἐξωτερι-
κῶς τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα ἀπέναντι
τῶν ἰσχυρισμῶν τῆς Πύλης ὅτι ἡ ἐπα-
νάστασις κατεπνίγη. 'Ετσι κατωρθώ-
θη νά ἀναγνωρισθῇ ἡ ἑλληνικὴ ἀνε-
ξαρτησία.

'Η μοῖρα εὐνόησε τὸν Κολοκοτρῶ-
νη. Τὸν ἄφησε νά ἰδῇ καὶ νά χαρῇ τὸ
ἀποτέλεσμα τοῦ μεγάλου του ἔργου.
'Ο μέγας ἀρχηγὸς ἀφοῦ ἔκαμε ὅ,τι
ἠμπόρεσε γιὰ νά βοηθήσῃ τὸν 'Ιωάν-
νη Καποδίστρια στὴν ἀναδιοργανωτικὴ
του προσπάθεια, ἔζησε στὰς 'Αθήνας
μέχρι τοῦ 1843, ὅποτε ἀπέθανεν ἐξα-
φνα ὅταν ἐπέστρεψε ἀργὰ ἀπὸ τὸ
χορὸ τῶν ἀνακτόρων ὅπου εἶχε πα-
ρευρεθῇ. Τὸ ἔθνος κρατᾷ ἀπὸ τότε μὲ
τὴν εὐγνωμοσύνην του ζωηρὴ τὴ μνήμη
τοῦ μεγάλου ἥρωος, τὴν ἀναπό-
σπαστη ἀπὸ τὴν ἀνάμνησιν τοῦ
Εἰκοσιένα. Διον. Α. Κόκκινος

Ὁ 'Ιερός Λόχος

"Ἄς μὴ βρέξῃ ποτὲ
τὸ σύννεφον, καὶ ὁ ἄνεμος
σκληρὸς ἅς μὴ σκορπίσῃ
τὸ χῶμα τὸ μακάριον
πού σὰς σκεπάζει.

"Ἄς τὰ δροσίξῃ πάντοτε
μὲ τ' ἀργυρὰ τῆς δάκρυα
ἡ ροδόπεπλος κόρη
καὶ αὐτοῦ ἅς ξεφυτρῶνουν
αἰώνια τ' ἄνθη.

Σὰς ἄρπαξεν ἡ τύχη
τὴν νικητήριον δάφνην,
καὶ ἀπὸ σμυρτιῶν σὰς ἐπλεξε
καὶ πένθιμον κυπρίσσον
στέφανον ἄλλον.

'Αλλ' ἂν τις ἀποθάνῃ
διὰ τὴν πατρίδα, ἡ μύρτος
εἶναι φύλλον ἀτιμητόν
καὶ καλὰ τὰ κλαδιά
τῆς κυπαρίσσου.

"Ὡ γνήσια τῆς 'Ελλάδος
τέκνα' ψυχὰι πού ἐπέσατε
εἰς τὸν ἄγωνα ἀνδρείως,
τάγμα ἐκλεκτῶν 'Ἠρώων,
καύχημα νέον.

'Απὸ τὴν στάμνον χύνει
τὰ ρεύματα τῆς λήθης,
καὶ τὰ πάντα ἀφανίζει'
χάνονται αἱ πόλεις, χάνονται
βασίλεια καὶ ἔθνη.

'Αλλ' ὅτε πλησιάσῃ
τὴν γῆν ὅπου σὰς ἔχει,
θέλει ἀλλάξῃ τὸν δρόμον του
ὁ Χρόνος τὸ θαυμασίον
χῶμα σεβάζων.

Αὐτοῦ, ἀφοῦ τὴν ἀρχαίαν
πορφυρίδα καὶ σκήπτρον
δώσωμεν τῆς 'Ελλάδος,
θέλει φέρεῖ τὰ τέκνα τῆς
πάσα μητέρα.

Καὶ δακρυχέουσα θέλει
τὴν ἱερὰν φιλήσῃ
κόριν, καὶ εἰπεί: τὸν ἐνδοξόν
λόχον, τέκνα, μιμήσατε,
λόχον ἡρώων!

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΛΒΟΣ

Ἡ ΕΘΝΙΚΗ ΜΑΣ ΕΟΡΤΗ ΕΙΣ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΝ

Κάθε 25 Μαρτίου ἀθελά μου γυρίζω
στὰ περασμένα χρόνια καὶ μέσα στὰ
συρτάρια τῆς μνήμης μου βρίσκω τὶς
λεπτομέρειες μιᾶς τέτοιας εορτῆς σὲ
μιὰ μικρὴ παροικία τοῦ 'Εξωτερικοῦ.
'Ἦταν στὴν 'Αφρική, στὴν Τρίπολιν
τῆς Βερβερίας κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς
'Ιταλικῆς κατοχῆς τῆς Λιβύης. 'Η πα-
λαιὰ ἐκκλησίαις ἦταν κτισμένη σ' ἕνα
σοκάκι τῆς 'Αραβικῆς συνοικίας, μέσα
σὲ τέσσερους τοίχους. 'Απὸ τὸν δρό-
μον δὲν φαίνονταν καθόλου. Κι' ὅμως
εἶχε ἕνα μικρὸ τροῦλλο κι' ἕνα καμπα-
ναριό. Εἶχε δυὸ ψάλτες κι' ἕναν ἡλι-
κιωμένο παπᾶ. Ὁ μικρὸς αὐτὸς χώρος,
ὁ πάμπωχος, ἐθεωρεῖτο ἀπ' ὅλους
μας σὰν ἕνα τεμάχιο 'Ελληνικῆς γῆς
πού εἶχαμε φυτέψῃ ἐκεῖ στὸν ξένον
τόπον καὶ ὑπερηφανευόμαστε πολὺ γι'
αὐτό.

Ὅποιος ἔχει ζήσει χρόνια πολλὰ
μακριὰ ἀπὸ τὴν 'Ελλάδα μπορεῖ νά
νοιώσῃ τὸ αἶσθημα αὐτὸ τῆς λατρείας,
τῆς ὑπερηφάνειας πού αἰσθανόμαστε
ὅλοι γιὰ τὴν Πατρίδα μας, γιὰ τὴν
Σημαία μας. 'Η 25 Μαρτίου γιὰ τοὺς
'Ελληνας τοῦ 'Εξωτερικοῦ δὲν εἶναι
μόνον μιὰ 'Εορτὴ, εἶναι ἡ ἐπίσημη ἐορ-
τὴ, εἶναι ἡ πῶς μεγάλη ἐορτὴ τοῦ ἔ-
θνους. 'Απὸ νωρὶς οἱ Χριστιανοὶ φορῶν-
τας τὰ καλύτερά τους πηγαίνουν στὴν
ἐκκλησίαις γιὰ νά βροῦν θέσι, διότι κα-
νεὶς δὲν λείπει τὴν ἡμέρα αὐτὴ ἀπὸ
τὴν θεῖα λειτουργία. Τὰ ἑλληνικὰ κα-
ταστήματα σημασιοτολίζουν. Μετὰ
τὴν ἐκκλησίαις πηγαίνουν ἐν σώματι στὸ
Προξενεῖον καὶ τ' ἀπόνεμα στὴν ἐορ-
τὴ τοῦ Σχολείου. 'Η ἡμέρα αὐτὴ εἶναι
ἀφιερωμένη στὴ λατρεία τῆς Πατρίδος.
Στὸ ἐκκλησάκι λοιπὸν αὐτό, κατὰ τὴν
ἡμέρα τῆς 25ης Μαρτίου αὐτοῦ τοῦ
ἔτους, μετὰ τὸ τέλος τῆς λειτουργίας
ἔγινε δεξολογία. Ὁ πρῶτος φορῶν-
τας τὴν ἐπίσημη στολὴ του ἐξεφώνησε
τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας. 'Εξιστά-
ρησε τοὺς ἡρώους τοῦ 1821 καὶ
στὸ τέλος τοῦ λόγου του προσέθετε:
«Ζήτω ὁ Βασιλεὺς τῶν 'Ελλήνων! Ζή-
τω τὸ 'Εθνος! Ζήτω ἡ 'Ελληνικὴ Πα-
τρίς!»

Τὸ συγκινητικώτερον μέρος τῆς τε-
λετῆς αὐτῆς ἦταν διὼς ἡ σχολικὴ ἐ-
ορτὴ. Ποτὲ μου δὲν θά ξεχάσω ἕνα μι-
κρὸ παιδάκι στὴν ἐορτὴ αὐτὴ καὶ τὴν
συγκίνησιν πού ἐπροκάλεσε. Θὰ ἦταν
7 ὡς 8 ἐτῶν, φοροῦσε τὴν ἀθάνάτῃ μας
φουστανέλλα. 'Ανέθηκε μὲ θάρρος στὴ
σκηνὴ καὶ μὲ μιὰ αὐτοπεποίθησιν δυσά-
ναλογη μὲ τὸ μπόι του εἶπε:

Δός μου μητέρα τὸ σπαθί πού κρέμε-
ται καὶ κεῖ πάνω,
ἡ μέση μου θά τὸ ζωσθῇ, μαζί του θά
[πεθάνω...]

Τὰ μάτια κλαίγανε, τὰ χεῖλη χαμο-
γελοῦσαν, τὰ χέρια χειροκροτοῦσαν.
Δὲν ἦταν οὔτε γιὰ τὸ παιδί, οὔτε γιὰ
τὸ ποῖημα. Αὐτὴ τὴν στιγμὴ τὰ λόγια
αὐτὰ ἐζωντάνευαν τὴν μακρινὴν Πα-
τρίδα, ἐνσάρκωναν τὰ ἰδεώδη τῆς φυ-
λῆς, τὸ ταπεινὸ χωριό, τὴν μάνα στὸ
κατώφλι πού προσμένει τὸ μοναχο-
γιού. Αὐτὰ τὰ λόγια ζωγράφισαν τὰ
κοπάδια, τὰ λειβάδια, τὰ βουνά, τὴν
ὁμορφὴν κληματαριά. Ζήτω! Ζήτω ἡ
'Ελευθερία!

Ι. Χρυσανθόπουλος

ΜΟΡΦΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΝΙΚΗΤΑΡΑΣ

20 - 21 Μαΐου 1821 :

'Η νύχτα ἔχει ἀπλωθῇ

πάνω στὴν Τριπολιτσά.

'Η πόλις φαίνεται ἡσυχῇ

μέσα στὸ πυκνὸ σκοτάδι πού τὴ σκεπάζει ὀλάκερη.

Κανένα φῶς δὲ λάμπει στοὺς ἔρημους καὶ στενοὺς

δρόμους.

Ὁ κόσμος, ἀπὸ νωρὶς, ἔχει ἀμπαρωθῇ στὰ σπίτια του,

περιμένοντας, μὲ καρδιοχτύπι, τὴν αὐριανὴ μέρα.

Παντοῦ μιὰ ἀπειλητικὴ σιωπὴ βασιλεύει.

Σ' ἕνα μέρος μονάχα τῆς πόλεως, τὸ μόνο φωτισμένο,

μεγάλῃ κίνησις παρατηρεῖται.

Καθαλαῖοι, πεζοί, γενίτσαροι, ἀρβανιτάδες, μπου-

λουκία δολόκληρα ἀπὸ ἀρματωμένους στρατιῶτες, περιμέ-

νουν ἔξω ἀπ' τοὺς στρατώνες τὶς διαταγὰς τοῦ Σερα-

σκέρη.

Τέλος, περιστοιχιζόμενος ἀπ' τοὺς αξιωματικούς, τῶν

ὁποίων οἱ μεταξωτὲς καὶ χρυσοποίκιλτες στολὲς λαμπο-

κοποῦν κάτω ἀπ' τὶς φλό-

γες τῶν δαδίων πού καίνε

στὰ διάφορα σημεῖα τῆς

σκοτεινῆς πλατείας, ἐμφανί-

ζεται ὁ Κεχαγιάμπεης, ὁ

φοβερός καὶ τρομερὸς ἄρ-

χοντας τῆς Τριπολιτσᾶς.

'Αργὰ προχωρεῖ πρὸς τὸ

ἀλογό του.

Δύο ἀραπάδες τὸν βοη-

θάν νά καθαλαϊκῆσῃ κι' ἄ-

φοῦ μ' ἕνα βλέμμα βεβαιώ-

νεται πῶς ὅλοι εἶναι στὶς

θέσεις τους, δίνει τὸ σημεῖο

τῆς ἀναχώρησης καὶ σὲ λί-

γο δολόκληρος ὁ ὄπισθι-
μος αὐτὸς συρφετὸς χάνεται

μέσα στὴ νύχτα, ἐνῶ ἡ πλα-

τεῖα ξαναπαίρνει τὴν πένθι-

μη καὶ βουβὴ ὄψη, πού ἔχει

ἡ ὑπόλοιπη πόλις.

Ποῖος νὰ ἦταν ἄραγε ὁ

σκοπὸς τῆς νυχτερινῆς αὐ-

τῆς ἐξόδου;

Γιὰ ποῖο λόγο ὁ Κεχα-

γιάμπεης συγκέντρωσε τό-

σο στρατὸ (ἦταν 7.000) καὶ

τί σχέδια εἶχε στὸ μυαλό

του;

'Η ἀπόφασιν τῶν Τούρ-

κων ἦταν νά προσβάλουν τὸ

'Ελληνικὸ στρατόπεδο τῶν

Βερβένων. 'Ηλπίζαν πῶς θά

τοὺς εὕρισκαν ἀπροετοιμα-

στους καὶ πῶς θά μπορού-

σαν ἔτσι ν' ἀνοίξουν τὸ δρό-

μο πρὸς τὸν 'Αγιο Πέτρο

καὶ τὴ Σπάρτη.

Αφοῦ ἕνα μέρος τῶν κα-

θαλαρῶν κατέλαβε δυὸ κοιλάδες κοντὰ στὰ Βέρβεννα,

οἱ ὑπόλοιποι μαζί μὲ τὸ πεζικὸ κατευθύνθηκαν πρὸς τὰ

Δολιανά.

Ποία ὑπῆρξεν ὅμως ἡ ἐκπληξίς τους σὰν ἔφτασαν στὸ

χωριό, ὅταν ἀντίκρυσαν μιὰ χούφτα ἀπὸ 'Ελληνας, κρυμ-

μένους ἀνάμεσα στὰ βράχια καὶ ὠχυρωμένους σὲ μερικά

σπίτια, νά τοὺς περιμένουν.

'Η ἀπροσδόκητὴ αὐτὴ ἐμφάνισι, λόγῳ τοῦ μικροῦ ἀριθ-

μοῦ τῆς, δὲν τοὺς τρόμαξε.

Θὰ ἦταν παιχιδάκι γι' αὐτοὺς νά ἐκτοπίσουν τοὺς

τολμηροὺς ἐκείνους πολεμιστὰς.

Στάθηκαν λοιπὸν καὶ φώναξαν στὰ γενναῖα παλλη-

κάρια:

—Γκιαούρηδες, παραδώστε τὰ ὅπλα σας!

—'Ενα σαρκαστικὸ γέλιο ὑπῆρξε ἡ ἀπάντησις καὶ μιὰ

βροντώδης φωνὴ ἀκούστηκε:

—'Απιστοὶ! 'Ελάτε, ἂν τολμάτε, νά τὰ πάρετε!

Τὰ λόγια αὐτὰ εἰπώθηκαν ἀπ' τὸν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν

'Ελλήνων, πού, ἄθελα ἴσως, ἐπανελάμβανεν ἐκείνη τὴν σι-

γμὴ τὴν ἱστορικὴ φράσιν τοῦ Λεωνίδα στὶς Θερμοπύλες.

Τὰ παλληκάρια ὅμως
μπρὸς σὲ τέτοιο πλῆθος
τὰ χάσαν...

Τί μπορούσαν νά κά-

νουν αὐτοί, πού ἦσαν ὅλοι ὅλοι, κατὰ μὲν τὸν Πουκεβίλ

90, κατ' ἄλλους δὲ 200, μὲ τέτοιο ἐχθρό;

—Ὁ ἀρχηγὸς τοὺς κατάλαβε τοὺς δισταγμοὺς τοὺς.

—Κυττάξτε, εἶπε τότε δείχνοντας τοὺς Τούρκους κα-

θαλαρῶν, πού κατὰ τὴ συνήθειά τοὺς πυροβολοῦσαν

ἔχοντας τὸ ἀριστερὸ χεῖρὶ μπρὸς στὰ μάτια, δὲν τολμοῦν

οὔτε νά μᾶς κυττάξουν. 'Αδελφίαι! φωτιά!

Τὰ λόγια αὐτὰ ἐνεθάρρυναν τοὺς πολεμιστὰς καὶ μιὰ

ζωηρὴ ὁμοθρονία ἀκούστηκε σκορπώντας τὴ σύγχυσι

στὶς τάξεις τοῦ ἐχθροῦ.

Πέντε ὥρες βάσταξε τὸ ντουφεκίδι, ὅπου στὸ τέλος

οἱ Τούρκοι ἀναγκάστηκαν νά ὑποχωρήσουν μπρὸς στὴ γεν-

ναίότητα καὶ τὸ πείσμα τῶν 'Ελλήνων.

Τὴ στιγμὴ ἐκείνη 200 χωρικοί, πού παρακολουθοῦσαν

ἀπ' τὸ βουνὸ τὴ μάχη, ἔ-

τρεξαν σὲ βοήθεια τῶν Ρω-

μηδων.

—Τώρα μωρὲ ἔρχεσθε;

τοὺς φώναξε ὁ καπετάνιος.

'Αδιάφορο. 'Ας πέσουμε πά-

νω τους. 'Εμπρὸς παιδιά!

Καὶ τραβώντας τὸ σπα-

θί του ὤρμησε πρῶτος, ἀ-

κολουθούμενος ἀπ' ὀλόκλη-

ρὸ τὸ μικρὸ του στρατό.

Ὁ ἀπολογισμὸς ἐκείνης

τῆς ἡμέρας γιὰ τοὺς Τούρ-

κους ἦταν κάθε ἄλλο ἀπὸ

ἱκανοποιητικὸς.

Ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κεχα-

γιάμπεη πληγώθηκε βαρεῖα,

ὁ 'Αλὴ Μπέης τοῦ Φανα-

ριοῦ σκοτώθηκε, 243 νεκροὶ

κατὰ τὸν Οἰκονόμου στὰ

«'Ιστορικὰ τῆς 'Ελληνικῆς

Παλιγγενεσίας», ἡ 600 κα-

τὰ τὸν Πουκεβίλ, ἔμειναν

ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης.

Οἱ ἀπώλειες τῶν 'Ελλή-

νων ἀντιθέτως ἦσαν ἐλάχι-

στες. Δύο νεκροὶ καὶ δώδε-

κα τραυματίαι. 'Επὶ πλέον

κυριεύσαν δυὸ κανόνια,

τρὶς σημαῖες, 43 ὄπλα

καὶ πλῆθος πολεμοφοδίων.

Τὸ ὄνομα τοῦ γενναίου

αὐτοῦ καπετάνιου, στὸν ὁ-

ποῖο ὀφείλεται ἡ νίκη, ἦταν

Νικητάρης. Στάματελόπουλος

ἡ Νικητάρης. 'Απὸ ἐκείνη δὲ

τὴν ἡμέρα ὅλοι τὸν φώνα-

ζαν τιμῆς ἐνεκεν «Ὁ Τουρ-

κοφάγος».

Ὁ Νικητάρης γεννήθηκε κατὰ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶ-

τρίδος, ἐνῶ ὁ κόσμος, κλαίγοντας ἀπὸ συγκίνησι, τραγουδοῦσε τοὺς ἀθανάτους στίχους τοῦ Ρήγα:

Καλλίτερα μίᾳ ὥρᾳ ἐλεύθερῃ ζωῇ
παρὰ σαράντα χρόνια σκλαβιά καὶ φυλακῇ,
ὁ Νικηταρᾶς, ὅπως λένε, σφίγγοντας τὸ σπαθί του, ὥρκει-
στηκε νὰ μὴ τὸ ξαναθάλλῃ στὴ θήκη του, ἀν δὲν ἐλευθε-
ρωθῇ ὁλότελᾳ ἡ Ἑλλάς.

Τὸ λόγο του αὐτὸν τὸν τήρησε πιστά.
Στις 18 Ἀπριλίου 1821 συμπλέκεται μὲ τοὺς Τούρ-
κους στοὺς Μύλους τῆς Δαθιάς, μιά τοποθεσία κοντὰ
στὴν Τρίπολι, ἔχοντας μαζί του ἐλάχιστους στρατιῶτες.
Πολεμᾷ μὲ θάρρος ἀφάνταστο, τέτοιο μάλιστα, ὥστε πα-
ρασύρει καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας ποὺ ἦταν στρατοπε-
δευμένοι στὸ Βαλτέτσι καὶ τὴν Πιάνα καὶ ἡ συμπλοκὴ με-
ταβάλλεται σὲ μάχη πραγματικὴ, γιὰ νὰ καταλήξῃ σὲ πε-
ριφανὴ νίκη.

Ἐπειὶς ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐπιτυχία ὅλοι τρέχουν νὰ συσ-
σωματωθῶν γύρω εἰς τίς σημαίες ποὺ ἔχουν στήσῃ μπρὸς
στὴν Τριπολιτσά.

Ἀλλὰ τότε δημιουργεῖται ἓνα φοβερὸ πρόβλημα.
Στεροῦνται πολυμεροδίων!

Ὁ Νικητὰς ὅμως βρίσκεται ἐκεῖ. Αὐτὸς θὰ φροντίσῃ
νὰ τοῦς εὕρῃ βόλεια.

Χωρὶς πολλὰς συζητήσεις, ἀποφασίζει νὰ ἀφαίρεσῃ
τὴ μολυβένια στέγη τοῦ Μεντρεσέ τοῦ Ἀργους, ἄσχετα
ἀν ἡ πόλις βρισκόταν στὰ χέρια τῶν Τούρκων.

Στις 9 Μαΐου μπαίνει στὸ Ἀργος, διασκορπίζει τοὺς
ἐχθρούς, ποὺ μένουν κατὰπληκτοὶ μπρὸς σὲ μιά τέτοια
τόλημ, ἀρπάζει τὴ στέγη, ποὺ εἶχαν ἔτοιμη νὰ μετακομί-
σουν στὸ Ναύπλιο καὶ τὴν μεταφέρει θριαμβευτικὰ στὸ
Ἑλληνικὸ στρατόπεδο.

Μετά τὴ νίκη του στὰ Δολιανὰ, ποὺ περιγράψαμε πρὶ
πάνω, σύντομα τὸν συναντοῦμε στὰ Δερβενάκια, μπορεῖ
δὲ κάλλιστα νὰ πῇ κανεὶς πὼς εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς σπου-
δαιότερους συντελεστὰς τῆς καταστροφῆς τῆς στρατιάς
τοῦ Δράμαλη.

Ἦταν φαίνεται γραφτὸ, ὁλόκληρῃ ἡ ζωὴ του νὰ εἴ-
ναι ἓνας συνεχὴς θρίαμβος.

Ἀπ' τὸν Ἅγιο Σώστη στοὺς Μύλους, ἀπ' τοὺς Μύ-
λους στὴν Κάζα, ἀπ' τὴν Κάζα στὰ Σάλωνα, παντοῦ στε-
φανώνεται μὲ δόξα.

Μαζὶ ὅμως μὲ τὸ ἀφάνταστο θάρρος του, συνεδύαζε
ὁ Νικηταρᾶς μιά καρδιά ἀπέραντη, μιά ἀφιλοκέρδεια
σπανία καὶ ἓνα πατριωτισμὸ πραγματικὰ ἰδεολογικό.

Σὰν ἀπεφασίσθῃ ἡ ὑποστήριξις τοῦ κινδυνεύοντος
Μεσολογγίου, δημιουργήθηκαν μεγάλες δυσκολίες, λό-
γῳ ἐλλείψεως χρημάτων.

Τότε, στὴ Συνέλευσι, σηκώνεται πρῶτος ὁ Νικητα-
ρᾶς, ὁ ὁποῖος ἦταν ὁ φτωχότερος, καὶ ξεζώνοντας τὸ
σπαθί του, ἓνα πολυτελέστατο σπαθί, λάφυρο μίᾳ τε-
λευταίας μάχης, τὸ παραδίδει στοὺς ἀρχηγούς, λέγον-
τας αὐτὰ:

— Αὐτὸ εἶναι τὸ μόνο πρᾶγμα ποὺ ἔχω, τὸ δίνω γιὰ
τὴν Πατρίδα.

Ἀμέσως, μιμούμενοι τὴ χειρονομία τοῦ Νικηταρᾶ,
ὅλοι οἱ παρόντες σπεύδουν νὰ καταθέσουν αὐθόρμητα
τίς δωρεές τους κί' ἔτσι ἡ ἐκστρατεία μπόρεσε νὰ ὀρ-
γανωθῇ.

Ὅταν πάλι γεννήθηκαν οἱ διχόνοιες μεταξύ τῶν ἀρ-
χηγῶν, ὁ Νικηταρᾶς ἔκανε τὰ πάντα γιὰ νὰ τοὺς μο-
νοιάσῃ.

«Ἀφήσατέ μου παρακαλῶ, ἔγραφε στὸν Ἰωάννη Κω-
λέττη, τὰ γενναῖα μου φρονήματα τῆς φιλίας καὶ τῆς
φιλογενεῖας καὶ νὰ χαίρωμαι τὴν μικρὰν αὐτὴν ὑπό-
ληψιν».

Μετά τὸ Μεσολόγγι ὅπου ἐμψυχώνει τοὺς πολεμικοὺς
καὶ πολιτικούς παραγόντας σὲ τέτοιο βαθμὸ ὥστε οἱ
πρόκριτοι νὰ ποῦν γι' αὐτὸν «ὡς παρουσία τέτοιοι πατρι-
ῶται εἶναι χρησιμωτάτης ἔδω», πῆγε στὴν Πελοπόννησο ἡ
ὁποία βογγοῦσε κάτω ἀπ' τὸ μαχαίρι τοῦ Ἰμπραήμ.

Σὰν λιοντάρη ὁρμᾷ κατὰ τῶν Ἀφρικανικῶν λογῶν,
ὅπου ἦσαν ἐνδοξοὺς θάνατο οἱ γενναίτεροι τῶν Ἑλ-
λήνων.

Πῶς ἐπὶ τρία συνεχῇ χρόνια, ἀκατάπαυστα μαχόμε-
νος, δὲν ἔπεσε; εἶναι θαῦμα.

Φαίνεται πὼς ἦταν γραφτὸ, ὁ ἡρωϊκὸς αὐτὸς πολεμι-
στὴς νὰ ζήσῃ γιὰ νὰ δῇ τὴν Ἑλλάδα ἐλεύθερη.

Τώρα ἀναπαύεται ἥσυχος καὶ τὸν σκε-
πάζει εἶναι τῆς ἐλευθέρης καὶ δοξασμένης πατρίδος μας.

Β. Ν. Νικολετόπουλος

ΓΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ

«Θεὸς ὅπου βούλεται νικᾷται φύσεως τάξεις»

Στὴ Θεόπνευστη γραφῇ, τοῦ
κατὰ τὴν παράδοσι πρώτου ζω-
γράφου καὶ ὑπογράφου τῆς Θεο-
τόκου, ἀποστόλου Λουκᾶ, χρω-
στοῦμε τὴν πρώτη καὶ λαμπρότε-
ρη εἰκόνα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ «Ἐν
δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἔκτῳ (ἀπὸ τῆς συλ-
λήψεως τῆς Ἐλισάβετ) ἀπεστάλη
ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ
εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας ἢ τὸ ὄ-
νομα Ναζαρέτ, πρὸς παρθένον με-
μνηστευμένην ἀνδρὶ, ὃ ὄνομα Ἰ-
ωσήφ, ἐξ οἴκου Δαβὶδ, καὶ τὸ ὄ-
νομα τῆς παρθένου Μαρίας, καὶ
εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτὴν
εἶπε, Χαίρε κεχαριτωμένη! ὁ Κύ-
ριος μετὰ σοῦ! εὐλογημένη σὺ ἐν
γυναίκῃ...». Μέσα στίς σκοτεινὲς
κατακομβές μὲ τοὺς πενήτους δια-
κόμους καὶ τ' ἀπόκρυφα σύμβολα,
ΝΑΥΣ—ΙΧΘΥΣ—ΤΑΩ, ὅπου μυ-
στικὰ τελεῖται ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ
καὶ Σωτήρος Χριστοῦ, δὲν εἶναι
βέβαια δυνατόν ν' ἀπαντήσουμε
τὴν εἰκονογραφικὴν παράστασι τοῦ
χαροπτοῦ μνημόσματος, ἀλλ' οὔτε
καὶ ἰχνη ἀπὸ τὴν κατοπινώτερη,
ὅπως ἦσαν καὶ φυσικὸ, λατρεῖα
τῆς Θεοτόκου. Μετὰ τὸ θρίαμβο
δύας τῆς νέας θρησκείας, ὁπότε
τὰ φοβημένα αὐτὰ ἀπόκρυφα σύμ-
βολα ὑποχωροῦν στίς ἱστορικές πα-
ραστάσεις τοῦ βίου τῶν ἑρῶν προ-
σώπων τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Πα-
ναγίας, ποὺ καλύπτουν τοὺς τοί-
χους καὶ γίνονται οἱ ἀφῶνοι κα-
τηχηταὶ τοῦ ἀκατάληπτου δόγμα-
τος, ὁ «ἄσπασμος» ἡ «χαιρετισμὸς»
ἐνωρίς παίρνει τὴν περίληπτη θέ-
σι του μέσα στὸ εἰκονογραφικὸ
τοῦτο ἔπος τῆς χριστιανικῆς ἐκ-
κλησίας. «Ἦν ἀπὸ τὸν Δ' αἰῶνα
καὶ πρὸ τῆς ἐν Ἑφῶφ συνόδου
(431 μ. Χ.) ἀπαντοῦμε τὴν ἐορτὴν
τοῦ «ἄσπασμου», δηλαδὴ τοῦ «Εὐ-
αγγελισμοῦ», καθὼς καὶ ναοὺς τό-
σο στὴ Ρώμῃ ὡς καὶ στὴν Κων-
σταντινούπολιν ἀφιερωμένους εἰς τὴν
Θεοτόκον ποὺ ἡ λατρεῖα τοῦ κατὰ
τὴν ἐποχὴν τοῦτῃ ἔχει πλέον καθιε-
ρωθῇ. Τὶς πρώτες ἱστορικές πα-
ραστάσεις τοῦ «ἄσπασμου» τίς ἀ-
παντοῦμε στὰ Ραββινικὰ—ἀνα-
τολικὰς προελεύσεως—ἐλεφάντινα
καὶ ἰδιῶς τοῦ θρόνου τοῦ Μαξι-
μιανού (546—552 μ. Χ.). Ἀπὸ
τίς ἀπρέσεις ὅμως κυρίως ποὺ ἀ-
πειλοῦν ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς αἰῶνας
(ἀπὸ τὸν Ε' μέχρι τοῦ Ζ') νὰ κλονί-
σων μὲ τίς ἀμφιβολίας τοὺς τὸ
κύρος τῆς ἀληθείας καὶ τῆς
ἀγιότητος τῶν παραδόσεων καὶ γί-
νονται ἀσφαλῆς ἀδυσώπητης πάλης
καὶ δέυτατος πολεμικῆς τῶν πα-
τέρων, ἡ λατρεῖα καὶ μαζί της καὶ
τὸ στενὰ μ' αὐτὴ συνδεδεμένο εἰ-
κονογραφικὸ ἔπος παίρνει τὴν στα-
θερὰ καὶ ὑψηλὴν δογματικὴν του
διάπλασι. Νέα ἀναδρομὴ στίς πα-
ραδόσεις, ἐξαντλητικὴ διερεύνησις
τῶν γραφῶν, στίς ὁποῖες προσ-
φεύγουν οἱ ἴδιοι οἱ Εὐαγγελισταὶ
γιὰ νὰ στερεώσουν σὲ ἀπαρασά-
λευτο θεμέλι τὸ δόγμα τῆς ἐξ
ἀποκαλύψεως ἀληθείας, προσφέρει
ἓνα ἀπροσδόκητο πλοῦτο ἀπὸ βα-
ρύτητα σύμβολα γιὰ τὴν ἀνοικο-
δομησὴ τῆς καταπληκτικῆς αὐτῆς
καὶ θεόπνευστης δημιουργίας. Ὁ
Μωϋσῆς προσφέρει τὴν «Βάτα» ὁ
Γεδὼν τὸν «Πάκο». «Ἐγὼ βάτον
κέκληκα σὲ κῆρῃ Θεοτόκε! μυστή-
ριον γὰρ εἶδον ἐν βάτῳ μέγας
ἐπῶκον σὲ ἀνὴρ, πρὶν κέκληκα
παρθένη, τὸν γὰρ τόκον σου εἶ-
δον ἐν πῶκῳ θαύμα». Ἀκόμη καὶ
οἱ σοφοὶ τῶν Ἑλλήνων προφητεύ-
ουσι καὶ ὕμνουσι ὁ «Ἀπολλωνίος
ἐν ἀσεί κῆρῃ», ὁ Σόλων «ἰδὶα
σφάλματος», ἡ Βίβλου «ἐκ μη-
τρονύμφου παναγίῳμου παρθένου»,
«Ἐτα ἡ ἀρχικὴ παράστασις τῆς
Παρθένου δευμένης ποὺ ἀναφαίνε-
ται ἡδὴ ἀπὸ τὸν Δ' αἰῶνα, ὁ-
ψοῦται ἀπὸ λειτουργίας καὶ συμ-
βολικῆς ἐννοίας στὸ στήθαί τοῦ
Βήματος τύπου τῆς Θεοτόκου—Πύ-
λης—Ζωοδόχου πηγῆς—Νεφέλης
(Ἵψηλότερας καὶ Πλαυτέρας)
καὶ τέλος Χώρας, ποὺ συσχετίζε-

ται μὲ τὸ μυστήριον τῆς θείας εὐ-
χαριστίας «Ἡ Θεοχάριτος γαστήρ
σου κῆρῃ τράπεζα λαμπρὰ καὶ
μυστικῆς ἀνεφάνης» ὡς λαβίδα
θλῆπω σὲ φρικτὴν παρθένον φέρου-
σαν Χριστὸν ἀνθρακώδη πυρφό-
ρον». Ἀμέσως ἐπειτ' ἀπὸ τὴν κα-
θιέρωσι τῶν φρικτῶν τοῦ Χριστοῦ
μυστηρίων, πανηγυρικὰ καὶ χαρ-
μόσυνα ἀκούεται τὸ «ἄξιον ἔστιν»
ἢ τὸ τοῦ ἄσπασμου «Ὁ Ἄγγελος
ἐβόα τῇ κεχαριτωμένῃ». Σ' αὐτὴ
πλέον τὴ λειτουργικὴ καὶ συμβολι-
κὴ γλῶσσα εἶναι φυσικὸ καὶ ἡ
παλαιὰ ἱστορικὴ παράστασι τοῦ
«ἄσπασμου» καθὼς καὶ ἡ Θεου-
τορικὴ αὐτὴ ἐορτὴ νὰ ἔχῃ προσ-
λάβῃ τὴν μυστικὴν τῆς σημασίας:
εἶναι ἡ ἀπὸ τοῦ θανάτου ἀνάστα-
σις, ἡ αὐγὴ νέας ζωῆς, τὸ πρό-
θυρο τοῦ «καινοῦ θαύματος». Ἐ-
τοὶ ἡ θεία τοῦ «ἄσπασμου»—χα-
ριτισμοῦ—Εὐαγγελισμοῦ» βρίσκε-
ται πρὸ τῆς ἑρᾶς κογχύλης ποὺ
φέρει μέσα τὴν Θεοτόκον ὡς Πλα-
τυτέρα ἢ Ἵψηλότερα καὶ γενικὰ
ὡς Χώρα τοῦ ἀχωρήτου. Ὁ και-
ρὸς τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς θείας «ἐν-
σαρκώσεως» ἦταν ἀνέκαθεν ἡ 25ῃ
Μαρτίου, 9 δηλαδὴ ἀκριβῶς ἡμέ-
ρες πρὸ τῆς γεννήσεως. Στὴν ἀρχὴ
τοῦτο θὰ παρουσιάσας ἀρκετὲς δυσ-
κολίες μὲ τὴν χαροπὴν παρένθεσι
μέσα εἰς τὸ πένθος τῆς Σαρα-
κοστής, ὅπου τὴν ἔρριχναν συχνὰ
τὰ Πασιγᾶλια. Μὰ οἱ δυσκολίες
αὐτὲς ἐκόλα συμδιόχτηκαν μὲ τὴν
νέα συμβολικὴν τοῦ ἔννοια, ποὺ
δικαιολογεῖ καὶ τὴν μετέθεσι τῶν
«Χαιρετισμῶν» ὡς προεισαγωγῆς
στὸ θεῖο πάθος. Ἡ ἴδια ἄλλως
τε σύνθεσις τοῦ «ἀκαθίστου ὕμ-
νου» φέρει μέσα τοῦ ἔκτυπῃ τὴν
προσπάθειαν τῆς συμπτωτικῆς ἀνά-
μεσις στίς διπλῆς αὐτὲς ἐννοίας.
Ἐχάριν δοῦναι θελήσας ὀφλημάτων
ἀρχαίων, ὁ πάντων χρεώλιθς ἀν-
θρώπων, ἐπέδωκε δι' αὐτοῦ πρὸς
τοὺς ἀποδήμιους τῆς αὐτοῦ χάρι-
τος καὶ οἰκίας τὸ χειρὸργασον
ἀκούει παρὰ πάντων οὕτως: «Ἀλ-
ληλούια». Ἀνεξάρτητα μὲ τὸ ἀν
ὁ οἶκος οὗτος ἀναφέρεται εἰς τὴν
κάθοδον τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν Ἄδη
ἢ ἀπλῶς εἰς τὴν θείαν του «σάρ-
κωσι», τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι καὶ οἱ
παλαιότεροι τοῦ Ἀκαθίστου ὕμνου
εἰκονογράφοι ἦδον ἀπὸ τὸν ΙΑ'
αἰῶνα εἰκονίζον τὸν Χριστὸ διαρ-
ρηγνύοντα τὰς πύλας τοῦ ἁδου
καὶ ἐλευθερώνοντα τοὺς κουρασμέ-
νους ἀπὸ τὸ σκοτάδι προπάτορας
τοῦ ἀνθρώπου γένους.

Κάθε Μάρτη ἐρχοῦνταν τὰ λο-
λούδια, καὶ ἡ νεόβλαστη φύσις
σκορποῦσε τὰ μῦρα καὶ τὸ τρα-
γοῦδι τῶν πουλῶν, τὰ εὐσμία δέν-
τρα ἔρριχναν πρόσχαρτα τοὺς δρο-
σεροὺς ἰσκιούς τῶν, ἡ καρδιά
σκιρτοῦσε μὰ μαζί ἐνοιῶθε καὶ τὴν
σπλαχνίαν τῆς βαθύτερης.

Μέσ' στὸ καράδι τοῦτο τῆς ψυ-
χῆς, ἡ μέρα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ
ἐλαμπε σὺν αὐγῇ μυστικῆς ἡμέ-
ρας, καὶ μὴ 25ῃ Μαρτίου, μὴν
ἡμέρα σὺν σήμερῃ, μὴν ἡμέρα
λύτρωσι καὶ ἀνακλήσεως, τὸ χει-
ρόγραφο τῆς δουλείας ξεσκίζεται
καὶ οἱ μαῦροι καὶ ἀπηυδαῖνοι
ἀπόδημοι τοῦ πολυπόθητου προσώ-
που τῆς ἐλευθερίας, ποὺ τόσο ἀρ-
γῶς, ἐξυπνεται μὲ δριμύτη ἀπὸ κά-
θε γωνίᾳ τῆς σκλαδωμένης γῆς,
ποὺ γεμίζει ἀπὸ χαρμῶδυνους χαι-
ρετισμούς, ἐναγκαλισμούς καὶ λό-
για ποὺ αἰσθανότανε μέσα ἡ καρ-
διά:

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψι τοῦ
[σπαθίου τὴν τρομερὴν
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν θμὴ ποὺ μὲ
[βιά μετρᾷ τὴ γῆ.

Ἡμέρα ἀφώνης χαρᾶς, ποὺ κον-
τεύει βρεφικὰ ἡ μνήμη καὶ χορ-
ταίνει κί' εὐφραίνεται μέσα στὰ ἱε-
ρὰ αὐτὰ ἑκατὸ χρόνια τῆς νέας
ἐθνικῆς μας ζωῆς, χάρις τῆς
πάντα τῇ λαμψί τοῦ ζωηφόρου
σου ἀγγέλου καὶ ραίνε τὴν μὲ τὴ
δρῶσι τῶν ὁλόλευκων κρίνων σου.

Δ.

Η ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΗΣ ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ

Ἡ Μονεμβασία, μὲ τὸν υπερήφανο καὶ ἰδιόρρυθμὸ τῆς
βράχο, ποὺ τὸν ἔχουν ἐπωνομάσει «Γιβραλτάρ τῆς Ἑλ-
λάδος», κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Φραγκοκρατίας, καὶ
ἰδίως κατὰ τὰ βυζαντινὰ χρόνια, ἐστάθηκε ἓνα σπουδαῖο
ὁρμητήριο στρατοῦ καὶ ναυτικοῦ ἐξ αἰτίας τῆς ὀχυρᾶς
φύσεως τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς γεωγραφικῆς τῆς θέσεως
πρὸς τὰς ἀκρῶτες ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριο τοῦ Μαλέα. Ἡ Μονεμβ-
σία μοιάζει μ' ἓνα μεγάλο καὶ ἀπόκρημνο νησί, ποὺ στὸ
κέντρο του σχηματίζεται ἓνας φοβερός καὶ γιγαντεῖος βρά-
χος, σχεδὸν κάθετα κοφτός ἀπ' ὅλες τὶς πλευρὲς πρὸς
τὴ θάλασσα. Μὲ τὴν στεριά δὲν συνδέεται παρὰ ἀπὸ μιά
στενὸτατη καὶ μακρύτατη λουρίδα γῆς, ποὺ εἶναι καὶ ἡ
μόνη «ἐμβάσις» στὸν ὀχυρὸ τοῦτο τόπο. Γι' αὐτὸ κί' ἔλαβε
τ' ὄνομα Μονεμβασία.

Ἡ Μονεμβασία ἐπαίξε σημαντικὸ ἱστορικὸ ρόλο σὲ
ὅλες τὶς ἐποχές, ἀλλὰ κυρίως στὰ πρῶτα ἐπαναστατικὰ
χρόνια τοῦ Εἰκοσιᾶ. Πολλὲς ἡρωϊκὲς σελίδες ἔχουν
γραφεῖ γύρω ἀπ' αὐτὴν. Θὰ ἱστορήσουμε ἐδῶ μὴ ἀπὸ τίς
πρὶν χαρακτηριστικῆς, ποὺ μαρτυροῦν τὸν θάνατον ἑλλη-
νικὸ ἡρωισμό δταν ἔγραφε μὲ τὴν ἀκαταδάμαστη πίστι
στὴν ἀνδρεία τῆς φυλῆς του τὴν ὠραιότερη ἐθνικὴ ἐπο-
ποιία.

Ὅταν ἐκρηχύθηκε ἡ Ἐπανάστασι τοῦ Εἰκοσιᾶ οἱ
Τούρκοι τῆς Μονεμβασίας εὐρέθησαν πολιορκημένοι ἀπὸ
στεριά καὶ θάλασσα ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας. Ἀλλὰ φύλαγαν
ἀπὸ παντοῦ τὸν περιούσιον τόπον, ποὺ, καθὼς λέει ὁ ἱστο-
ρικός, ἦταν ὅλος ἓνα «Κάστρον ὕψηλόν μὲ σιδηρὰς πύ-
λας καὶ τεῖχη ὑπερύψηλα. Δὲν ἦτο δυνατόν αὐτοὶ πιστοὶ
ὅπαδοι τοῦ Ἰσλάμ, νὰ τὸ παραδώσουν. Οἱ Ἕλληνες
ὅμως δὲν ἀπηλπίζοντο καὶ περίμεναν. Ἡ πείνα ἐξέριξε
τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Ἕλληνας Μονεμβασιώτες, ποὺ
ἦταν κλεισμένοι στὸ ἀπάνω καὶ στὸ κάτω κάστρο. Τόσο
ποὺ δὲν εὗρισκαν τίποτα νὰ φάνε παρὰ ψοφίμια, ἀρᾶπο-
σικὲς καὶ νερόχορτα. Παρ' ὅλα αὐτὰ οἱ Τούρκοι δὲν
παράδιναν τὴν Μονεμβασία καὶ φώναζαν στοὺς πολιορ-
κῆτες: «Γιὰ νὰ σὰς παραδώσουμε τὸ Μενεξέ Καλεῖ —
ἔτσι τὸλεγον οἱ Τούρκοι τὸ Κάστρο τῆς Μονεμβασίας
(σημαίνει κάστρο τῶν μενεξέδων) — πρέπει νὰ γίνουμ'
ἓνα μὲ τὸ χῶμα». Ἦρθε ὁ Ἰούλιος κί' ἀκόμα βάσταγαν
οἱ Τούρκοι τὴν Μονεμβασία. Οἱ Ἕλληνες ἀρχισαν ν' ἀπελ-
πίζωνται. Ἀλλὰ κί' οἱ πολιορκημένοι κρατοῦσαν μὲ τὰ
δόντια τὴν ψυχὴ τους. Τότε ἓνας Ἕλληνας προεστὸς, ὁ
Μονεμβασιώτης σιὸρ Παναγιωτάκης Καλογεράς, ποὺ εἶχε
ἀποκτήσει τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν ἀγάδων χωρὶς νὰ τὸ ὑπο-
τάσσῃ τῇ ἐξουσίᾳ τῶν Τούρκων, εἰσαίτησε, ἐσκέ-
πτεῦνται πὼς ἦτανε μέλος τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, ἐσκέ-
πτεται πὼς ἔπρεπε νὰ εἰδοποιήσῃ τοὺς ἀπ' ἔξω Ἕλληνας
ποὺ εἶχαν στρατοπεδεύσει στὴν ἀπέναντι στεριά τῆς πα-
λῆς Μονεμβασίας, πίσω ἀπὸ τὸ πρὶ ἀπόκρημνο μέρος
τοῦ βράχου, ὅτι πρέπει νὰ κάνουν ἀκόμη λιγὴν ὑπομονή,
γιὰτὶ ὥρα τὴν ὥρα ἡ Μονεμβασία θὰ παραδινόταν. Ἀλλὰ
πὼς νὰ τοὺς τὸ μνησθῇ ποὺ μεγάλη ἀπόστασι θάλασσας
τὸν ἐχώριζε ἀπ' τὸ ἑλληνικὸν στρατόπεδο; Κί' οὔτε ἔπρεπε
νὰ κεντήσῃ τὴν ὑποψία τῶν Τούρκων, ποὺ ὅσο ἐβλεπαν
ὅτι ἐπλησίαζε ἡ ὥρα νὰ παραδοθῶν τόσο ἐγίνονταν καὶ
ἀγριώτεροι. Πάει λοιπὸν ὁ σιὸρ Καλογεράς καὶ βρίσκει
τρία παλληκάρια Ἑλληνόπουλα, τὸ Θόδωρο Κορώνη, ποὺ
ἦταν παντρεμένος μὲ παιδιὰ, τὸ Γιώργη Λελάκη καὶ τὸ
Δημήτρη Θεοφιλάκη. Ἦτανε νύχτα, σχεδὸν μεσάνυ-
χτα. Ὅλοι μὲς στὴν Μονεμβασία εἶχανε πέσει ψοφιοί
στὸν ὕπνον ἀπὸ τὴν ἐξάντλησι καὶ τὴν πείνα. «Ἐρχομαί σ'
σὺν ὅσας — τοὺς λέει ὁ Καλογεράς — σὰ Χριστιανὸς καὶ σὺν
Ἕλληνας, νὰ ζητήσω τὴ βοήθειά σας γιὰ τὴ σωτηρία
τῆς πατρίδος μας. Ὅπου καὶ νάναι οἱ Τούρκοι θὰ παρα-
δοθῶν. Φοβάμαι ὅμως μήπως οἱ ἀπ' ἔξω Ἕλληνας δὲν
ἔχουν τὸ θάρρος νὰ περιμένουν περισσότερον καὶ φοβάται
ἀκόμη μήπως διαλυθῶν. Ἄν εἶχα τὸ στήθος μαρμάρينو
καὶ χάλκινο σήμαντρο τὴ φωνὴ μου θὰ τοὺς τὸ φώναζα
ἀπὸ τὸ τεῖχος κί' ἄς μὲ κομματιάσαν. Δὲν μένει λοιπὸν
ἄλλος τρόπος νὰ τὸ μάθουν παρὰ ἓνας ἀπὸ σὰς νὰ τοὺς
πάρῃ κολυμπώντας ἓνα γράμμα, ὅπως ὁ Ἄγγελος τὸν
κρίνο τοῦ Εὐαγγελισμοῦ».

Τὰ τρία παλληκάρια ἔλαβαν ὅλα μαζί τὴ μεγάλη
ἀπόφασι. Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωὶ ὁ Κορώνης ἔδωσε στὸ
λαμὸ τοῦ μέσα σὲ κρηόγαρτο τὸ γράμμα τοῦ Καλογερά

στοὺς Ἕλληνας ἀρχηγούς. Οἱ ἄλλοι δύο τὸν ἀκολούθη-
σαν. Ὅταν πῆγαν νὰ βγοῦν ἀπὸ τὸ πορτάκι τοῦ κάστρου
πρὸς τοὺς βράχους τοὺς φωνάζει ὁ φρουρός: «Ποῦ πάτε
βρὲ καφίρηδες;»

— Πάμε, ὦρὲ ἀγᾶ, νὰ πνιγοῦμε στὰ βαθιὰ νερά. Πείνα
ἀθάστανη μᾶς σπαράζει τὰ σωθικά, κατεβαίνουμε στὸ
γιαλὸ μπᾶς καὶ βρούμε κανένα κοχύλι, καμμιὰ ἀρμυρή-
θρα, κάνα χταπόδι, τέλος τροφὴ δική μας καὶ δική σου,
ἀν εἶναι καλὴ.

Ἔτσι ξεγελώντας τὸ φύλακα, ἀπῶναν ἀπόμερο βράχο
ρίχνοντα ὁλόγυμνοι στὴ θάλασσα. Ὅταν ξεμάκρυναν λι-
γάκι στ' ἀνοιχτὰ, οἱ Τούρκοι ἀπὸ τ' ἀπάνω κάστρο εἶδαν
τὰ κεφάλια τῶν τριῶν παλληκαριῶν ποὺ πῆγαιναν κο-
λυβώντας πρὸς τὸ ἑλληνικὸν στρατόπεδο, κί' ἀρχισαν
ἀγριο τουφεκίδι κατ' ἀπάνω τους. Αὐτοὶ, σὰν τὰ δελφι-
νια, ἀνάμεσ' ἀπὸ τίς σφαῖρες καὶ τοὺς ἀφροὺς τῆς θά-
λασσας, ὅλο κί' ἔφευγαν μακρότερα. Γιὰ μιά στιγμὴ ὁ
Κορώνης ἐνοιῶσε τὶς δυνάμεις του νὰ τὸν ἐγκαταλείπουν.
Μὲ μιά ὑπέρτατη προσπάθεια λείει τότε στὸν ἑαυτὸ του:
«Βάστα λίγο ἀκόμη ψυχὴ μου», κί' ἔφερε μπρὸς του τὴν
εἰκόνα τῆς γυναίκας του καὶ τῶν παιδιῶν του καθὼς καὶ
τοῦ σιὸρ Καλογερά, ποὺ τοῦ ὑποσχέθηκε πὼς θάδινε μό-
νος του τὸ γράμμα στὸν ἀρχηγὸν τὰ χέρια. Οἱ Ἕλλη-
νες, βλέποντας τοὺς τρεῖς νὰ κολυμποῦνε πρὸς τὸ μέρος
τους, ἔρριξαν βάρκες καὶ τοὺς πῆρανε λίγη ἀπόστασι
ἀπ' τὴν στεριά. Ὁ Κορώνης μισολιγοθυμισμένος ἔδωσε τὸ
γράμμα στοὺς Ἕλληνας ποὺ ἀμέσως ἀναθάρρυναν κί'
ἔκαναν στενότερη τὴν πολιορκίαν τῆς Μονεμβασίας ἀπὸ
γῆ καὶ θάλασσα. Οἱ Τούρκοι ζήτησαν τότε νὰ παραδο-
θῶν στὸ Δημήτριο Ὑψηλάντη, ποὺ ἐκέλευε τίς ἡμέρες
εἶχε ἔρθει στὸ Μωριά. Ὁ Ὑψηλάντης ἀνάθεσε στὸν πρίγ-
κηπα Ἀλέξανδρο Καντακουζηνὸ καὶ στὸν ἀρχηγὸ τῆς θα-
λασσινῆς μοίρας, τὸ Σπετιώτη Πάνου, νὰ ἔλθουν σὲ δια-
πραγματεύσεις μὲ τοὺς ἀγάδες τῆς Μονεμβασίας. Οἱ
Τούρκοι πιά τὸ πῆραν ἀπόφασι καὶ στίς 23 Ἰουλίου τοῦ
1821 ὁ Τούρκος φρούραρχος (ταυντάρης) ἔφερε στὸ ἑλ-
ληνικὸν στρατόπε

● Τὸ ἡρωϊκὸ στοιχεῖο στὴν ποίησι τοῦ Παλαμᾶ

Ὁ Παλαμᾶς γεννήθηκε στὴν Πάτρα, μὰ τὰ παιδικὰ του χρόνια τὰ πέρασε στὸ Μεσολόγγι, πού τοῦγινε ἡ δευτέρη κι' ἀγαπημένη του πατρίδα. Ἐτοί ἀπὸ μικρὸς ἔζησε μέσα στοὺς θρύλους καὶ τὶς παραδόσεις, μέσα στὶς ἀναμνήσεις καὶ τοὺς ἡρωϊσμούς μιάς ἀπὸ τὶς πιὸ φημισμένες πόλεις τοῦ δέκατου ἑνταίου αἰῶνα. Ἡ πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου, μῦθο τοῦ θαυμάσιου κι' ὑπέροχου κύκλου τῆς, μῦθο τοῦ φωτιστέφανο τοῦ μαρτυρίου, πού περιζώνει τὴν ἔξοδο, μπορούμε νὰ πούμε πῶς γαλούχησε τὴν ψυχὴ τοῦ Παλαμᾶ καὶ τὴν ἐπηρέασε βαθύτατα. Ἀπὸ τὰ πρῶτα βήματα τῆς νιότης του ὁ ποιητὴς δὲν ἔβλεπε γύρω του παρὰ τὰ συντρίμια τῆς ἱερῆς πόλεως, δὲν ἄκουγε νὰ μιλοῦν παρὰ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἀθάνατης φρουρᾶς, δὲν ὠραματιζόταν παρὰ τοὺς ἱσκιούς μορφῶν, ὅπως ὁ Μπότσαρης, ὁ Νόρμαν, ὁ Καραϊσκάκης, ὁ Βύρων. Ὁλὴ αὐτὴ ἡ χορεία τῆς παλληκαριᾶς καὶ τοῦ πνεύματος, πού συγκίνησε μὲ τὴν θυσία τῆς δόκλῃρης τὴν Εὐρώπη, στὶς ἀρχὲς τοῦ περασμένου αἰῶνα, χτύπησε στὴ ζωποὴ φαντασία του καὶ διαμόρφωσε τὸν παιδικὸ χαρακτήρα του. Ἀλλὰ σηκώνοντας τὰ μάτια του καὶ κυττάζοντας μακρύτερα τί ἔβλεπε καὶ πάλι; Τ' ἀγριωπά βουνὰ τῆς Ρούμελης, τὴ Γκιώνα καὶ τὸ Ζυγὸ συχνὰ χιονισμένα κι' ἀνταριασμένα ἀπὸ τὶς θύελλες τοῦ χειμῶνα ἢ τὶς καταιγίδες τῆς ἀνοιξέως. Κάθε κορφή, κάθε πλαγιά τῶν βουνῶν αὐτῶν ἦταν κι' ἓνα λίκνο τῆς ἡρωϊκώτερης ζωῆς, ἓνα λημέρι τῆς κλεφτουριάς, ἓνας βωμὸς τῆς ἐλευθερίας. Πράξεις γινάντιες καὶ παραδόσεις ἀπίστευτες ὠρθώνονταν γύρω του κάθε φορὰ πού τὰ μάτια του πέφταν στὶς βουνοκορφές ἐκεῖνες. Ἀλλὰ μήπως κι' ἀπὸ τὸ μέρος τῆς θάλασσας τὸ βλέμμα του δὲν ἀντίκρυζε ἓνα πέλαγος συχνὰ φουοτουνιασμένο, ὅπως εἶναι τὸ κανάλι ἀνάμεσα τῆς Κεφαλληνιάς καὶ τῆς Πάτρας; Μὰ πάνω ἀπ' ὅλα γιόμιζαν τὴν ψυχὴ του τὰ λεθέντικα τραγούδια τῆς Ρούμελης, πού σὰν καταρράκτες ἡρωῖσμοι πλημμύριζαν τὸ Μεσολόγγι καὶ τὰ γύρω βουνὰ κι' ἀντιλαλοῦσαν τὰ κατορθώματα καὶ τὶς θυσίες τῆς μεγάλης γενεᾶς τοῦ 21.

Μέσα σ' ἓνα τέτοιο περιβάλλον γεννήθηκε καὶ διαπλάστηκε ὁ Παλαμᾶς στὰ πρῶτα του χρόνια. Τὸ ἡρωϊκὸ πνεῦμα ζυμώθηκε μέσα του μὲ τὶς ἀναμνήσεις, μὲ τοὺς θρύλους καὶ τὰ τραγούδια τῆς ἰδιαίτερης πατρίδας του. Καὶ τὸ πνεῦμα αὐτό, παρ' ὅλες τὶς λοξοδρομίες τῆς Μοῦσας του, παρ' ὅλες τὶς φιλοσοφικὲς καὶ κοσμογονικὲς περιπλανήσεις του σ' ἄλλους ὀρίζοντες, παρέμεινε ἡ βάσι καὶ τὸ θεμέλιο τοῦ τραγουδιοῦ του. Οἱ παραστάσεις κι' οἱ εἰκόνες τοῦ στενοῦ περιβάλλοντος τῆς πατρίδας του, οἱ ἰδέες κι' οἱ παραδόσεις μὲ τὶς ὁποῖες ἔζησε ἡ ψυχὴ του, σὰν πρῶτὰ τῆς χρόνια, δὲν θὰ ξεχαστοῦν ποτὲ καὶ θὰ ἐξανάρχωνται στὴ σκέψι του εἴτε σὰν ἀνοιξιὰτικες ὅπταισεις, εἴτε σὰν ζωντανὲς πραγματικότητες, εἴτε σὰν νοσταλγίες τῆς θύμησης. Ἡ πρώτη του ποιητικὴ συλλογὴ ἐπιγράφεται «Τραγούδια τῆς Πατρίδος μου», καὶ δημοσιεύθηκε τὸ 1886. Κατὰ βάθος δὲν εἶναι παρὰ ποιήματα ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι, ἀπὸ τὴν γύρω φύσι καὶ τὶς ἱερὲς ἀναμνήσεις τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 21. Ὁ ποιητὴς ἀπὸ τὴν ἀρχὴ του φαίνεται ἀπαισιόδοξος γιὰ τὴν κατάτασι τῆς ἐθνότητος καὶ στρέφεται στὸ παρελθόν γιὰ ν' ἀντλήσῃ ἐκεῖθεν διδάγματα, γιὰ νὰ ζυπνήσῃ καὶ πάλι στοὺς συγχρόνους του τὸ ἡρωϊκὸ πνεῦμα τῆς φυλῆς, τὸ πνεῦμα τῆς παλληκαριᾶς καὶ τῆς θυσίας. Τὰ περισσότερα τραγούδια τῆς συλλογῆς αὐτὸ τὸ σκοπὸ ἔχουν: Νὰ διαπλάσουν «ἓνα κορμὶ λεονταρίσιο» στὴ νέα γενεὰ καὶ ν' ἀκονίσουν «ἓνα παλληκαρίσιο σπαθί» ὅπως λέεει ὁ ἴδιος στὴν ἀφιέρωσι. Στὸ κυριώτερον ποίημα τῆς συλλογῆς, στὰ «Νιάττα τῆς Γιαγιᾶς», ὁ ποιητὴς βάζει στὸ στόμα τῆς γριᾶς τὰ γενναϊότερα καὶ ὑψηλότερα λόγια. Θέλει νὰ πεθάνῃ μὲ τ' ἅγια ροῦχα τῆς ἐξόδου, μὲ τὴν φέρμελὴ καὶ τὴν φουστάνελλα, πού φοροῦσε τὴν τρομερὴ ἐκείνη νύχτα. Αὐτὰ εἶναι τὰ σύμβολα ποῦπρεπε νάχη ἡ νεότητα γιὰ νὰ συνεχίσῃ τὸ μεγάλο ἔργο τῶν προγόνων. Αὐτὰ ψηλαφώντας οἱ νέοι μποροῦν νὰ παραδειγματισθοῦν καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλο παράδειγμα.

Σὰς ἀγαπᾷ στολίδια μου γεμάτα περηφάνεια,
τιμὴ καὶ δόξα φέρμελῃ μὲ τὰ χρυσὰ γαϊτάνια,
μὲ τῶν πολέμων τὶς βολιές, φλοκάτα, φουστάνελλα.

Ὁ μεγάλος μας ποιητὴς Κωστὴς Παλαμᾶς

σὰς ἀγαπᾷ ἡ γερόντισσα μὲλὴ τῆς νιᾶς τὴν τρέλλα,
Γλυτῶσα ἀπίστευτα μὲ σὰς ἀπ' τῆς σκλαβιάς τὰ πάθη,
τὴ νύχτα πού ἡ πατρίδα μας ἐκάσκει κι' ἐχάθη
καὶ τὸν πατέρα μου κακὴ λαθωματοῖα πεθαίνει...
Τώρα σὰν ἔρρη ἡ ὥρα μου καὶ φύγω καὶ πεθάνω
ἐσεῖς νὰ τ' ἀπιθώσετε στὴν κάσση μου ἐπάνω.
Παιδιά μου δὲν μοῦ φαίνεται κακὸς ὁ χάρος τόσο
σὰν συλλογιέμαι πῶς ἐκεῖ μαζί μ' αὐτὰ θὰ λυώσω...
Καὶ τὰ παιδιά π' ἀπομείναν πηγαινῶν ἓνα-ἓνα
καὶ ψηλαφῶσαν κι' ἔβλεπαν μὲ μάτια θαμπωμένα
τὴ φουστάνελλα τὴ λευκὴ καὶ τὴ βαρεῖα φλοκάτα,
καὶ τὴ χρυσὴ τὴ φέρμελῃ καμάρια μας φευγάτα!

Καὶ στὴ δευτέρη συλλογὴ του, πού τύπωσε τὸ 1892 καὶ πού φέρει τὸν τίτλο «Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου», κι' ἐδῶ ἡ ποίησι τοῦ Παλαμᾶ στρέφεται γύρω στὶς παραδόσεις τῆς πατρίδας του. Ἄν καὶ πολλὰ τραγούδια τῆς ἔχουν γενικώτερα θέματα κι' ἀγκαλιάζουν εὐρύτερους κόσμους, ὅμως τὰ καλύτερα κι' ἀληθινώτερα ἀναφέρονται στοὺς λαϊκοὺς θρύλους τῆς Ρούμελης, ὅπως εἶναι ἡ Μαρία ἡ Πενταγιώτισσα, Ὁ θάνατος τῆς Πεντάμορφης, τὸ Πρῶτο Παραμῦθι, τὸ Κήρυγμα τῶν Ὑδραίων καὶ πολλὰ ἄλλα. Ἀλλ' ἀνάμεσα σ' αὐτὰ λάμπει, σὰν ἀτίμητο πετράδι, τὸ πραγματικῶς ἡρωϊκὸ ποίημα: «Τὸ τραγούδι τῶν βουνῶν», ὅπου καὶ πάλιν ὁμολογεῖται ἡ ἀνώτερη ζωὴ, ἡ ἀγνότητα, ἡ παλληκαριά, ἡ ἐλευθερία. Μαζί μὲ τὸν ποιητὴ ἀναπνέουμε τὸ ἡρωϊκὸ πνεῦμα, πού γιόμιζε τὴν ψυχὴ του, ὅταν τὸ σύνθετε.

Βουνὰ τῆς γῆς αὐτῆς Ἑλληνικὰ
καθάρια, διάφανα, πελεκημένα
ἀπὸ τεχνίτη χέρια γνωστικά
Σὰ μετρημένα ἀγάλματα ἓνα-ἓνα

Ποὺ κρύβετε τὰ μάρμαρα λευκά,
καὶ μοσχομυρισμένα τὰ λουλούδια,
καὶ πιὸ γερὰ ἀπ' τὶς πέτρες, πιὸ γλυκὰ
κι' ἀπ' τοὺς ἀνθούς τὰ κλέφτικα τραγούδια.

Κι' ἀπὸ τὰ χαῖνα πλῆθη μακριὰ
σὲ χρόνια σκλαβωμένα, θαμπὰ, κρύα,
ἐθρέψανε τοῦ Γένους τὴ Θεά,
τὴν αἰθερόκλαστην Ἑλευθερία.

Βουνὰ ψηλά, βουνὰ ἱσκιερὰ, βουνὰ
γεμάτα δύναμι, γεμάτα κάλλη.
Ὡ δώστε μου ἀπὸ τὴ χάρι σας ξανά
καὶ κάμετέ με ὅμοιο μὲ σὰς καὶ πάλι!

«Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς» ἀκολουθοῦν τὰ γενναϊότερα καὶ ὠριμώτερα ἔργα τοῦ Παλαμᾶ, πού μᾶς ὁδηγοῦν σὲ σφαῖρες ψηλότερες, ὅπως εἶναι οἱ «Ἰαυβοὶ καὶ οἱ Ἀνάπαιστοι», ὅπου μὲ δωρικὴ λιτότητα μέσα σὲ λίγους στίχους προσπαθεῖ νὰ κλείσῃ τὶς βαθύτερες κι' ἡρωϊκότερες ἰδέες. Γιὰ πρώτη φορὰ στὸ τραγούδι τοῦ ποιητῆ προβάλλει ἡ ἡρωϊκώτερη μορφή τῶν μεσαιωνικῶν καὶ νεώτερων χρόνων τῆς Ἑθνότητος, ἡ ὑπεράνθρωπη φυσιογνωμία πού γέμισε μὲ τὴν παλληκαριά τῆς καὶ τὸ θρόλο τῆς δόκλῃρης τὴν Βυζαντινὴ Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν Εὐφράτη μέχρι τὴν Σικελία κι' ἀπὸ τὴν Κύπρο μέχρι τὶς στέπες τῆς Ρωσσίας—ἡ μορφή τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα. Εἶναι τὸ βαθύτερο σύμβολο τοῦ ἡρωϊκοῦ πνεύματος τῆς φυλῆς, ὅπου δὲν θὰ πεθάνῃ ποτὲ καὶ πού πάντοτε θ' ἀναγεννᾷ τὶς πατρίδες. Μόνο μὲ τὴ βοήθεια τοῦ σωστικοῦ αὐτοῦ πνεύματος εἶναι πεπωμένο νὰ ξαναζήσῃ ἡ Μεγάλη Ἑλλάδα. Ἄν παροδικὰ φαίνεται πῶς ὁ Διγενὴς χάνεται κι' ἡ Ἑθνότητα ἀφανίζεται, ὅμως καὶ πάλι προβάλλει στὴ ζωὴ γιὰ νὰ τὴν ἀναστήσῃ. Μόνο μὲ τὴν ἐπιβίωσι τοῦ ἡρωϊκοῦ πνεύματος σώζονται καὶ διατηροῦνται κι' αἰωνίζονται οἱ πατρίδες. Ὁ ποιητὴς πιστεύει ἀκράδαντα στὸ μέλλον, ἐφ' ὅσον τὸ πνεῦμα τοῦ Διγενῆ εἶναι συνφασμένο μ' αὐτὴ τὴν ἀκατάλυτη Ἑλληνικὴ πατρίδα.

(1)

Καθάλλα πάει ὁ Χάροντας
Τὸ Διγενὴ στὸν Ἄδην,
Κι' ἄλλους μαζί... Κλαίει δέρνεται
τ' ἀνθρώπινο κοπάδι.

Καὶ τοὺς κρατεῖ σ' ἄλγους του
δεμένους τὰ καπούλια
τῆς λεθενιάς τὸν ἄνεμο,
τῆς ὁμορφιάς τὴν πούλια.

Καὶ σὰν νὰ μὴν τὸν πάτησε
τοῦ Χάρου τὸ ποδάρι,
ὁ Ἀκρίτας μόνο ἀτάραχα
κυττάει τὸν καθάλαρην.

(2)

Ὁ Ἀκρίτας εἰμαι Χάροντα.
Δὲν περνᾷ μὲ τὰ χρόνια.
Μ' ἄγγιξες καὶ δὲν μ' ἐνοιώσες
στὰ μαρμαρένια ἀλώνια;

Εἰμαι ἐγὼ ἡ ἀκατάλυτη
ψυχὴ τῶν Σαλαμίνων.
Στὴν Ἐφτάλοφν ἔφερα
τὸ σπαθί τῶν Ἑλλήνων.

Δὲν χάνομαι στὰ Τάρταρα
μονάχα ξεποσταίνω,
στὴ ζωὴ ξαναφαίνομαι
καὶ λαοὺς ἀνασταίνω!

Ἡ ἐπίκλησι στὴν ἴδια ἰδέα τῆς ἀναγεννήσεως μὲ τὴν ἐπιστροφή στὸ ἡρωϊκὸ πνεῦμα, στὴν ψυχὴ τοῦ Διγενῆ, ἔγινε γιὰ τὸν Παλαμᾶ ἡ πραγματικὴ πίστι του σ' ὅλη σχεδὸν τὴν μεταγενέστερη ποιητικὴ καὶ πνευματικὴ δημιουργία του. Καὶ στὶς κρισιμώτερες στιγμὲς τῆς Ἑθνότητος, ὕστερα ἀπὸ τὸν πόλεμο τοῦ 97, ὁ ποιητὴς εἶναι ἀπὸ τοὺς λίγους, πού δὲν ἔχασαν τὴν πίστι τους στὸ μεγάλο μέλλον τῆς πατρίδας του. Στὰ τραγούδια τοῦ «Ἰυρισμοῦ», πού γράφτηκαν μετὰ τὸν πόλεμο κι' ἀπηχοῦν τὴν πίκρα τοῦ ποιητοῦ γιὰ τὴν ταπεινὴσι τοῦ ἔθνους του, προβάλλει καὶ πάλιν ἡ ἰδέα τῆς ἀναγεννήσεως, ἡ πίστι τῆς ἀναστάσεως μὲ τὴν ἀναβίωσι τοῦ ἡρωϊκοῦ πνεύματος. Κι' ἐνῶ ὅλοι σχεδὸν οἱ πολιτικοὶ οἱ κοινωνικοὶ παράγοντες τῆς χώρας σταύρωναν τὰ χέρια τους ἀπελπισμένοι ὁ ποιητὴς ὁραματίζεται τὸ μέλλον εὐοίωνο καὶ μεγάλο. Μιλεῖ σὰν προφήτης τὸνώνοντας τὰ πνεύματα καὶ προσπαθώντας νὰ τὰ σύρῃ ἀπὸ τὸ λήθαργο τῆς ἀποκαρδιώσεως καὶ τῆς ἀμηχανίας πρὸς τὸ φῶς τῆς ἀναδημιουργίας. «Ὁ ποιητὴς, βροντοφωνεῖ, εἶναι ὁ

μεγάλος πατριώτης», ὁ πατριώτης δχι στὴν στενὴ σημασία τῆς λέξεως, ἀλλ' ὁ πατριώτης ἐμπνευστής, ὁ πατριώτης ἀναγεννητής, ὁ πατριώτης προφήτης τῆς ἀνανενήσεως. Καὶ τέτοιος στάθηκε κατὰ τὴν ριζοσπαστικὴ περίοδο 1898-1912. Πρωτοστάτησε ὅσο λίγοι στὴν ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ ἀναγέννησι τῆς Ἑθνότητος κατὰ τὰ κρίσιμα ἐκεῖνα χρόνια, συνεχῶς γράφοντας κι' ὁμνώντας τὴν ἐπιστροφή στὸ ἡρωϊκὸ πνεῦμα.

Στὴ συλλογὴ «Πατρίδες», ὁ Παλαμᾶς καὶ πάλιν ἐπικαλεῖται τὴν ψυχὴ τοῦ Διγενῆ, πού δὲν πέθανε καὶ πού πάντα ζῇ πάνω στὶς κορφές ἢ μέσα στὴν ψυχὴ τῶν ἐκλεκτῶν. «Ἀκόμη, γράφει, τὸ ἔλατο τῆς λεθενιάς φουντώνει κι' ἀπ' τῶν αἰώνων τοὺς καμηοὺς κι' ἀπὸ τὰ πάθη, τοῦ Διγενῆ ἢ πνοῇ παντοῦ χυμένη λάθει Κανάρη, Καραϊσκάκη καὶ Κολοκοτρώνη». Ἡ ἐπίκλησι αὐτὴ στὶς ἡρωϊκότερες μορφές τῆς ἱστορίας μας γίνεται σ' ὅλα σχεδὸν τὰ ποιήματα τοῦ Παλαμᾶ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς. Σ' αὐτὸ τὸ «Δωδεκάλογο τοῦ Γύφτου» πού δημοσίευσε τὰ 1907, ὅσο κι' ἂν θέλῃ νὰ φτερουγίσῃ σὲ πλατύτερους ὀρίζοντες παγκόσμιους, ὅμως κατὰ βάθος ὁ ποιητὴς μένει ὁ πρῶτος πατριώτης. Στὸν ὄγδοο λόγο γίνεται πάλι ὁ προφήτης κι' ὁραματίζεται τὸ μέλλον τῆς πατρίδας του. Περιμένει τὴν ἀνάστασι πού θὰ τῆς δώσῃ ὁ Νέος Μεσσίας, ὁ λυτρωτής, πού θὰ τὴν σύρῃ ἀπὸ τὸ βάραθρο τῆς ἀμαστίας καὶ θὰ τῆς δώσῃ τὰ μεγάλα τῆς φτερά τὰ πρωτινά, τὰ τρισεγγάλα.

Καὶ θ' ἀκούσης τὴ φωνὴ τοῦ λυτρωτῆ,
θὰ γυθῆς τῆς ἀμαρτίας τὸ ντύμα,
καὶ ξανά κυβερνημένη κι' ἀλαφρὴ
θὰ σαλπῆς σὰν τὴ γλῶσσι, σὰν τὸ πουλί,
σὰν τὸ κορφο τὸ γυναικεῖο, σὰν τὸ κύμα
καὶ μὴν ἔχοντας πιὸ κάτω ἄλλο σκαλί
θὰ κατακυλῆς πιὸ βαθιά
στοῦ κακοῦ τὴ σκέλα,
γιὰ τ' ἀνέβασμα ξανά, πού σὲ καλεῖ
θὰ αἰσθανθῇς νὰ σοῦ φυτρώσουν, ὦ χαρά,
τὰ φτερά,
τὰ φτερά τὰ πρωτινά σου τὰ μεγάλα.

Ἀλλὰ τὸ ποίημα ἐκεῖνο, ὅπου τὸ ἡρωϊκὸ πνεῦμα ὁμνεῖται σὲ κάθε σχεδὸν στίχο του, εἶναι «Ἡ Φλογέρα τοῦ Βασιλιᾶ» πού τύπωσε τὰ 1910 κι' ὅπου ὁ ποιητὴς ἐπικαλεῖται τὶς ἀδρότερες καὶ ἐπικότερες μορφές τῆς Ἑθνότητος ὅλων τῶν ἐποχῶν, γιὰ νὰ ἐμπνέσῃ στοὺς συγχρόνους τὸ πνεῦμα τῆς δημιουργίας καὶ τῆς ἀναγεννήσεως. Ὁ Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος, ὁ Νικηφόρος Φωκάς, ὁ Τσιμισκὴς καὶ πρὸ πάντων ὁ Διγενὴς Ἀκρίτας, συνεχῶς προβάλλουν μπροστὰ μας γιὰ νὰ δώσουν ζωὴ κι' ἐμπνεύσουν τὴν ἐθνότητα γιὰ νὰ πλάσῃ καὶ πάλι «τὰ τρανὰ καὶ τὰ μεγάλα». Ὁλόκληρος ὁ Ἑλληνισμὸς κι' ἰδίως ὁ Βυζαντινὸς παρουσιάζεται μπρὸς στὰ μάτια μας καὶ στὶς πολεμικότερες στιγμὲς του, γιὰ νὰ τὸνῶσῃ τὸ φρόνημα τῶν συγχρόνων. «Τραγούδι τῶν ἡρώων» ὠνόμασε μόνος του ὁ Παλαμᾶς τὸ μεγαλόπνευστο αὐτὸ νεοελληνικὸ ἔπος, καὶ δὲν ἀστόχησε. Σὰν νὰ προσφύτεται τὰ μεγάλα χρόνια τῶν πολέμων τοῦ 12-13 καὶ τ' ἀκόμη μεγαλύτερα τῆς ἀκόλουθης ἐποχῆς στρέφεται στὸ ἡρωϊκὸ πνεῦμα, σὰ στὴ μόνη πηγὴ δημιουργίας, στὸν πόλεμο, σὰν τὴ μόνη ἀναγεννητικὴ ἰδέα πού ξανανοῦναι λαοὺς καὶ πλάθει νέες κοσμογονίες.

Τραγούδι τῶν ἡρώων, ἐμπρὸς τραγούδι τῶν ἡρώων,
ἀπάνω ἀπὸ τ' ἀποστάχτα, ἀνάψε, ὦ φλόγα, λάμψε,
γιατί θάρῃ κάποιος καιρὸς καὶ κάποια αὐγὴ θὰ φέξῃ
καὶ θὰ φουξῇ μὴ πνοὴ μεγαλοδύναμη, Ἀκού!...
Μπορεῖ ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴ μπορεῖ κι' ἀπὸ τὴν Δύση.
Δὲν ξέρω, ξέρω πῶς θάρῃ καὶ μὲ τὸ πέρασμα τῆς
μέγα καὶ θεῖο καὶ μυστικὸ κι' ἀέθνητο θὰ σκουφῶν
οἱ κορφές ὅλες, οἱ φωτιές θὰ ξανσώσουν ὅλες.
Κι' ὅταν τριγύρω σου οἱ φωτιές ἀνάψουν πάλι οἱ πλάστρες
ξανθωντάνεψε κι' ἐσύ καὶ ριεῖς ὦ φλόγα, ὦ φλόγα
καὶ κύλησε καὶ πέρασε στὰ διαπλάτα τῆς χώρας,
καὶ στὴν ψυχῆς τ' ἀπόδαθα καὶ πλάσε τα καὶ ζήτα
γιομάτα ροδοκόκκινα παιδιὰ τὰ καρδιοχτύπια
καὶ πλάσε τους καὶ ζήσε τους κάποιους καὶ κάποιους πατέρες
καὶ κάποιες γυνῆς πλάσε τις καὶ ζήσε τις μητέρες,
καὶ κάμε ἀδέρφια τὰ ὄνειρα καὶ τὰ ἔργα. Ἐμπρὸς τραγούδι
τῶν ἡρώων.

Φ. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

1789 ο ήρωας έφονεύθη σέ ένα χωριό της Λακωνίας. Άλλά εις την Σπάρτην υπάρχει μέχρι σήμερον οίκογένεια Ζαχαριά. Είναι απόγονοι του άρματωλού. Διατηρούν πολλά κειμήλιά του και τουρκικά φερμάνια, που τον αναγνωρίζουν άρματωλό άρχηγό της Πελοποννήσου.

Από μικρός ο Ζαχαριάς της Βερεθίτσας είχε την μεγαλύτερη φήμη στο δρόμο, στο πηδύμειο και στο τρέξιμο. Καί όταν έμεγάλωσε και έγινεν ο περιφημότερος άρματωλός της Πελοποννήσου, ή φήμη του ως δρομέως, αλτου και λιθοβόλου ηδύνησε.

Ηκμασεν ο Ζαχαριάς πρό του 1821 και υπήρξεν ένας από τους μυθικούς ζωντανούς ήρωας, που ποτέ δεν υπεδουλώθησαν και προετοίμασαν το έδαφος διά την Έπανάστασιν του 1821.

Οί περισσότεροι όμως ήρωες της εποχής εκείνης από μικρά έκαλλιέρηγον τας σωματικές των άρετάς. Διεκρίνοντο εις όλα. Καί ο Καραϊσκάκης που έγεννήθη σέ μια σπηλιάν έρημική, που εύρίσκεται πάνω από το χωριό Μαυρομάτι της Καρδίτσας, έπερινούσεν όλους τους συνηλικιώτας του στο δρόμο και στο πηδύμειο. Καί ο Διάκος και ο Άνδρουτσος και ο Κατσάνωνης και οί Μπουτσαραίοι και οί Τζαβελλαίοι και οί Πλαπούτας και τόσοι άλλοι συνεδύαζαν μαζί με την ψυχικήν γενναϊότητα και την σωματικήν άντοχην. Έκαλλιέρηον τας άρετάς αυτάς από μικροί, όπως και οί άρχαίοι Έλληνες. Άλλά ο Ζαχαριάς ήτο ο πιό Ικανός εις όλα. Η παράδοσις λέγει ότι μπορούσε να πηδήσῃ έπτά κατά σειράν αλογα. Ένα δημοτικό δέ τραγούδι, από τα πολλά που κυκλοφορούν για τον Ζαχαριά, λέγει:

«Άντε καυμένη Ζαχαριά
πούχουν τα πόδια σου φτερά».

Άλλο τραγούδι, που είναι γνωστό στη Λακωνία, όπου κυρίως έδρασεν ο άρματωλός, λέγει:

«Στόν κάμπο της Καρύταινας
είγανε μάζωξι πολλοί
κλέφτες και άρματωλοι,
όλοι διαλεχτοί.
Ρίχνουν λιθάρι και κανέναν
δέν περνάει το σημάδι.
Ζαχαριάς από τον Μυστρά
ρίχνει το λιθάρι
και περνάει το σημάδι».

Ο Ζαχαριάς είχε ένα σωστό στρατό από διακόσια και περισσότερα παλληκάρια. Η σημαία του έγραφεν: «Άρχιστράτηγος της Πελοποννήσου». Με το μπαϊράκι του αυτό περιήρχετο την Άρκαδία και την Λακωνία και είχε τρομοκρατήσει τους Τούρκους. Το

ζώον χρησιμοποιούσαν εις τας έπιδρομάς των.

Είναι εν τούτοις άξιον να σημειωθή ότι πολλοί τόποι που ανέπτυξαν μεγάλον ήρωισμό και πρό του 1821 και κατά την Έπανάστασιν, περιέπεσαν κατόπιν σέ έκμηδένισιν ή καταστροφήν ή και έντελως έρημώθησαν.

Από τα ήρωικά χωριά του Σουλίου, στην Ήπειρο, μικρά πράγματα έχουν μείνει. Το νησί των Ψαρών, που είχε τόσα πλούσια και άρχοντικά σπιτία καπεταναίων, τώρα είναι ένα από τα πτωχότερα νησιά της Ελλάδος. Καί η πάμπλουτη Υδρα, που είχε στέρνες γεμάτες τάλληρα και αί πλουσιώτατοι Σπέτσαι έχασαν το μεγαλύτερο μέρος του πλούτου των. Τα παλιά σπιτία, όσα διατηρούνται ακόμη και δέν έχάλασαν, δείχνουν την παλιάν άρχοντιάν αυτών τών τόπων.

Τό ίδιο δέ συνέβη και με πολλά ήρωικά γένη. Ήσαν πλούσια και ισχυρότατα. Έδωσαν το πάλιν για την πατρίδα και Πελοπόννησος. Ο πατέρας του Θεοδώρου, άρχηγός των άρματωλών της Κορίνθου, έστειλε την γυναίκα του μακριά εις την Μεσσηνίαν διά να γεννήσῃ. Ο ήρωας είδε το φώς κάτω από ένα δένδρο στο βουνό. Από μικροτάτης ηλικίας έθεωρήθη από τους άλλους κλέφτες ο ένδειγμένος διά να γίνη άρχηγός. Καί από πολύ μικρός έφόρεσε στολήν άρχηγού.

Γιατί άλλην στολή έφεραν ο άρχηγός που έλέγετο καπετάνιος, άλλην τα παλληκάρια και άλλην οί μικροί ψυχογυιοί.

Ο άρχηγός είχε κάππα από κόκκινο ή μαύρο βελούδο με χρυσά κεντήματα, την φουστανέλλα του μακριά. Γι' αυτό ο Κολοκοτρώνης παριστάνεται στάς εικόνες με μακρύτερα φουστανέλλα από τα άλλα παλληκάρια.

Καί στο ναυτικό οί καπεταναίοι έφεραν μακρύτερη βράκα από τους ναύτας.

Τα παλληκάρια είχαν κοντήτερη φουστανέλλα και κάππα μάλλινη. Οί ψυχογυιοί πιό κοντή ακόμη.

Από τα πρώτα πράγματα που έμαθαιναν οί μικροί ψυχογυιοί σάν άφηναν το σπίτι των και έπήγαιναν στά βουνά να γίνουν κλέφτες, ήταν ή σκληραγωγία και ο άθλητισμός. Δρόμος και λιθάρι και πηδύμειο. Κοντά στά άλλα έμμιούντο και τας φωνάς των ζώων. Ήσαν συνθήματα. Έκαναν την ημέρα την φωνή του κόταυφα, της πέρδικας, το σφύριγμα του φειδιού. Την νύχτα έκαναν την κουκουβάγια, το τσακάλι, τον βάτραχο. Καί τώρα, στον Φινλανδικό πόλεμο, οί Φινλανδοί, που είναι λαός ήρωϊκώτατος, φωνάζουν

δεχθί όποιαδήποτε άμοιρή. Όταν έφυγαν οί Τούρκοι οί κάτοικοι έπήραν τα κτήματά.

Άλλ' ο Κολοκοτρώνης είπεν εις τον Βασιλέα Όθωνα:

— Μεγαλειότατε, δέν προσέφερα και καμιά σπουδαία θυσία. Έγώ μικρό παιδί έξεκίνησα με ένα κομμάτι ξερό ψωμί στο ταγάρι και άρχισα να πολεμώ.

Ο Κολοκοτρώνης, που είχε από μικρός συνηθίσει στην λιτωτάτη ζωή του κλέφτη, έθεώρει και το όλιγο χορήμα πολυτέλειαν. Όταν οί συμπατριώται του έζήτησαν να φροντίσῃ, μετά την άπελευθερώσιν της Ελλάδος, να Ικανοποιηθύν και αυτοί και πάρουν έθνικάς γαίας, όπως έπαιρναν όλοι, ο Κολοκοτρώνης τους υπέδειξεν ένα από τα πτωχότερα χωριά της Μεγαλοπόλεως. Ήθελε να άρκεσθύν και οί συμπατριώται του εις τα ελάχιστα, αδιάφορον άν άλλοι που προσέφεραν μικρότερας θυσίας έπαιρναν πολλά.

Αρχισαν λοιπόν να αφήνουν το χωριό των Λυμποβίων, που ήτο άγονο και όρεινότατο, και να κατεβαίνουν στο Μπραϊμί της Μεγαλοπόλεως. Σέ διάστημα λίγων χρόνων το χωριό άδειαζε. Το 1850 έμεναν ακόμη καμιά εικοσιπεντάρια σπιτία κατοικούμενα. Τώρα δέν υπάρχει εις το Λυμποβίσι άπολύτως τίποτα. Μόνον σωροί από πέτρες και θραύσματα κεραμιδιών, που δείχνουν ότι το μέρος αυτό ήτο κάποτε τόπος ανθρώπων. Καί πολλά άλλα χωριά της Πελοποννήσου όρεινά άδειασαν μετά την Έπανάστασι και οί άνθρωποι κατέβηκαν εις τους κάμπους και έκτισαν νέα χωριά.

Ευεινάν όμως και τα παλιά χωριά. Άλλά το χωριό του Κολοκοτρώνη το Λυμποβίσι τελείως άδειασε και σήμερα διόλου δέν υπάρχει.

Είναι έξω από την Μεγαλόπολη, ως δυό ώρες μακριά το ήμιορεινό χωριό Μπραϊμί. Βρίσκονται τώρα εις το χωριό αυτό οί απόγονοι του Θεοδώρου Κολοκοτρώνη. Καί εις άλλα μέρη της Πελοποννήσου βρίσκονται απόγονοι των Κολοκοτρωναίων. Ήτο πολύ μεγάλη αυτή ή οίκογένεια, που ποτέ

δέν είχε αφήσει τα δπλα αγωνιζόμενη διά την Έλευθερίαν. Εις την Σπάρτην, εις τας Καλάμας, εις την Τρίπολιν, εις τα χωριά του Άργους εύρίσκονται Κολοκοτρωναίοι, που έχουν ή το ίδιο επίθετο ή το έχουν αλλάξει. Γιατί ήτο τόσος μεγάλος ο διωγμός που υπέστη ή οίκογένεια πρό της Έπαναστάσεως, ώστε πολλοί ήλλαξαν επίθετο και διεσκορπίσθησαν παντού. Καί εις τας Άθήνας εύρίσκονται Κολοκοτρωναίοι και υπήρχαν και εις την Μικράν Άσίαν έως το 1922. Έξασκούν δέ κάθε είδος έπαγγέλματος και άρκετοί είναι ή ήσαν στρατιωτικοί. Καί άνθρωποι των γραμμάτων υπήρξαν πολλοί Κολοκοτρωναίοι, και ο γέρο Κολοκοτρώνης, που δέν ήξευρε γράμματα, είχε μεγάλην παραστατικότητα εις την διήγησίν του και υπηγόρευσε κατά τα τελευταία έτη της ζωής του τα άποινημονεύματά του, τα όποια και έδημοσιεύθησαν.

Εις το Μπραϊμί όμως δέν κατέφυγαν μόνον οί πλησιέστεροι απόγονοι του Κολοκοτρώνη, αλλά και όλο το Λυμποβίσι.

Μετά την Έπανάστασι άρχισαν, όπως είπαμε, να το εγκαταλείπουν οί κάτοικοι και να πηγαίνουν σέ άλλα μέρη, που θα μπορούσαν να ζήσουν. Πολλοί από αυτούς ήλθαν εις το Μπραϊμί. Από τότε μένουν αυτοί και αί περισσότερα παραδόσεις για τον Κολοκοτρώνη εις το Μπραϊμί μπορεί να συγκεντρωθύν. Καί τα μικρά παιδιά ξεύρουν ένα ανέκδοτο για τον γέρο του Μωρηά. Καί οί παππούδες και οί γιαγιάδες αντί για παραμύθια λέγουν εις τα έγγόνια των ανέκδοτα του Κολοκοτρώνη και τραγούδια Κολοκοτρωναϊκά. Έπί τριακόσια σχεδόν χρόνια αυτή ή οίκογένεια έμαχέτο. Από πάμπου προς πάμπου έζούσαν οί Κολοκοτρωναίοι με το όπλο εις το πλευρό ως άρματωλοι και κλέφται. Ήσαν γνωστοί από το 1550 και παλαιότερα ίσως εις όλην την Πελοπόννησον. Δεκάδες Κολοκοτρωναίοι προσέφεραν ως θυσία τον έαυτό τους, έως το 1821 που έγινεν ή Έλληνική Έπανάστασις εις την όποιαν τόσω σημαντικόν μέρος έπαιξεν ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Αυτή ή οίκογένεια ήγωνίζετο διά την ιδικήν της έλευθερία και την έλευθερίαν της Πελοποννήσου. Λόγω των διωγμών και των

καταστροφών και των θυσιών που όπέστη εις τα τριακόσια αυτά χρόνια ή οίκογένεια, έβγηκε και ή παροιμία «Άμαρτίες Κολοκοτρωναϊκές». Καί έως τώρα διατηρείται αυτή ή παροιμία και θα διατηρηται...

Λέγει για τους Κολοκοτρωναίους και για την πατρίδα των ένα δημοτικό τραγούδι από τα γνωστότερα της Πελοποννήσου:

«Λάμπει ο ήλιος στά βουνά,
λάμπει και στά λαγκάδια,
λάμπει και στ' Άρκουδόρρεμα,
στο δόλιο Λυμποβίσι.
Όπου'ν οί κλέφτες οί πολλοί
οί Κολοκοτρωναίοι,
πούχουν τ' άσήμια τα πολλά
και τίς χρυσές τίς πάλες.
Αυτοί δέν καταδέχονται
στη γη για να πατήσουν.
Καβάλλα πάν στην έκκλησιά,
καβάλλα προσκυνάν».

Αν και ήτο καταδεκτικώτατη και άπλη ή οίκογένεια, όμως ή λαϊκή μουσα διά να δείξῃ τόν ήρωισμόν των και την έπιβολήν των τούς φαντάσθη όλους πηγαίνοντας καβάλλα στην έκκλησιά.

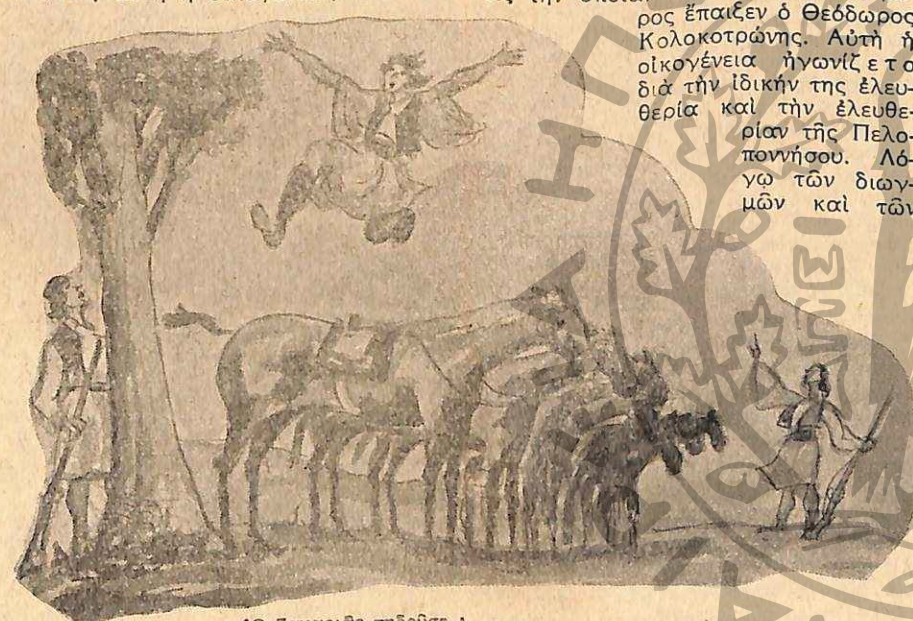
Κοντά εις το Λυμποβίσι είναι το Άρκουδόρρεμα. Είχεν ως την Έπανάστασι καμιά τετρακοσάρια σπιτία, ενώ το Λυμποβίσι ήτο μικρότερο. Καί αυτό το χωριό δέν υπάρχει τώρα. Το εγκατέλειψαν οί κάτοικοι μετά την Έπανάστασι του 1821 και οί περισσότεροι κατέφυγαν εις την Μεσσηνίαν. Τα δύο χωριά ήσαν από τα ήρωϊκότερα της Πελοποννήσου ήρωϊκώτατα. Εις το κέντρον της Άρκαδίας, επί του όρους Μαινάλου, που σήμερα λέγεται Άπάνω Χρέπα. Σχεδόν άπέτελούν τόν όμφαλόν της Πελοποννήσου. Κοντά είναι και άλλο ήρωϊκό χωριό. Το Χρυσοβίτσι. Αυτό το χωριό διατηρείται μέχρι σήμερον. Μέσα εις τα έλατα άποτελεί το Χρυσοβίτσι ένα από τα ωραιότερα καλοκαιρινά χωριά και μαζεύει πολλούς παραθεριστάς. Καί εις το Χρυσοβίτσι σώζονται ζωντανότατοι θρύλοι για τον Κολοκοτρώνη. Τα παιδιά λέγουν:

«Οί παππούδες μας ήτανε όλοι μαζί με τον Κολοκοτρώνη. Τους είχε πρωτοπαλληκάρια».

Τακτικά από το Χρυσοβίτσι πηγαίνουν άνθρωποι εις το έρημο Λυμποβίσι για προσκύνημα. Σώζονται μόνον οί πέτρες των σπιτιών και αυτά σωροί. Σώζονται και πέτρες που δείχνουν ότι εκεί ήτο το σπίτι των Κολοκοτρωναίων. Έρχονται μια φορά τον χρόνο και από το Μπραϊμί που απέχει πολλές ώρες και προσκυνούν τά έρείπια του σπιτιού του Κολοκοτρώνη. Ο παππός του Μπραϊμιού πριν από λίγα χρόνια έχωσεν ένα κρηπίδιο στήν αυλή του γκρεμίσματος, για να ιεροποιηθῇ ο τόπος. Άλλά ο τόπος είναι ιερός. Τα έλατα δέ διαρκώς γίνονται περισσότερα και πιάνουν όλο το μέρος και το σκεπάζουν και το κάνουν σάν απόκοσμο άλσος.

Ο Κολοκοτρώνης, όπως ο Διάκος, όπως ο Καραϊσκάκης, όπως ο Όδυσσεύς Άνδρουτσος, όπως οί Μπουτσαραίοι και οί Τζαβελλαίοι και τόσοι άλλοι ήρωες του άγώνος μας, ήρχισαν το πολεμικόν του στάδιο από μικρός. Από παιδιά όλοι πολεμούσαν και

(Συνέχεια στη σελίδα 800)

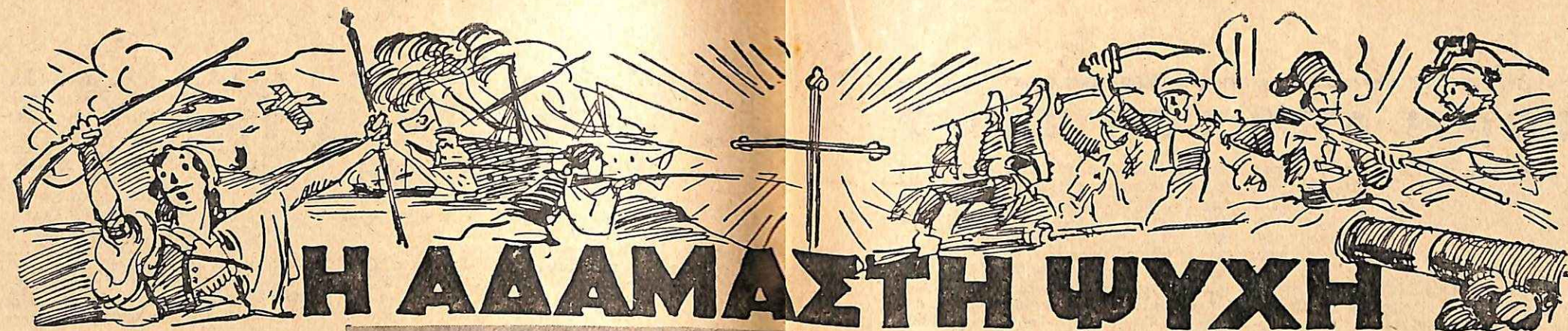
Ο Ζαχαριάς πηδούσε έπτά αλογα στη σειρά.

Στά 1930 πού ἐωρτάσθη σ' ὅλον τὸν κόσμο ἡ πρώτη ἐκατονταετία τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, ἡ ἑλληνικὴ παροικία τοῦ Παρισιοῦ ἔδωσε ἓνα γεῦμα μὲ προσκεκλημένους τοὺς Γάλλους ἐκείνους πού φέρουν σὺν τιμητικό παράσημο τὸν χαρακτηρισμὸ τοῦ φίλου τῆς Ἑλλάδος. Γάλλοι ἀληθινὰ διακεκριμένοι ἐπήρασαν μέρος στὸ γεῦμα καὶ ὅλοι τοὺς ἐθεώρησαν καθήκον τοὺς νὰ ποῦν δυὸ λέξεις γιὰ τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, γιὰ τὴν σημερινή, καὶ γιὰ τὴν ἐπίδρασι πού εἶχε στὴν οἰκουμένη ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1821. Τὸ σύνθημα αὐτὸ τῆς ἐλευθερίας γιὰ ὅλους τοὺς σκλαβωμένους λαούς. Ἕνας ἀπὸ τοὺς ὁμιλητὰς ἦταν καὶ ὁ ἑλληνιστὴς Μωρίς Κρουαζέ. «Αἱ μεγάλοι ἐπέτειοι, διεκήρυξε, τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἐορτὲς γιὰ ὅλους πού λατρεύουν τὴν τέχνη καὶ τὴν σκέψι. Ἡ ἐπέτειος ὅμως τῆς ἀνεξαρτησίας της, πού τὴν ἀνέκτησε ὕστερα ἀπὸ ξενικὸ ζυγὸ τεσσάρων αἰώνων, πρέπει νὰ χαιρετισθῇ μὲ ἰδιαίτερη χαρὰ. Καὶ πρέπει νὰ ἐορτασθῇ γιὰτὶ στὶς ἀναμνήσεις ἐνὸς θαυμαστοῦ παρελθόντος, ἡ ἐπέτειος αὐτὴ προσθέτει ἐλπίδες δικαιολογημένες ἀπὸ τὴν πείρα ἐκατὸν ἐτών.

Ποτὲ ἴσως δὲν κατεδείχθη στὴν ἱστορία μὲ ἐντονώτερο παράδειγμα ποιά δύναμι ἀντιστάσεως μπορεῖ νὰ προβάλῃ στὴ βία ἐνὸς λαοῦ πού διατηρεῖ τὴν ἀπόλυτη συνειδησι τῶν δικαιομάτων του καὶ τῆς ἀξίας του. Κάτω ἀπὸ τὴ βαρεῖα καὶ κτηνώδη ξενικὴ κυριαρχία, στερημένη ἀπὸ ὅ,τι ἀποτελεῖ τὴν ἀξία καὶ τὴν χαρὰ τῆς ζωῆς, ἐξαναγκασμένη νὰ ζῇ πανάθλια, ἡ Ἑλλάς εἶχε πίστι σὲν ἴδιο της τὸν ἑαυτὸ, δὲν ἐδέχθη τὴν θανάσιμη ἀπάρνησι, διετήρησε στὸν βωμὸ τῆς καρδιάς της τὸ ἱερὸ πῦρ καὶ ὅταν ἐσήμανε ἡ ἡμέρα τῆς ἀπολυτρώσεως, ξαναφάνηκε στὸν κατάπληκτο κόσμον μὲ τὶς ἀρχαῖες ἀρετὲς της, μὲ τὸ ἄθικτο στολίδι τῶν ἀρχαίων της παραδόσεων, πού διετήρησε εὐλαβικά. Ἀξιομνημόνευτο γεγονός καὶ μὲ ὕψιστη σημασία.

»Μ' αὐτὴ τὴν ἀνάστασι ἀπεδείχθη πὼς μέσα σ'αὐτὸ τὸ ἔθνος, πού τὸ ποδοπατοῦσε ὁ κυρίαρχός του, ὑπῆρχε μιὰ ἀδάμαστη ψυχὴ, ἡ ψυχὴ τῶν ἀνδρῶν τῆς Σαλαμίνος καὶ τῶν Πλαταιῶν, μιὰ ψυχὴ πού ποθοῦσε τὴν ἐλευθερία πού εἶχε ἠρκαλέει τὴν τὴν πατρίδα. Ἄν ἡ ἀρχαία Ἑλλάδα διακιοῦται νὰ τὴν εὐγνωμονῇ ἡ οἰκουμένη γιὰτὶ ὑπῆρξεν ἡ ἐκπαιδεύτρια τοῦ νεωτέρου κόσμου, ἡ μεγάλη σχολὴ τῆς ἐπιστήμης, τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἡ Ἑλλάδα τοῦ 1830, ὅ, πῆρξε κ' αὐτὴ ἀξία τῆς εὐγνωμοσύνης τῆς ἀνθρωπότητος γιὰτὶ τῆς ἐδίδαξε τί ἡμποροῦν νὰ κατορθώσουν οἱ πνευματικὲς δυνάμεις στὰ πεπρωμένα τῶν λαῶν. Καὶ δὲν θάπρεπε νὰ τὴν εὐγνωμονοῦμε ἀκόμα πού μᾶς ἔδειξε πὼς ἓνας λαὸς μπορεῖ νὰ διδαχθῇ ἀπὸ τὶς ἱδίες του τὶς δοκιμασίες, νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὰ διδάγματα τῆς ἱστορίας του καὶ χωρὶς νὰ παύσῃ νὰ εἶναι ὁ ἴδιος τοῦ ὁ ἑαυτός, νὰ δημιουργήσῃ ἓνα νέο κόσμο, μιὰ νέα ζωή;...»

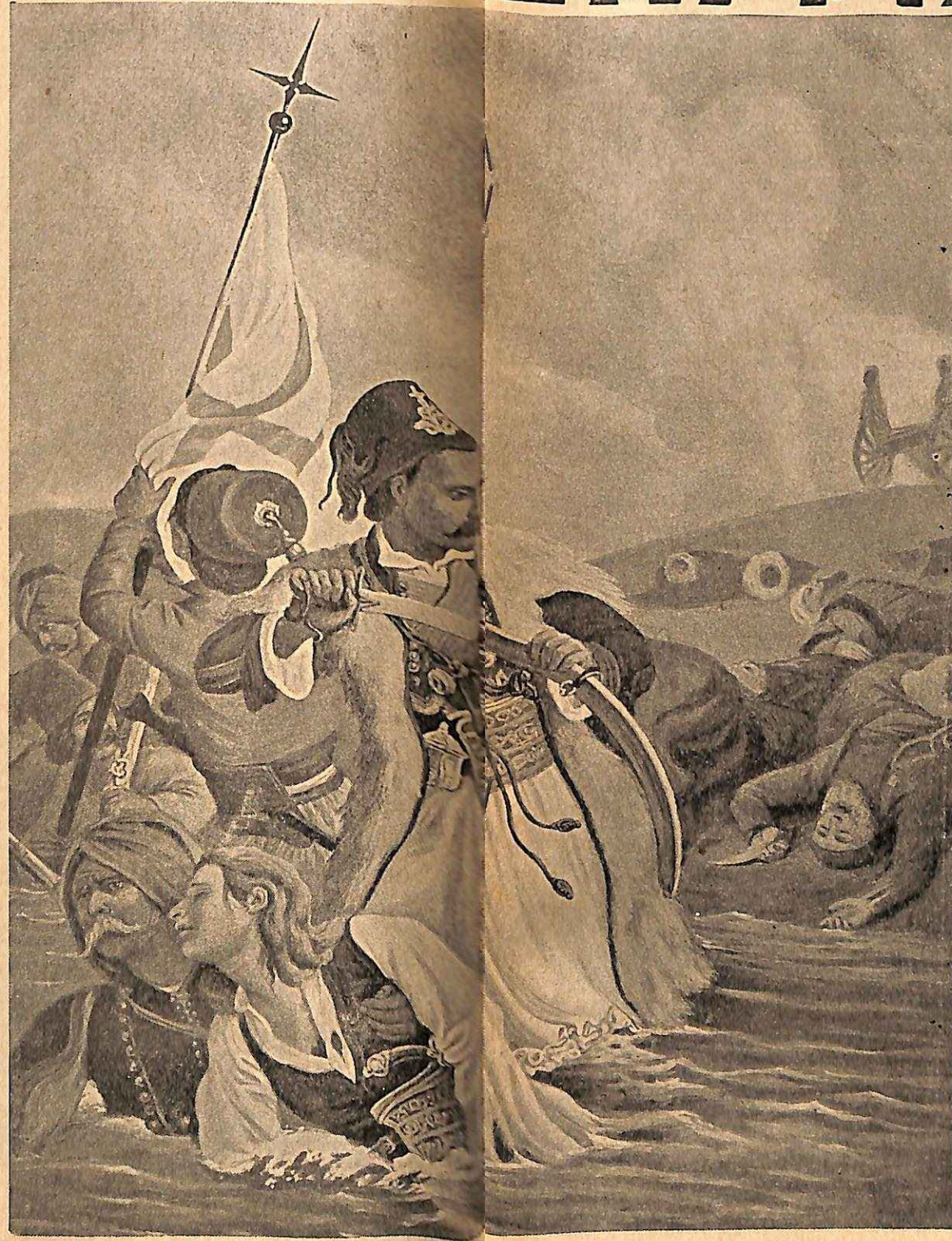
Αὐτὰ εἶπε ἀνάμεσα σ' ἄλλα ὁ Γάλλος ἑλληνιστὴς, καὶ μόνο ἓνας ἄν-

θρώπος πού ζῇ μέσα στὴ σκόνῃ τῶν βιβλίων καὶ τῶν ἐγγράφων κ' ἐκεῖνος ἀκόμα πού τὴν ἱστορία τοῦ ἔθνους τὴν βλέπει σὺν τὸ σπῆτι του, ὅπου καμμιὰ γωνιά δὲν μένει πού νὰ μὴ δέχεται τὸ ἐρευνητικὸ του βλέμμα, μόνον αὐτὸς μπορεῖ νὰ πῇ πόσο ἀληθινὰ εἶναι τὰ λόγια του. Γιατὶ ἂν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ ἀπλὴ διάθεσι ὑπερβολῆς συνθιζοῦν νὰ μιλοῦν γιὰ ποταμοὺς αἵματος, οἱ δυὸ αὐτὲς λέξεις εἶναι κάτι παραπάνω ἀπὸ πραγματικότης ὅταν πρόκειται γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις τοῦ 1821, οὔτε μὴνισις μιὰς ὀμοιοπόσης ἀλλοῦς ἦταν, ἀλλὰ τὸ ἀποκορύφωμα τῆς πάλης πού ἀρχισε τὸ Ἑλληνικὸ ἔθνος τὴν ἐπομένη τῆς 29ης Μαΐου 1453. Γιατὶ ἂν ὁ Μεγάλος Ἀλέξανδρος στὸ πέρασμά του πρὸς τὴν καρδιά τῆς Ἀσίας ἴδουσε πολιτισμένα καὶ αὐτόνομα κράτη, στὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν κατάκτησι μόνον ἐρείπει συνεισφέροντο. Στὴν Ἑλλάδα αὐτὴ πού, ὅταν οἱ Γότθοι κατέκτησαν τὴ Ρώμην, ἔστειλε τὶς στρατιές της τὸ ἑλληνικὸ Βυζάντιο νὰ τὴν ἐλευθερώσουν καὶ εὐθὺς ἀμέσως νὰ τὴν ἀποδώσουν στὶς νόμιμες ἐξουσίες της, στὴν Ἑλλάδα αὐτὴ, πού ὅσο κ' ἂν θέλουν νὰ τὸ ἀγνοοῦν ἐκεῖνοι πού δὲν πρέπει νὰ τὸ ξεχνοῦν καὶ γι' αὐτὸ τὸ παπικὸ κράτος ἐπρόσφερε ἄφθονο αἷμα.

Ὁ Ἑλληνισμὸς ἐνεσάρκωσε πάντα τὰ μεγαλύτερα ἰδεώδη, τὴν λατρεῖα πρὸς τὴν ἐλευθερία καὶ τὴν πατρίδα κ' ἂν ἐπροσπάθησε σ' ὅλη του τὴν ἱστορικὴ ὑπαρξὶ νὰ ἐμφυσήσῃ τὶς ἀρχὲς αὐτὲς στὴν ψυχὴ τῶν ἀλλῶν λαῶν, ποτὲ δὲν ἐπέδιώξε νὰ ὑποδουλώσῃ κανένα ἄλλον λαόν. «Γι' αὐτὸ, γράφει παλῆς Ἑλληνιστὴς, κ' ἂν ἀκόμα ὁ Τουρκικὸς ζυγὸς ἦταν ἥπιος καὶ πρᾶος, πάλι δὲν θά μπορούσε νὰ βγάλῃ ἀπὸ τὴν ψυχὴ τῆς φυλῆς τὴν συνειδησι τῆς ἐθνικῆς του ὀντότητος. Θ' ἀποτύγχανε καὶ μὲ τὰ ἥπια μέσα, ὅπως ἀπέτυχε καὶ μὲ τὰ σκληρά».

Ἀλλ' ὁ ζυγὸς τοῦ σουλτάνου ὑπῆρξε ἀφάνταστα σκληρὸς. Τί νὰ πρωτοθυμηθῇ κανεῖς; τὶς σφαγές, τὶς ἐξοντώσεις, τὸν ἐξαναγκασμὸ δολοκλήρων πληθυσμῶν ν' ἀσπασθοῦν τὸ μουσουλμανισμὸ, τὸ παιδομαζῶμα, τὸ χαράτσι, τὸ σφετερισμὸ περιουσιῶν, τὴν ἀπόσπασι τῶν ἐκκλησιῶν, τὴν ἐρήμωσι δολοκλήρων περιφερειῶν, τί; Τὴν ἀγχαρεία, τὴν σφαγὴν μητροπολιτῶν καὶ πατριαρχῶν; Γι' αὐτὸ καὶ δέκα μόλις χρόνια μετὰ τὴν πῶσι τοῦ Βυ-

Ὁ ἥρωας τοῦ Σκουλενίου θανάτος Ἀγραφιῶτης ὁ πενησιῶτης μὲ γυμνὸ τὸ εἶδος. (Πίναξ τοῦ Θὸν Ἑς).

ζαντίου ἀρχισαν οἱ ἐνοπλες διαμαρτυρίες τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Στὰ 1464, ὁ Μιχαὴλ Ράλλης στὴν Σπάρτη καὶ ὁ Πέτρος Μπούας ὕψωσαν τὴ σημαία τῆς πρώτης ἐπανάστασεως.

Στὰ 1472 ὁ βενετσιάνος στρατηγὸς Πέτρος Μοντεσένιος ἐλεγκάτησε τὴν Δῆλο καὶ κατέκτησε τὸ Ναύπλιο μὲ ἑλληνικὲς δυνάμεις.

Στὰ 1474, ὅταν ὁ σουλτάνος ἐπολιορκούσε τὴ Λήμνο, μιὰ κρητικὴ κόρη, ἡ Μαρούλα, ἐπῆρε τὸ σπαθὶ τοῦ πατέρα της πού εἶχε σκοτώθῃ, ἐμῆκε ἐπὶ κεφαλῇ τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ νησιοῦ καὶ ἦταν τόσο ὁ ἐνθουσιασμὸς πού ἐνέπνευσε σ' ὅλους πού σὲ λίγο οἱ Τούρκοι ἐγκατέλειψαν τὶς προσπάθειές τους.

Στὰ 1479, ὁ πρόκριτος τῆς Μάνης Κλαδάς, συγκρότησε στρατὸ ἀπὸ δέκα χιλιάδες ἄνδρες, διέσχισε τὴν Πελοπόννησο, τὴν Ἀκαρνανία καὶ τὴν Ἠπειρὸ γιὰ νὰ βοηθήσῃ τὸν Ἰωάννη Καστριώτη, νικῆθηκε ὅμως ὕστερα ἀπὸ σκληρὴ μάχη μπρὸς τὴν Αὐλῶνα.

Στὰ 1494, μὲ τὴν πεποίθησι ὅτι ὁ Κάρολος ὁς τῆς Γαλλίας θάρχιζε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας, οἱ Βοιωτοί, Θεσσαλοί, Ἀκαρνανεὶ καὶ Ἠπειρώτες πῆραν τὰ ὅπλα καὶ τὰ στρατεύματά τους διέσχισαν νικηφόρα τὴν Ἀλβανία καὶ μπῆκαν στὴ Σκόδρα. Ὁ Κάρολος ὅμως ἐγκατέλειψε τὰ σχέδιά του καὶ μόνον τοὺς οἱ ἐπανάσταται βρέθηκαν νὰ πολεμοῦν τὴν Τουρκικὴ αὐτοκρατορία. Ἀγωνίσθηκαν ἡρωϊκά, τὸ ἀποτέλεσμα ὅμως δὲν μπορούσε νάβῃ ἄλλο ἀπὸ κείνο πού ἦταν. Ἡ ἐπανάστασις κατεπνίγη, κυριολεκτικῶς, στὸ αἷμα.

Στὰ 1522 οἱ Ἕλληνες τῆς Ρόδου ἐπολέμησαν ἐπὶ πέντε μῆνες μαζὶ μὲ τοὺς ἱππότες ἐναντίον τῶν Τούρκων, πού στὸ τέλος κατάρθωσαν νὰ καταποῦν τὸ νησί. Καὶ πάλι ὅμως οἱ Ἕλληνες δὲν ἀποκατέρτησαν ὁ δρόμος ἡττομένης. Εὐθύμως συνήνε συμφορῆς μὲ τοὺς ἱππότες πού εἶχαν καταφύγει στὴ Ρόδον καὶ στὰ 1525 ὕψωσε τὴ σημαία τῆς Ἐπανάστασεως. Δὲν ἐφθασεν ὅμως ὁ στόλος τῶν ἱπποτῶν καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν νὰ σφαγοῦν οἱ πρόκριτοι καὶ χιλιάδες Ἕλλήνων νησιωτῶν.

Ἀκολουθοῦν οἱ ἐξεγέρσεις τῆς Πελοποννήσου στὰ 1532 καὶ τῆς Χειμάρρας στὰ 1537 καὶ στὰ 1566.

Κι' ἐρχόμεθα στὰ 1571, στὴν περίφημὴ μάχη τῆς Ναυπάκτου, κατὰ

τὴν ὁποῖαν αἱ ναυτικαὶ δυνάμεις τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς Βενετίας μαζὶ μὲ μιὰ μικρὴ μοῖρα τοῦ παπικοῦ στόλου κατέστρεψαν τὸν τουρκικὸ στόλο. Εἶναι ὅμως καιρὸς πιά νὰ πληρωθῇ τὸ ἱστορικὸ κενὸ καὶ νὰ προστεθῇ ὅτι πλεῖστα ἑλληνικὰ πλοῖα ἔλαβον μέρος στὴν ναυμαχία καὶ ὅτι, ὅπως μᾶς πληροφοροῦν ὁ αὐτόπτης Ἰταλὸς Κονταρίνι, τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν ναυτῶν τῶν χριστιανικῶν στόλων ἦσαν Ἕλληνες. Πρέπει ἀκόμη νὰ προστεθῇ ὅτι τὴν ἴδια ἐποχὴ ὁ Ἐπίσκοπος Ἐπιδαύρου Μακάριος ὕψωσε τὴν σημαία τῆς Ἐπανάστασεως, πού γρήγορα ἀπλώσε σ' ἓνα μεγάλο τμήμα τῆς Πελοποννήσου, στὴν Ἀττικὴ, στὴ Βοιωτία, στὴ Θεσσαλία, τὴ Μακεδονία καὶ τὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου. Ἡ Πύλη ἔστειλεν ἰσχυρότατες δυνάμεις καὶ ὁ Μακάριος σκοτώθηκε σὺν ἥρως στὰ 1574. Ὁ γδόντα χιλιάδες Ἕλλήνων ἐσφάγησαν τότε τριάντα στὴ Μακεδονία καὶ δεκαπέντε χιλιάδες στὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου. Οἱ μητροπολίται ἐπίσης τῶν Πατρῶν καὶ τῆς Θεσσαλονίκης ἐκάψαν ζωντανοί.

Συνέβαινε δηλαδὴ τὸ ἐξῆς χαρακτηριστικὸ, ὅτι ἐνῶ τὰ χριστιανικά κράτη ἔτρεμαν παντοῦ τὸν Τούρκο, οἱ Ἕλληνες ἐπανάστατοῦσαν συνεχῶς, στὶς ἴδιες του τὶς κτήσεις. Γιατὶ οἱ ἐπανάστασεις ἐξηκολούθησαν μ' ὅλες τὶς καταστροφές καὶ τὶς ἀπογοητεύσεις ἀπὸ τὴν ἄλλη Εὐρώπην.

Στὰ 1585 ἔχομε τὴν ἐξέγερσι τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Ἀκαρνανίας, ἐνῶ ἦσαν πρόσφατα ἀκόμη τὰ δεινὰ ἀπὸ τὴν Ἐπανάστασι τοῦ Μακαρίου' στὰ 1603 τὴν νέα ἐξέγερσι τῆς Μάνης καὶ τῆς Ἠπείρου, στὰ 1608 τὴν Ἐπανάστασι τῆς Κύπρου, στὰ 1612 τὴν Ἐπανάστασι τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας, ὅπο τὴν ἠγεσία τοῦ Ἐπισκόπου Τρίκκης Διονυσίου, στὰ 1645 τὴν ἀμυνα τῆς Κρήτης, ἐπὶ δολόκληρα εἰκοσιπέντε χρόνια, στὸ πλευρὸ τῶν βενετσιάνων, ἐναντίον τῶν Τούρκων, στὰ 1647 καὶ 1660 τὰς ἐπανάστασεις τῆς Μάνης, στὰ 1683 τὴν εὐρύτατη συμμετοχὴ τῶν Ἑλλήνων στὸ στρατὸ τοῦ Μοροζίνι καὶ στὸν πόλεμον πού διεξήγαγεν ἡ Βενετία μὲ τὴν συμμαχία τῆς Ρωσσίας, Πολωνίας καὶ Αὐστρίας. Ἐχομε ἀκόμη τὴν Ἐπανάστασι τῆς Ἠπείρου καὶ Ἀκαρνανίας ὑπὸ τὴν ἀρχηγία τοῦ Τσεκούρα καὶ στὰ 1770 τὴν Ἐπανάστασι τὴ λεγομένη τοῦ Ὁρλώφ, πού ἀκολούθηθηκε ἀπὸ τὰ χειρότερα δεινὰ πού ἐγνώρισε τὸ Ἑλληνικὸ ἔθνος.

Ἐτοὶ φθάνουμε στὴν τελευταία εἰκοσιπενταετία πρὸ τῆς Ἐπανάστασεως τοῦ 1821, εἰκοσιπενταετία πού ἔχει ἐπίσης ἀναγράψει λαυρὲς σελίδες στὴν ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν εἶχε οἰσθῇ ἡ ἀνάμνησις τοῦ αἱματηροῦ ἔπους τοῦ 1770. Στὰ 1790 ἀρχίζει τὴν δευτέρη περίοδο τῆς ἡρωϊκῆς του δρασσεως ὁ Λάμπρος Κατσώνης, στὰ 1800 οἱ Σουλῶτες ἀρχίζουν τὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ Ἀλὴ πασᾶ καὶ στὰ 1807 ὁ Νικοτσάρας γράφει κ' αὐτὸς ἡρωϊκὴν σελίδα στὸ ὅλο ἔπος. Ἡ ἀκόλουθη Ἐπανάστασις θά εἶναι ὁ Μεγάλος Σηκωμὸς τοῦ 1821, ἡ τραγικὴ γιγαντομαχία, πού ἐξησφάλισε στὴν Ἑλλάδα τὴν ἐ-

λευθερία και στον 'Ελληνικό λαό το δικαίωμα να ύψωση το ανάστημά του ανάμεσα στους άλλους ελευθέρους και ανεξαρτήτους λαούς. Πόσο αίμα χρειάστηκαν όλες αυτές οι 'Επαναστάσεις δεν θα μπορούσε κανείς να πει. Ποτάμια είναι η κυριολεξία. Μετά την ναυμαχία της Ναυπάκτου και την κατάκτηση της Κύπρου 30.000 χριστιανοί εστάλησαν, όπως μας πληροφορεί Γάλλος συγγραφέας, στην Κωνσταντινούπολη, τα ίδια δε και χειρότερα έσημειώθηκαν στην Κρήτη στα 1669 και στην Πελοπόννησο στα 1715, όταν έφυγαν οι Βενετιανοί.

Ο Γάλλος επίσης περιηγητής Ρ. Lucas μας πληροφορεί ότι στα 1716 αιχμαλωτίστηκαν και εκοτώθηκαν 40.000 Πελοποννήσιοι και πολλοί περισσότεροι στα 1770, όπoτoν 40.000 και πλέον Πελοποννήσιοι αναγκάστηκαν να καταφύγουν στη Μικρασία. Συνολικά, όπως μπορούμε να ξέρουμε από τις πληροφορίες που διασώζονται, εκατό χιλιάδες Πελοποννήσιοι εξοντώθηκαν μεταξύ του 1770 και 1780.

Δεν είναι, συνεπώς, χωρίς βάσι ο Ισχυρισμός ότι ουδέμια στιγμή έπαισεν ο 'Ελληνισμός την αντίστασή του μετά την μοιραία 29η Μαΐου 1453. Δεν είναι αβάσιμος ακόμη ο Ισχυρισμός ότι αν δεν ύφισατο αυτή τη φοβερή αφαίμαξιθ' αποτέλεσμα έθνικό σύνολο από δεκάδες εκατομμυρίων. Οι θυσίες όμως ανδρώνουν τα έθνη και σφυρηλατούν τα χαλoubdina τείχη της αύτης των κατά της ξένης επιβουλής. Χωρίς αυτό το ιερό αίμα ίσως και σήμερα ακόμη η 'Ελλάδα να μη ήταν ελευθέρη.

«Η Αυστρία στέκει ακλόνητος εις το καθ' ήμιν σύστημα της, έγραφεν από τον Πόρο, στις 19 'Ιουνίου 1827, ο Κ. Ζωγράφος προς την 'Επιτροπή της Ζακύνθου. 'Η Γαλλία απέκαμε πλέον εις το να μάς θεωρή με ευνόϊκον δμμα και ήρχισε να λαμβάνη αναφανδόν την αντίθετον. 'Η Ρωσία ακόμη δεν ήρχισε να ενεργήση είτε το υπέρ, είτε το κατά. 'Η Τουρκία, ή μάλλον ειπείν ή Αίγυπτος, διπλασιάζει τας δυνάμεις και την θηριωδίαν της. Οι πέντε ή δέκα ή εκατόν ή χίλιοι, εύρεθέντες επί κεφαλής του 'Ελληνικού 'Εθνους, ουδέ φρονιμώτεροι, ουδέ αξιώτεροι ήμπορούν να γίνουν εις όλιγον διάστημα καιροϋ. 'Η 'Αγγλία καταγίνεται εις αλλαγάς ύπουργείων, εις αιωνίας και άπεράντους διπλωματικές νότας και εις συνδιαλέξεις. Και ως τόσον απ' όλα αυτά προσμένουν οι 'Ελληνες την σωτηρίαν των. Πολύ φοβούμαι και είθε να ψευσθώ, μη ή φιλοθροπία των πρέσβων και ύπουργών ανανοηθή πολύ άργνά ότι άλλο δεν της μένει παρά να σώση τας Πάτρας και τὰ δένδρα της 'Ελλάδος».

Και όμως από τα συντηρήματα αυτά, από τους ποταμούς αυτούς των αιμάτων προήλθεν ή 'Ελευθερία της οποίας την έπέτειον εορτάζομεν σήμερα. Τα 'Ελληνόπουλα πρέπει να το γνωρίζουν ότι κρατούν στα χέρια τους την ήρωϊκώτερη και εύγενέστερη κληρονομία.

Χρ. 'Εμ. 'Αγγελομάτης

ΠΡΟΓΟΝΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΗΜΕΡΙΝΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΦΩΝΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΑΦΟ

Τη στιγμή αυτή που τα πολιτικά μίση έχουν εύτυχως σβήσει χάρις εις την 'Εθνική Κυβέρνηση, δεν θα ήτο περιττό να γυρίσωμε προς τα όπισω, προς τους προγόνους μας ήρωας του Εικοσιένα, που κι αυτοί δοκίμασαν πόσο καταστροφική είναι στα έθνη ή διχόνοια, το σαράκι αυτό που τρώει τας ρίζας κάθε χώρας εις την οποία ήθελε χυθί. Θα παραθέσωμε τη γνώμη δύο από τους εκλεκτότερους πρωμαργάτας της αγωνιζομένης 'Ελλάδος, του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, του άθαντου Γέρου του Μωρηά, που μαζί με τη στρατηγική του μεγαλοφυΐα ένωμε μυαλό θετικό και πατριωτισμό άνώτερο, και του Σπύρου Τρικούπη, του περίφημου διπλωμάτη, που κατά την επανάστασι κι' άργότερα υπηρέτησε την πατρίδα του στην πολιτική και στη διπλωματία.

Όταν κατά τον 'Οκτώβρη του 1826 ή Τρίτη 'Εθνοσυνέλευσι ξανάρχισε τας εργασίας της, ο Κολοκοτρώνης από το Ναύπλιο, άπελπισμένος από το άλληλοφάγωμα, έστειλε μιά "Εκκλησίη στους πληρεξουσίουσ του "Εθνους, που θα μπορούσε να θεωρηθή και σήμερα και παντοτεινά επίκαιρη διά τον ελληνικό λαό. Να τι έγραφε σ' αυτή ο μεγάλος πατριώτης:

«'Αδελφοί πατριώται! 'Ιδού άρχεται ή επανάληψις της 'Εθνικής Τρίτης Συνελεύσεως των 'Ελλήνων. Εις την επανάληψιν αυτήν δεν έχουν βέβαια αντικείμενα ως εις τας προλαβούσας εθνικάς Συνελεύσεις. Το έργον των πληρεξουσίων εις την ένεστώσαν έθνικήν Συνέλευσιν πρέπει να είναι βέβαια, αν δεν άμφισβάλω: α) ή διάρθρωσις των παρελθόντων, β) το γενικόν και όχι το ίδιον συμφέρον, και γ) το ν' άποφύγωμεν τας εις άς έναυαγήσαμεν ύφάλους, δι' ού θέλομεν κερδίσαι την εύνοϊαν του πεφωτισμένου κόσμου και θέλομεν φέρει την την έσωτερικήν ευταξίαν.

Κατά χρέος πατριωτικόν σās ύπενθυμίζω ταύτα, κυρίως, και μένω εις την άγάπην σας.

Θεόδωρος Κολοκοτρώνης».

Τα χρυσά αυτά λόγια του Κολοκοτρώνη, που ειπώθηκαν σε μία στιγμή δύσκολη για τους "Ελληνες, μπορούν να άπειθυνθούν θαυμάσια και σήμερα και κάθε στιγμή στο λαό μας, που έχει άναγκη πάντα από όμόνοια και πατριωτική ένωσι για να προοδεύση.

Και ο Σπύρος Τρικούπης, ο πατριώτης και ιστοριογράφος, όταν ήλθε από την 'Αγγλία για να προσφέρει τας υπηρεσίας του εις την αγωνιζομένη πατρίδα κι' είδε το άλληλοφάγωμα των διαφόρων Καπετάνέων και τας ιδιοτελείς αντιζηλίας που άπειλούσαν να ματαιώσουν το έργο της άπελευθερώσεως, έκυριεύθη από άπελπισία, γιατί κατάλαβε ότι μ' αυτό τον τρόπο ή πατρίδα θα ξανάπεστε στο ζυγό κι' έτσι θα πήγαιναν χαμένοι τόσαι θυσίες, τόσο ήρωισμοί και τόσο χυμένο αίμα. Με άλλα

δνεϊρα έρχότουη από την 'Αγγλία κι' άλλη πραγματικότητα βρήκε. Καθένας έκανε του κεφαλιού του, κανένας δεν αναγνώριζε τον άλλο για καλλίτερό του. Μία άναρχία νέκρωνε τη δράσι των πολεμιστών. Το 1826 είναι τραγικό για την ιστορία της ελληνικής επανάστασεως, γιατί λίγο έλειψε να την θάψη. Στην κρίσιμη αυτή στιγμή ο Τρικούπης από το Ναύπλιο έβροντοφώνησε τα ακόλουθα:

«Κινδυνεύει ή πατρίς, όλοι το βλέπουν, όλοι το φωνάζομεν. Και δεν κινδυνεύει βέβαια διότι δεν έχουμε στρατεύματα φιλοκίνδυνα και έμπειροπόλεμα, και δεν κινδυνεύει διότι δεν έχουμε χρηματικούς πόρους. Κινδυνεύει ή δυστυχισμένη πατρίς διότι ο ζήλος του λαού εσθέσθη (φρίττω όταν το συλλογίζωμαι!) από ήμās τους ίδιους, από ήμās οι όποιοι έκασταστήσαμεν το δυστυχισμένον έθνος παίγνιον των παθών μας, από ήμās οι όποιοι, αντί να κλείσωμεν τās δεινάς και πεπoλαϊωμένες πληγάς του, του άνοιξαμεν νέας και βαρύτερας, από ήμās οι όποιοι, αντί να το οδηγώσωμεν εις τον λιμώνα της σωτηρίας και της ευδαιμονίας, το εφέραμεν εις το χείλος της άβυσσους. Και τοϋτο διατί; Διότι ή φιλαρχία πολιορκεί τον νουν μας, ο φθόνος και το έμφύλιον μίσος κατατρώνει τās σπλάγχχνα μας, ή ιδιοτέλεια οδηγεί τās έργα μας, αί σκευωρίαί και τās διαβούλια είναι ή πολιτική μας. Χρεία λοιπόν να πάρωμεν μέτρα άνάλογα με τās κρίσιμους περιστάσεις και να μη εξοδεύωμεν εις σκέψεις και λογομαχίας τον καιρόν εκείνον τον όποιον ο άκούραστος και άδάμαστος έχθρός εξοδεύει εις έργα!»

Τα χρυσά αυτά λόγια του Τρικούπη, του σοφού πατριώτη, μολονότι έπέρασε περισσότερο από έννα αιώνες, είναι και σήμερα πολύτιμοι ύποθηκαι διά τους "Ελληνες. 'Η όμόνοια είναι το μεγαλύτερο δώρο εις ένα τόπο. Και ο Βύρων, ο μεγάλος φιλέλληη που χάρισε και τη ζωή του στην 'Ελλάδα, έγραφε στους προκρίτους "Ελληνες:

«Χωρίς όμόνοια ή "Ελλάδα είναι καταστρεμμένη. Όμοηόσητε και θα σωθήτε! "Αλλως χαθήκατε!»

Και ο έθνικός ποιητής, στον άθάνατο ύμνο του, αφιερώνει άρκετά τετράστιχα για να πολεμήση το κακό της διχόνοιας «που βαστάει ένα σκήπτρο ή δολερή και καθενός χαμογελάει» ζητώντας να τον σύρη εις τās δολοφόνια δίκτυα της. Και στο λυρικό του ποίημα «Στο θάνατο του Μπαύρων» ο Σολωμός τελειώνει με την πονεμένη κραυγή «'Η διχόνοια κατατρέπει την 'Ελλάδα...»

Κώστας Καιοφύλας

(Συνέχεια έκ του προηγούμενου)

Τότε ο Μαρτίνας, που κατάλαβε καλά πως ή μάνα - Μπαρμπερίνα δεν ήθελε να μιλήση μπροστά του για κείνο που μ' ένδιέφερε -

ρε, είπε πως είχε περιέργεια να ιδή τι έκανε ή άγελάδα στο σταύλο και, χωρίς ν' άκούση τίποτα, βγήκε και μάς άφησε τους δύο μας. 'Αν έκανα ύπομονη ως αυτή τη στιγμή για να μάθω το μυστικό, έγω το ξέρω πόσο άτυπομoνoύσα: κι αν δεν ήταν στη μέση οι σβίγγοι, δεν θα μπορούσα βέβαια να βαστάζω τόσην ώρα.

Γιατί ο Μπαρμπερης πήγε στο Παρίσι: έλεγα με το νου μου για να βρή βέβαια τον Βιτάλη και να πληρωθώ απ' αυτόν για όσα χρόνια με είχε. Δεν ήταν λοιπόν έδω κανένας φόβος. 'Αφού ο Βιτάλης είχε πεθάνει, δεν μπορούσε βέβαια να πληρώση: ούτε ο Μπαρμπερης μπορούσε πάλι να ζητήσει τα νοίκια του από μένα. Να! μπορούσε όμως να ζητήσει έμένα τον ίδιο και, άμα μ' έβαζε μία φορά στο χέρι, μπορούσε να με τοποθετήση όπου ήθελε, να με δώση σ' όποιον ήθελε, φτάνει μόνο να του πλήρωνε όσα θα του ζητούσε. Νά εκείνο που μ' ένδιέφερε, και πάρα πολύ μάλιστα, γιατί έγω με κανένα τρόπο δεν έννοούσα να ξαναπέσω στην έξουσία του φρικτού αυτού Μπαρμπερη. 'Α, όλα κι' όλα! 'Αν ήταν άναγκη, θάφευγα κι' από τη Γαλλία, θα πήγαινα στην 'Ιταλία με τον Μαρτίνα, στην 'Αμερική, στην άκρη του κόσμου!

Αυτά συλλογιζόμενος, άποφάσισα να είμαι έπιφυλακτικός με τη μάνα - Μπαρμπερίνα, όχι βέβαια γιατί δεν μπορούσα να της έχω έμπιστοσύνη - ήξερα δα πόσο μ' άγαπούσε ή καλή γυναίκα και πόσο μου ήταν άφωτισμένη - αλλά γιατί έτρεπε τον άντρα της, και, αν παραμιλούσα, μπορούσε, και χωρίς να θέλω, να του πη όσα της είπα και να τον εύκολονή έτσι να με ξαναδέρη και να με ξαναπάρη. Μόνο αυτό δεν ήθελα και πάσω και θα έπρεσεχα πολύ.

Άμα βγήκε ο Μαρτίνας, τη ρώτησα: - Τώρα που είμαστε οι δύο μας, μου λες για τί μ' ένδιαφέρει το ταξίδι του Μπαρμπερη στο Παρίσι;

- Ναί, παιδί μου, μετά χαράς μάλιστα! Μετά χαράς! 'Απόρησα πολύ. Στάθηκε μία στιγμή και κοίταξε κατά την πόρτα. 'Επειτα γύρισε σέ μένα και, με σιγανή φωνή, με γελστό πρόσωπο, μου είπε: - Φαίνεται πως ή οικογένειά σου σε γυρεύει!

- 'Η οικογένειά μου; - Ναί, ή οικογένειά σου, Ρεμύ μου. - Μά, ή οικογένεια έγώ; 'Εχω οικογένεια, μάνα - Μπαρμπερίνα, έγω το άπαρτημένο παιδί;

- Φαίνεται πως δεν θα σε άπαράτησαν με τη θέλησί τους, άφού τώρα σε γυρεύουν. - Μά πoίos με γυρεύει; 'Ω, μίλησε, μίλησε γρήγορα, μάνα - Μπαρμπερίνα, σε παρακαλώ!

- 'Επειτα μου φάνηκε άξαφνα πως δεν έπρεπε να το πιστέψω, και φώναξα: - Μά όχι, αδύνατο! Ο Μπαρμπερης θα με γυρεύη.

- Ναί, βέβαια αυτός, μα για την οικογένειά σου. - Όχι, για τον εαυτό του, για να με ξαναπάρη, να με ξαναπουλήση. Μά δεν θα με ξαναπάρη, όχι!

- Μά, Ρεμύ, παιδί μου, πως σου περνά ιδέα πως έγω θα βοηθούσα σε τέτοιο πράμα; - Χωρίς να θέλεις, μάνα - Μπαρμπερίνα, μπορεί να γέλασε και σένα.

- Μά στάσου, παιδί μου, σκέψου καλύτερα, άκουσε πρώτα τί θα σου πω! - Καλά, άκούω. - Θα σου πω τί άκουσα έγω με τ' αυτιά μου. Αυτό βέβαια θα το πιστέψης. Λοιπόν, θα είναι τώρα κανένας μήνας, μία μέρα, - Δευτέρα ήτανε, - εκεί που έργαζόμουν έγω στην αύλη, ένας άνθρωπος, ένας κύριος να πω καλύτερα, μίηκε στο σπίτι, όπου εκείνη την ώρα βρισκόταν ο Μπαρμπερης: «'Εσεις είσθε

έκείνος που τον λένε Μπαρμπερη;» τον ρώτησε ο κύριος, που μιλούσε έτσι μ' ένα αλλοιώτικο τρόπο σαν να ήταν ξένος. - Μάλιστα, του κάνει ο Γερόλυμος, έγω είμαι. - 'Εσεις λοιπόν βρήκατε μία φορά ένα παιδί στο Παρίσι, στη λεωφόρο Μπερετύ, και το πήρατε να το μεγαλώσετε; - Μάλιστα. - Που είναι τώρα αυτό το παιδί, σάς παρακαλώ; - Και τί σας νοιάζει εσάς; του κάνει ο Μπαρμπερης.

Κι' αν είχα καμιά άμφιβολία για την ειλικρίνεια της μάνας - Μπαρμπερίνας θα έφθανε ή εύγενικιά αυτή άπάντησι του Μπαρμπερη, για να με πείση πως δε μου έλεγε παρά ό,τι είχε άκούσει.

- Ξέρεις, εξακολούθησε να μου διηγείται, πως από την αύλη άκούγεται καλά ό,τι λένε δώ μέσα. 'Επειτα μιλούσαν για σένα, και, φυσικά, τέντωσα τ' αυτιά μου νακούσω. 'Αλλά δεν ξέρω πως κάτι κουνήθηκα, κάτι περπάτησα, κάτι μου έπεσε από το χέρι κι' άκούστηκα. «Δεν είμαστε λοιπόν μονάχοι;» είπε ο κύριος. - Είναι ή γυναίκα μου, άποκρίθηκε ο Γερόλυμος. - Κάνει πολλή ζέστη έδω μέσα είπε ο κύριος, αν θέλετε πάμε έξω να μιλήσουμε». 'Εφυγαν οι δύο τους κι' ύστερα από δύο - τρεις ώρες ο Γερόλυμος γύρισε μονάχος του. Μπορείς να φαντασθής τι περιέργεια μ' έπιασε να μάθω τί είπε στο Γερόλυμο αυτός ο κύριος που μπορεί νάτανε κι ο πατέρας σου. Μά ο Γερόλυμος δε βέλησε να μου πη. Το μόνο που μου είπε είναι, πως ο κύριος εκείνος δεν ήταν ο πατέρας σου, παρά πως τον έβαλε ή οικογένειά σου να ψάξη και να σε βρή.

- Και που είναι ή οικογένειά μου; Ποιά είναι; - 'Εχω πατέρα; Έχω μητέρα;

- Αυτά ρώτησα κι' έγω το Γερόλυμο, μά μου είπε πως δεν ξέρει τίποτα. 'Επειτα πάλι μου είπε πως θάφευγε στο Παρίσι, για να βρή το γέρο - μουσικό που σε είχε νοικιάσει. Τού έλεγε δώσει, λέει, τη σύστασί του στο Παρίσι, όδoς Ντελουραίν, στο σπίτι κάποιου μουσικού, που τον λένε Γαρροφάλη. 'Εκράτησα στο νου μου καλά όλα αυτά τα όνόματα. Κράτησέ τα και σύ.

- Τά ξέρω, έννοια σου. Κι' από τότε που

έφυγε ο Μπαρμπερης, δεν σου έγραψε, δεν σου μίηυσε τίποτα;

- Όχι, παιδί μου. Φαίνεται πως ακόμα θα ψάχνη. Ο κύριος εκείνος του είχε δώσει εκατο φράγκα, πέντε ναπολέονια χρυσά, κι' από τότε βέβαια θα τούδωσα κι' άλλα.

- Όλ' αυτά, καθώς και τὰ όμορφα σπάργανα που ήσουν τυλιγμένος όταν σε βρήκε, μαρτυρούν πως οι γονείς σου είναι πλούσιοι.

- Όταν σε είδα εκεί κοντά στο τζάκι, ένόμισα πως τούς βρήκες και γι' αυτό πήρα και τον σύντροφό σου γι' αδελφό σου αληθινό. Τη στιγμή εκείνη ο Μαρτίνας περνούσε απ' έξω από την πόρτα και του φώναζε:

- Μαρτίνα! Οι γονείς σου με γυρεύουν!

- 'Εχω οικογένεια, αληθινή οικογένεια! - 'Αλλά ο Μαρτίνας δεν έφάνηκε να συμμερίζεται τη χαρά μου και τον ένθουσιασμό μου. Τότε του διηγήθηκα όλα όσα μου είχε πη ή μάνα - Μπαρμπερίνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

«'Η παληά κι' ή καινούργια οικογένεια.

Λίγο κοιμήθηκα εκείνη τη νύκτα. Και όμως πόσες φορές, τα τελευταία αυτά χρόνια, δεν έπoδoσα με την καρδιά μου να κοιμηθώ στο παιδικό μου κρεβάτι, όπου άλλοτε είχα περσαιε τόσες ώραιες νύχτες, χωρίς να ξυπνώ, χωμένος στην άκουρλα μου και σκεπασμένος ως το πηγούνι!

Πόσες φορές ακόμα, τότε που ήμουν άναγκασμένος να πλαγιαζώ στο ύπαιθρο, - και το ύπαιθρο δεν είναι βέβαια πάντα εύχάριστο, - πόσες φορές, παγωμένος ως τα κόκκαλα από την πρωινή βροσιά, δεν άποζητήσα το ζεστό μου παλινωμάτι!

Μόλις πλάγισα, άποκοιμήθηκα, γιατί ήμουν κατακουρασμένος από την ήμερα μου, καθώς κι' από την νύκτα που είχα περάσει στη φυλακή. Μά δεν άργησα να ξυπνώ άποτομα κι' από τότε δεν μπορούσα πια να άνακοιμηθώ. 'Ημουν τόσο συγκινημένος, τόσο άνασταταμένος!

«'Η οικογένειά μου!

- Όταν με πήρε ο ύπνος, αυτή την οικογένεια συλλογιζόμουν και, το λίγο διάστημα που κοιμήθηκα, άνειρεύθηκα σπιτι, πατέρα, μητέρα, αδελφούς, αδελφές. 'Είησα έτσι μία στιγμή μ' εκείνους που δεν τους έν γνώριψ; άκόμα και πού αυτή τη στιγμή τους έβλεπα πρώτη φορά. 'Αλλά, περιεργό πράμα! ο Μαρτίνας, ή Λίζα, ή μάνα - Μπαρμπερίνα, ή κυρία Μίλλικαν, ο 'Αρθούρος, άνηκαν, λέει, στην οικογένειά μου και πατέρας μου ήταν ο Βιτάλης. Είχε άνασθηή κι' ήταν πολύ πλούσιος: και τον καιρό που είμαστε χωρισμένοι, είχε κατορθώσει να ξαναδέρη τον Ζερμινό και τη Δούλη, που δεν τους είχαν φάει οι λύκοι, όπως έννομιζαμε.

Δεν υπάρχει άνθρωπος, πιστεύω, που να μην είδε στη ζωή του έν απ' αυτά τὰ ζωγρά όνειρα, που σ' ένα μικρό διάστημα, σε λίγες στιγμές ύπνου, περνούν από μπροστά του όλα κληρα χρόνια και χίλιοι τόποι, και πού όταν ξυπνά, διατηρεί ακόμα τὰ συναισθήματα που έδοκίμασε. 'Ετσι κι' έγω, όταν ξύπνησα, έβλεπα ακόμα μπροστά μου εκείνους που είχα όνειρευθί, σά να είχα περάσει πραγματικάς τη νύκτα μαζί τους, και φυσικά μου ήταν άδύνατο να άνακοιμηθώ. Λίγο - λίγο, οι έντυπώσεις του άνέιρου έχασαν την έντασί τους: αλλά τότε ξαναγύρισα στην πραγματικότητα, κι' αυτή ακόμα περισσότερο με κράτησε άγρυπνο και συλλογισμένο.

«'Η οικογένειά μου με ζήτησε: αλλά για να τη βρω, έπρεπε να πάω να ρωτήσω τον Μπαρμπερη.

Και μόνη αυτή ή σκέψη ήταν άρκετη για να καταστρέψη τη χαρά μου. Δεν ήθελα να ήταν άνακατεμένος ο Μπαρμπερης στην εύτυχία μου. Δεν είχα εχάσει τὰ λόγια που είπε στο Βιτάλη, τότε που μ' έπαύθησε σ' αυτόν, και μάλιστα τὰ θυμώμουν και τὰ ξανάλεγα μέσα μου συχνά: «'Εχουν να ώφεληθουν μία μέρα εκείνοι που μεγαλώσαν αυτό το παιδί; αν δεν το συλλογίζομουν αυτό, ποτέ δεν θα το φορτωνόμουν». Κι' από τότε είχα άναπαθήσει περισσότερο τον Μπαρμπερη.

(Άκολουθεί)

2.

(Συνέχεια)

Στο παλάτι μέσα σ'α γελωτοποιούς ήταν άποτυχημένος. Έκείνα τ'α γλυκά του μάτια ήταν άραγε ή αφορμή; Δεν ήταν τόσο καπάτος κι' αδιάντροπος σ'άν τους συναδέλφους του; Δεν έκανε τόσο χοντρά άστεία όσο χρειαζότανε για ν' άρέσουν;

Η άλήθεια είναι πώς γι' αυτό άκριθώς τ'ό λόγο ο Σεραφείμ είχε σηματίσει την ιδέα πώς ο κόσμος και ή ζωή, για τ'ό άθλιο και άποτυχημένο ύποκειμένο του, δίχως τ'ό Βρίγγα, δέν μπορούσε νά νοηθί. Τώρα, πού ο άφεντικός του έγινε μέγας και πολός, τόν τριγυρίζαν βέβαια και τόν κολλαέυαν και προσπαθούσαν με κάθε τρόπο νά γλυτώσουν από την κακογλωσσία του τουλάχιστον, μ'α αυτός δέ γελιότανε... Είχε μάθει πιά τί αξίζουν όλα τούτα.

Όσο για τόν παρακοιμώμενο, αὐτός θεωρούσε τόν άσκημόθωρο νάνο σ'άν κάτι δικό του, — άναγκαίο κακό, πού δέν μπορείς νά τ'ο τινάξεις από πάνω σου, γιατί είναι δεμένο πιά με τ'α φυσικά σου. Τ'ό ένάντιο μάλιστα κάποτε κάποτε νά σου λείψη τ' άναζητ'ας και τ'ό πονεΐς.

Ό Σεραφείμ μόλις βγήκε πίσω από τ'ό βήλο, βάλθηκε ν' ακολουθί από πίσω τόν άφέντη του και νά μιμηται τ'α κινήματά του με τ'α διαφορά, πώς άναγκαζόταν νά τρέχη, γιατί πέντε βήματα δικά του έκαναν ένα τ'ό Βρίγγα. Τ'α κουδουνάκια τ' άσημένια χτυπούσαν χαρούμενα κι' έδιναν στήν παράξενη αὐτή σκηνή ένα κωμικό τόνο.

— Σεραφείμ, θά σέ τινάξω σέ μιά γωνιά σ'άν κουρέλι και θά κλαΐς, είπε ο Βρίγγας σταματώντας άπότομα.

— Ωωω! Έκαμε κείνος σ'άν νά τόν είχε χτυπήσει κιόλας — και προφυλάγοντας με τ'α χέρια τ'ο κεφάλι του, πιασδρόμησε γρήγορα γρήγορα, ως που και σωριάστηκε σέ μιά γωνιά, στή βάση μιάς περήφανης κολώνας από πορφυρίτη, ένα πραγματάκι εκεί χ'άμω, τόσο μικρό κι' άσήμαντο, σ'άν κουρέλι σ' άλήθεια παραπεταμένο.

Ό Βρίγγας τόν κοίταξε χωρίς νά γελήσει.

— Έλα δώ, τ'ό είπε.

— Όχι καλά εμμαι, απάντησε ο νάνος. Βλέπω σ'όν ούρανό σύννεφα μαύρα. Σέ τέτοια περίσταση πρέπει νά

προφυλάγεται κανένας κι' άς είναι και κάτω από μιά κολώνα.

— Έλα δώ, ξαναείπε σοβαρά ο Βρίγγας.

Ό νάνος έτρεξε κοντά του, κάρφωσε τ'α θλιμμένα του μάτια στήν δψη τ' άφεντικού του και περίμενε... — Όλη μέρα γυρίζεις σ'ό παλάτι κι' άκούς και βλέπεις, Σεραφείμ... Πές μου... Έχεις νά μου πής τίποτα;

— Πώς και βέβαια, ένα π'άμω, άφεντικό, μ'α... είναι τόσο παλιό όσο και καινούργιο.

— Μίλα καθαρά.
— Τ'ό παγώνι άπλωσε τ'α φτερά του σ'όν ήλιο μπροστά... και κείνος τ'α είδε νά λάμπουν κάτω από τ'ό φώς του και θαμπώθηκε.

— Σου είπα μιλα καθαρά.
— Και πώς; απάντησε κείνος κι' άνοιξε δλοστρόγγυλα τ'α μάτια του σ'άν ν' άπορούσε... Δεν είναι ήλιος τ'ης αυτοκρατορίας ο τρισέβαστος βασιλιάς τ'ων Ρωμαίων κύρ Ρωμανός; Και δέν θαμπώθηκε από την όμορφιά και τ'α χάρη τ'ης σεβαστής μας Αυγούστας, πολλά τ'α έτη τ'ης;

— Τίποτ' άλλο, Σεραφείμ;

— Ού λόγια λόγια όσα θές... Μ'α είναι σ'άν τ'α ψεύτικα λουλούδια πού φτιάχνουν οί χρυσικοί με πολλή τέχνη και τ'α δείχνουν με καμιά ύστερα... και σοφίζονται χίλιους τρόπους για νά ψαρέψουν άγοραστές.

— Είσαι φρόνιμος, Σεραφείμ, τ'ό ξέρεις; — Άν δέν ήσουν νάνος θά σ' έκανα...

— Όχι, για τ' όνομα τ'ό Θεού, όχι παρακοιμώμενο...

Και γονάτισε εκεί μπροστά του έτοιμος τάχα νά τόν παρακαλέση με κλάματα νά μ'ήν τ'ό κάνει τέτοιο φοβερό κακό...

Ό Βρίγγας τόν έπιασε από τ'ό σθέρκο, τόν σήκωσε ψηλά σ'άν ένα κακόμοιρο γατάκι και τόν άπ'ίθωσε άπάνω σ'ό τραπέζι.

— Λέγε μου γρήγορα τί ξέρεις... Και καθαρά, χωρίς παραβολές και καμώματα.

— Οί άρχόντοι μανιάζουν για την έκστρατεία τ'ης Κρήτης... Δέ φτάνει τόσο αίμα πού χύθηκε; Κι' ύστερα φοβ'οῦνται μ'ήν άληθέψη και ή προφητεία.

— Ποιά προφητεία;

— Όποιος πάρη πίσω τ'ό νησί από τ'ους Σαρακηνούς τ'ό μέλλεται νά καθίση σ'ό βασιλικό θρόνο... Νά λοι-

πόν μιά δουλειά πού πάντα σέ κακό θά μ'ας βγή.

— Γιατί;

— Άν δέν καταφέρη τίποτα ο Φωκάς π'άνε χαμένα τόσοι στρατός και τόσα καράβια. Δύο χρόνια τώρα δέν μπορούν νά ήσυχάσουν όσοι κάθονται κοντά σ'ό νεώριο τ'ης Βλαχέρνας από τ'α σφυροκοπήματα... Άκούα και τ'α νύχτα δουλεύουν με δαδιά... Κανείς δέ μιλάει γι' αυτό... Χρειάζονται. Τ'α καράβια κι' ο στρατός είναι σ'άν τ'ην ξεμυγιάστρα... Τ'ην κρατ'ας σ'ό χέρι και διώχνεις τ'ς μ'γες πού χ'ονονται λυσσασμένες κατά πάνω σου... Άν όμως σου πέση από τ'ό χέρι, τί γίνεται;

Η αυτοκρατορία είναι τριγυρισμένη από έχτρους... μ'α κι' από φίλους πού είναι άκόμα χειρότεροι.

Κι' άν πάλι νικήση ο Φωκάς και β'ή ή προφητεία;

Ό Βρίγγας, λέει, με τ'ην έκστρατεία τούτη άνοιγει δυό γκρεμούς. Μ'α είτε σ'όν ένα πέσουμε, είτε σ'όν άλλο, είμαστε χαμένοι.

— Πού τ' άκουσες αὐτά, Σεραφείμ;

— Στους φόρους, στους έμβόλους, σ'όν Ιππόδρομο... μ'α και σ'ό παλάτι άκούα μέσα... Προχτές σ'ή στοά τ'ης Χαλκής παρ'ά λίγο νά πιαστοῦν δυό άξιωματικοί τ'ων Ίκανάτων.

— Ποιοί;

— Τ'όν ένα μονάχα ξέρω.

— Τ' όνομά του.

— Δημήτρης Γρηγοράς.

— Γρηγοράς, Γρηγοράς, ξαναείπε ο Βρίγγας ξύνοντας τ' αὐτί του σ'άν νά τ'ό θύμιζε κάτι τ' όνομα αὐτό.

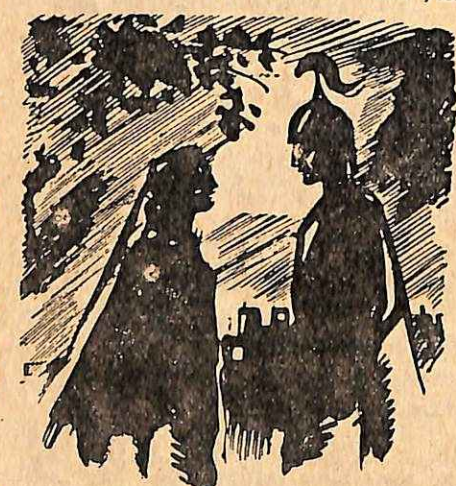
Ός τόσο ο Σεραφείμ εξακολουθ'ησε:

— Ό ένας έλεγε: «Ό Βρίγγας ποτέ δέ θ' άφήση νά γίνη ή έκστρατεία αὐτή γιατί είναι φρόνιμος άνθρωπος. Οί στρατηγοί είναι σ'άν τ'α σκυλιά τ'ου κυνηγιού λυσσομαν'ανε και γαυγίζουν μόλις δ'ομίστουν τόν άγριόχοιρο, μ'α δέν πρέπει νά τ' άπολύσης παρ'ά μόνο τ'α στιγμή πού χρειάζεται».

Χαμογελ'ας, ζωζώ; Εύχαριστίεσαι πού γουν τέτοια ν'ώνη για σένα; Χμ... Σ'όν άλλο τ'α λεγε και μένα κοίταζε, μ' όλο πού έκανα τόν άδιάφορο... Ήταν βέβαιος πώς θά φτάσουν σ'τ' άφτια σου...

— Καλά, καλά, Σεραφείμ... κι' ο άλλος;

— Ό Γρηγοράς; «Α, ναι... πάλι για

Μιά γυναίκα με πέπλα... μιλούσε μυστικά μ' ένα νεαρό άξιωματικό.

τ'ην άφεντιά σου... «Ίσα, ίσα, λέει, πού ο Βρίγγας, έπειδ'ή είναι φρόνιμος άνθρωπος, δέν μπορεί νά δώση σημασία σέ ψευτοπροφητείες πού βγάζουν τ'α γραΐδια και οί άνθρωποι. Μ'α τ'ό ένάντιο θά βάλη τ'α δυνατό του για νά σώση τ'ην αυτοκρατορία από τ'ο σαράκι πού τρώει τ'ή ρίζα τ'ης...».

— Τίποτ' άλλο, Σεραφείμ;

— Όχι, τίποτ' άλλο. Μονάχα πού εκείνη ή λέξη «άναντροι» έρέθισε πολ'ύ τ'α σπαθιά και παρ'ά λίγο νά γυμ'ήσουν έξω από τ'α θηκάρια τους, άν δέν έμπαινε σ'ή μέση ο κένταρχος τ'ης φρουράς.

— Τίποτ' άλλο; Ξαναρώτησε ο Βρίγγας.

— Τίποτ' άλλο, ζωζώ, έκαμε ο νάνος με θλιμμένο πρόσωπο. Έγώ θαρροῦσα πώς έπιασα συναγρίδες κι' αὐτά ήτανε ψαράκια τ'ου άφροῦ, καθώς φαίνεται...

— Έμπρός, φεύγα λοιπόν και νά μ'α ξεναδ'ω μπροστά σ'α μάτια μου, ως πού νά σέ φωνάξω... Άλλοίμονό σου!

Ό Σεραφείμ πήδηξε κάτω από τ'ο τραπέζι κι' έτρεξε νά φύγη από τ'ό ίδιο μέρος πού ήρθε. Ός τόσο σ'άθηκε μιά στιγμή ακόμα.

— ζωζώ, ζωζώ, ξαναείπε γυρίζοντας... Φοβάμαι... φοβάμαι... Ό Βρίγγας δέν άκουσε... Έσκυβε συλλογισμένος. Μπροστά του, άπάνω σ'ό τραπέζι ή περγαμηνή τόν έρέθιζε με τ'ό μυστήριό τ'ης...

Οί Φωκάδες... δυνατή γενιά... Δομέστικοι, μάγιστροι, άκρίτες, άρχόντοι μεγάλοι... Ξεκινούν από τ' άπέραντα χ'ημάτια τους σ'ήν Καππαδοκία κι' άπλώνουν σ'άν τ'ο χ'ατσόδι άπλοκαυμούς και ζώνουν τ'ην αυτοκρατορία δ'όκληρη... Φυτρώνουν δ'οῦθε οί άπόγονοί τους και βλέπεις τ'α σουσούμια τ'ου σογιού, τ'ο στεγνό πρόσωπο, τ'ο πλατύ σ'ηθος, τ'α λιγνά ποδάρια, τ'α πράσινα μάτια με τ' άνασυρμένα σ'ις άκρες φρύδια νά παρ'ουσιάζωνται μπροστά σου, δ'που γυρίσης τ'ό μάτι σου... Νέοι, γέροι, παιδιά ακόμα... σ'άν κάτι π'ήλινα ανθρωπάκια πού πλάθει σ'ό ίδιο καλούπι προκομ'ένους τεχνίτες κι' έχει πλημμυρίσει τ'ους φόρους. Πού πάει ή γενιά τούτη ή άπληστη πού τριγυρίζει τ'ό θρόνο κι' άνεβαίνει τ'α ψηλά σκαλοπάτια του με τέτοιο έκνευριστικό θράσος;

Οί Φωκάδες! Γιατί με τόση έπιμονή ζητοῦνε αὐτή τ'ην επικίνδυνη έκστρατεία; Πιστεύουν πώς θά νικήσουν βέβαια και λογαριάζουν τ'ή δύναμη και τ'ή δόξα πού θ' άποκτήσουν... Τότε μπροστά σ'ή λάμψη τους κι' αὐτός ο Βρίγγας ακόμα θά σ'ήση, έτσι δ'πως ένα δ'ύτερο άστέρι μόλις φανή σ'όν οῦρανό τ'ό φεγγάρι τ' όλόγιουμο. Μπορεί ως τόσο νά ματαιώση τ'ό σκοπό τους; μ'α είναι φρόνιμο νά τ'α βάλη με τ'ους Φωκάδες; Ό βασιλιάς Ρωμανός έξ άλλου, είτε γιατί τ'ό γυρίσαν τ'α μυαλά, είτε γιατί πραγματικά έβλεπε πώς αὐτή ή άτέλειωτη Ιστορία με τ'ους Σαρακηνούς πρέπει νά πάρη τέλος, είτε γιατί τέλος ή γενναία του φύση και ή νεανική του φιλοδοξία τόν παρακινούσε, ήθελε μ' όλη του τ'ην καρδιά και τ'ό γρηγορότερο νά ξεκινήσουν τ'α πλεούμενα και ο στρατός γι' ά τ'ήν Κρήτη... Όσο γι' αὐτόν όμως ύπάρχει τρόπος και πολ'ύ εύκο-

λος μάλιστα νά ήσυχάση... Και ή καλ'ωσύνη του και ή έξυπνάδα του και ή πρόθυμη διάθεσή του νά κάνει τ'ό χρέος του σέ κάθε περίπτωση, δέν άντέχανε μπροστά σέ μερικές του άδυναμίες. Ό προκατόχος τ'ου Βρίγγα, ο παρακοιμώμενος Βασίλειος, είχε π'ή κάποτε κάτι, γιατί ήταν έξυπνο και πολ'ύ χαρ'ακτηριστικό...

«Άν, λέει, ή σύγκλητος συνεδρίαζε και σκέφτεται για τ'ην πιό σοβαρή ύπόθεση τ'ης αυτοκρατορίας και ξαφνικά ή χ'ήσουνε τ'α βούκινα τ'ου κυνηγιού, ο άνηψιός μου ο Ρωμανός θά πεταχ'ή από τ'ό θρόνο και παραμερίζοντας δ'λους κι' άναποδογυρίζοντας τ'ό κάθε τί, πού θά βρεθ'ή σ'ό δρόμο του, θά προστάξη νά τ'ο φέρουν εὐτ'ύς τ' άλόγο του και τ'ό κοντάρι του!»

— ζωζώ, ζωζώ, ξανακούστηκε μέσα σ'ή σιωπή ή φωνή τ'ου νάνου... Φοβάμαι... φοβάμαι...

Ό Βρίγγας με δυό πηδήματα βρέθηκε κοντά του. Τ'ό πρόσωπό του είχε γίνη κόκκινο από τ'ό θυμό, γιατί κατ'άλαβε πώς κάτι είχε ακόμα νά τ'ο π'ή ο νάνος... Ίσως τ'ό σπουδαιότερο... Πάντα τ'ο έτσι έκανε...

— Λέγε, λέγε λοιπόν, τ'ο φώναξε, βρώμικο άσκι... Ποτέ δέν άδειάζεις με τ'ό καλό. Πρέπει κανείς νά σέ ζουλήξη άπ' όλης τ'ης μεριές... και πάλι δέν μπορεί νά ναι σίγουρος πώς δέν άπόμεινε κάτι μέσα σ'ις δίπλες του... — Κατέβασ... κατέβα ως τόν ταπεινό σου δούλο, ύψηλότατε πραιπόσιτε και παρακοιμώμενο... Θέλει νά σου π'ή κάτι σ'τ' αὐτί, τόσο σιγά πού νά μ'ήν τ' άκούση, άν είναι μπορετό, οῦτε ο Θεός ο παντογνώστης.

Ό Βρίγγας διπλώθηκε σ'α δυό κι' έβαλε τ' αὐτί τ'ου σ'ό στόμα τ'ου νάνου...

— Σ'ό νυμφαίο, είπε αὐτός προφέροντας σιγά και κομμένα τ'α λόγια του... Σ'ό νυμφαίο, δίπλα σ'ό παλάτι τ'ης Δάφνης... χ'τες τ'ό βράδυ... σκοτεινά πιά... μόλις πού μπόρεα νά ξεκρίνω... μιά γυναίκα με πέπλα, μιλούσε μυστικά μ' ένα νεαρό άξιωματικό...

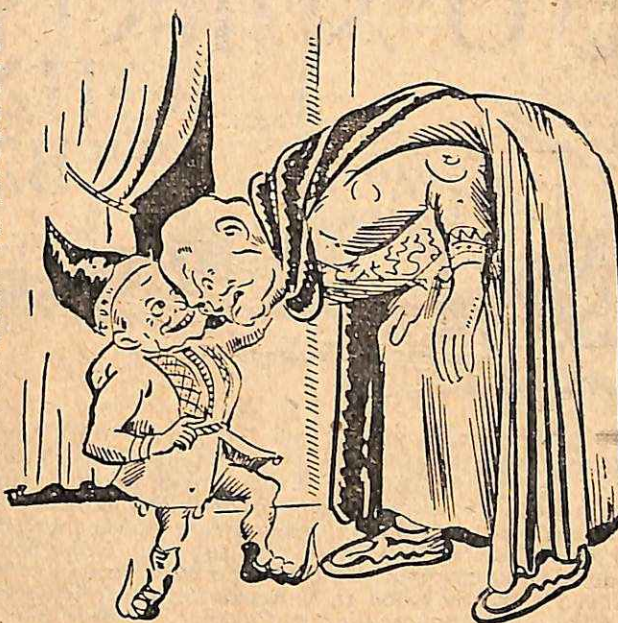
— Τί λέγανε;

— Τόξερα πώς θά με ρωτοῦσες και γι' αὐτό προσπάθησα με κάθε τρόπο ν' άκούσω... Σούρηκα με τ'ην κοιλιά κάτω σ'α χ'όρτα... σίμωσα και κρύφ'ηκα πίσω από ένα δέντρο... μ'α...

— Λέγε γρήγορα...

— Ένα νυχτοπούλι... Ένα νυχτοπούλι μ'ό χ'άλασε τ'α σχέδια. Τρόμαξε, καθώς φαίνεται, νά δ'ή εάφνου μπροστά του τ'ην όμορφη θωρία μου, άφήκε μιά βραχνή στριγγιά και πέταξε...

Άχ! Έκαμε ή γυναίκα τρομαγμένη...

Ό Βρίγγας διπλώθηκε σ'α δυό ν' άκούση.

ν'η... Ό άντρας τράβηξε τ'ο σπαθί του...

— Και σύ;

— Έφυγα γρήγορα... όσο μπορούσα πιό γρήγορα... Έτρεχα, έπεφτα... π'ήγαινα χέρια πόδια... και πάλι σηκώνόμουν κι' έτρεχα...

— Γιατί τόσοι φόβος;

— Γιατί; Πρώτα πρώτα γιατί τράβηξε τ'ο σπαθί του... Ύστερα...

— Λέγε, τέρας, γιατί; φώναξε δυνατά ο Βρίγγας πού άρχισε νά ύποψιάζεται κάτι σοβαρό, καθώς φαίνεται...

— Γιατί... θαρρώ... ή καλύτερα νά σου π'ω τ'ην άλήθεια... Είμαι βέβαιος, πώς ή γυναίκα αὐτή...

— Θά τελειώσης λοιπόν ή...

— ... ήταν ή Αυγούστα Θεοφανώ...

Ό Βρίγγας τόν κοίταξε για μιά στιγμή άμίλητος. Ύστερα σηκώθηκε άπάνω.

— Σεραφείμ, είπε πολ'ύ σοβαρά. Θά σου π'ω κάτι κι' άκουσέ με... Ζούμε τώρα είκοσι χρόνια μαζή... μ' όλο πού κάποτε κάποτε μ'οῦ φάνηκες χρήσιμος, μ' όλο πού δέν έχω άλλον έκτός από σένα πιστό κι' άφωσιωμένο... Άν πραγματικά ή γυναίκα αὐτή ήταν ή Αυγούστα Θεοφανώ και σέ είδε και σέ γνώρισε... νά τ'ό ξέρης, Σεραφείμ, οί δ'οῦοι μας χάρισαν όριστικά... θά σέ πετάξω σ'ό δρόμο σ'άν ψωριασμένο σκυλί.

Π'ήγε ύστερα σ'ό τραπέζι, π'ήρε τ'ην περγαμηνή, παραμέρισε τ'ό βαρ'ό β'ήλο κι' έφυγε χωρίς νά ρίξη οῦτε μιά ματιά σ'ό νάνο πού καθόταν εκεί σ'ήν ίδια θέση και τόν παρακολουθοῦσε σ'άν άποσβολωμένος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

Τ'ό μέγα παλάτι ή τ'α Βασιλεία, δ'πως τ'ό έλεγαν διαφορετικά, ήταν χτισμένο μέσα σέ άπέραντους κήπους πού άπλώνονταν από τόν Ιππόδρομο και τ'ην Άγία Σοφία ως τ'ην Προποντίδα ένα τεράστιο τρίγωνο πού είχε βάση 2 χιλιόμετρα και ύψος 500 μέτρα άπάνω κάτω.

(Άκολουθεί)

Τό επαναστατικό κίνημα τοῦ Ὑψηλάντη στή Βλαχία πρῶτος τό πληροφορήθηκε, τήν πρώτη τοῦ Μάρτη τοῦ 1821, ὁ Πρεσβευτής τῆς Ρωσσίας Στρογγανῶφ, ὁ ὁποῖος ἀμέσως ἔτρεξε νά τό ἀνακοινώσῃ στό Σουλτάνο Μαχμούτ. Τό ἴδιο βράδυ φτάσανε ἀκόμα περισσότερες εἰδήσεις ἀπό τήν ἡγεμονία. Γιά τόν Σουλτάνο δέν ὑπῆρχε καμιά ἀμφιβολία ὅτι τό κίνημα δέν ἦταν τό ξέσπασμα ἐνός λαοῦ σκλαβωμένου, γιά νά ἀποκτήσῃ τή λευτεριά του, ἀλλά ἦταν ἕνα στρατιωτικό δημιούργημα τῆς Ρωσσίας. Ἡ θέσι τοῦ Ὑψηλάντη στή Ρωσική αὐλή δέν ἄφηνε γιά τοῦτο καμιά ἀμφιβολία. Μὲ τό πνεῦμα αὐτό ἡ Πύλη προέβλεπε σέ διπλωματικές παραστάσεις στοὺς Πρεσβευτὰς τῆς Ἀγγλίας, τῆς Αὐστρίας καί τῆς Γαλλίας. "Αἰδικα διαμαρτυρόταν ὁ Στρογγανῶφ καί τόνιζε πῶς ἡ Ρωσική πολιτική δέν ἔχει καμιά ἀνάμιξι στήν Ἐπανάστασι τοῦ Ὑψηλάντη. Ἡ Πύλη πίστευε, καί μαζί τῆς καί ἡ ὑπόλοιπη Εὐρώπη, ὅτι τό κίνημα τοῦ Ὑψηλάντη ἦταν πολεμικό Ρωσσικό δημιούργημα, πού ὡς σκοπὸ του εἶχε τὴ συντριβὴ τῆς Τουρκίας. Καί εἶχε στὰ χέρια τῆς πολλὰ στοιχεῖα ἡ τουρκικὴ ἐξουσία πού τῆς πιστοποιοῦσαν τὴν ἐνοχὴ τῆς Ρωσσίας. "Ἦξευρε τώρα καθαρά τὸ σκοπὸ τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, τὸ μεγάλωμα πού πῆρε σὲ Ρωσσικὸ κράτος, τὴν εὐνοία τοῦ Τσάρου, τὰ χρηματικὰ κονδύλια πού κάθε τόσο σκόρπαγε στοὺς Ἕλληνας, τὰς πολεμικὰς συγκεντρώσεις τῶν Ἑλλήνων στήν Ὁδησσό, στὸ Κισινὸβ καί στὸ Ἰσμαήλ. Καί κοντὰ σ' αὐτά, φτάσανε σ' αὐτὰ τοῦ Σουλτάνου εἰδήσεις πρὸς ὁμοίους. Γι' αὐτὸ καί πῆρε τὴν ἀπόφασιν νά σβῇ τὴν Ἐπανάστασιν πῦρκατὰ τῆς Μολδοβλαχίας, στέλνοντας ἐκεῖ στρατηγούς δοκιμασμένους. Κι' ἀκόμα κήρυκες διάδωσαν τοὺς σκοποὺς τῶν ἐπαναστατῶν στὸν λαό, καλώντας τὸν νά εἶναι ἕτοιμος καί μὲ παραπονεμένο χατζάρι νά ἀντιμετωπίσῃ τοὺς Ἐπαναστάτας. Αὐτὰ ὅλα ἦταν ἀρκετὰ γιά νά ἀναγκάσῃ τὸν Τουρκικὸ λαό, νά τοῦ βάλουν στὶς φούχτες τῶν χειρῶν του τὰ πρὸς φόβερὰ σύνεργα τοῦ θανάτου καί νά τὸν ξαπολύσουν στοὺς δρόμους, ἀπειλώντας καί σκοτώνοντας.

Οἱ Ἕλληνες φοβισμένοι κλείστηκαν στὰ σπίτια τους. Τὸ σχέδιο πού ὁ Ὑψηλάντης εἶχε χαράξει, γιά νά ἀρχηστευθῇ ὁ στόλος καί νά κυριευθῇ ἡ Βασιλεύουσα, εἶχε ἀπὸ ἀνθρώπινη στραβοκεφαλὰ καί κακοτυχία τῆς μοίρας ἀποτύχει. Ὅσοι εἶχαν τὰ μέσα προσπάθησαν νά φύγουν. Μερικοὶ Τοῦρκοι μπόρεσαν μέσα σ' αὐτὴ τὴν παραζάλη νά διατηρήσουν ἀπὸ ἀνώτερο ἀνθρωπισμὸ τὴν ψυχραιμία τους, καί προσφερθήκανε νά σώσουν πολλούς. Μὲ τὰ μέσα αὐτὰ ἔφυγε καί μὲ τὴ συμβουλὴ τοῦ Τεσερφατοῦ Ἐφέντη ὁ Ἀρχιμανδρίτης τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου Διονύσιος Πύρρος με τοὺς δικούς του. Ἄλλοι Τοῦρκοι πάλι βοήθησαν τὸν ἄλλοτε ἡγεμόνα Ἀλέξη Χατζερεῖ, τὸ Γιώργο Χριστόπουλο καί πολλοὺς ἄλλους. Οἱ φυγὲς αὐτὲς σὰν μαθεύτηκαν θόλωσαν περισσότερο τὴν ἀτμόσφαιρα κι' ἐξεδόθηκε ἀμέσως διάταγμα πού καλοῦσε ὅλους τοὺς Ἕλληνας κατοίκους τῶν προαστείων τοῦ Βοσπόρου νά μαζετοῦνε στὸ Φανάρι. Κανένας πιά δέν ἔπρεπε νά ξεφύγῃ ἀπὸ τὴ θηλιά. Ὅλοι ἔπρεπε νά μείνουν ἐκεῖ γιά νά ὑποστοῦν τὴν ταπείνωσιν πού τοὺς ἔβριζε καί τὸ μακάθριο θάνατο πού τοὺς ἄρμοζε. Οἱ Ἕλληνες συμμορφώθηκαν καί μαζεύτηκαν στὸ Φανάρι. Ὁ Πατριάρχης

Γρηγόριος νόμισε πῶς μὲ τό πνεῦμα τῆς ὑποταγῆς θά ἀπεσοβόυντο δυσάρεστα γεγονότα, κι' ἔστειλε μακρὰ ἀναφορά στὴν Πύλη, πού ἐβεβαίωσε τὸν Σουλτάνο ὅτι Ἕλληνες ἔμεναν πιστοὶ στοὺς νόμους καί διαταγές του, κι' ὅτι μὲ μεγάλη τους εὐχαρίστησιν θά βοήθωναν τὴν Τουρκικὴ ἐξουσία γιά νά ἐδραιωθῇ ἡ τάξις καί ἡ ἀσφάλεια καί ν' ἀρχίσῃ πάλι ἡ κανονικὴ ζωὴ.

Στὶς 9 τοῦ Μάρτη Σουλτανικὸ διάταγμα διάταξε τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχην νά στείλῃ στήν Πύλη τοὺς καλύτερους Ἀρχιερεῖς. Ὁ Πατριάρχης, ἀκολουθώντας τὴν τὸ πνεῦμα τῆς συνδιαλλαγῆς, δέν ἔφερε ἀντίρρηση, καί στάλθηκαν ὁ Ἐφέσου Διονύσιος, ὁ Δέρκων Γρηγόριος, ὁ Νικομηδείας Ἀθανάσιος, ὁ Θεσσαλονίκης Ἰωσήφ, ὁ Τυρνάβου Ἰωαννίκιος, ὁ Ἀδριανουπόλεως Δωρόθεος, καί ὁ Ἀγιάλου Εὐγένιος. Καί οἱ ἑπτὰ Δεσποτάδες παρυσιαστήκανε στὸν ἀρμόδιο ὑπουργό, μὲ πραγματικὸ δεσποτικὸ θάρρος, κι' ἀπὸ κεῖ σταλθήκανε σ' ἕνα Τουρκικὸ σπίτι πού τοὺς ἀπαγορεύτηκε κάθε ἐπικοινωνία. Τὴ μέρα ἐκείνη χιλιάδες Μουσουλμάνοι κύκλωσαν τὸ σπίτι τοῦ τρανότερου τοῦ θρησκευτικοῦ ἀρχηγοῦ, τοῦ Σεῖχουλιάμ, καί ζήτησαν μὲ ἀπειλὲς καί φωνὲς τὴν κήρυξιν τοῦ ἱεροῦ πολέμου. Τὴν ἴδια στιγμὴ ἐπροσκαλεῖτο ὁ Σεῖχουλιάμ στὰ ἀνάκτορα καί ἐπιτακτικὰ τώρα τοῦ ζητοῦσε ὁ Σουλτάνος τὴν ἐκδοσὶν τοῦ ἀπαραίτητου φετῆ γιά νά ἀρχίσῃ ὁ ἐρὸς πόλεμος. Ἀλλὰ ἡ μεγάλη ἐκείνη θρησκευτικὴ ψυχὴ τῶν Ὁθωμανῶν, πού ὁ Ἕλληνισμὸς πρέπει νά σέβεται πάντα τὴν μνήμη του, ζήτησε καιρὸ νά σκεφθῇ, καί τόνισε στὸ Σουλτάνο, μὲ τὸ θάρρος πού τοῦδινε τὸ ἀνώτερο θρησκευτικὸ πνεῦμα του, πῶς δέν ἦταν τόσο εὐκόλο νά ἀποφασισθῇ ὁ σφαγιασμὸς ἑκατομμυρίων Ἑλλήνων μέσα σὲ μιὰ νευρικὴ στιγμὴ. Ὁ Σουλτάνος ἐπέμενε, μὰ ὁ ἄλλος δέν λυγίζε. Τὴν διαφωνία τοῦ Σουλτάνου καί Σεῖχουλιάμ τὴν ἔμαθε ἀμέσως ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος. Ἐξέλησε νὰ τὴν ἐκμεταλλεῖται καί τοῦτο γιά νά δὴνησῃ ἀσφαλέστερα τὸ πλῆμνός του στὸ δρόμο τῆς ἀσφάλειας καί τῆς γαλήνης. Πῆρε τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων Πολύκαρπο καί δυὸ τρεῖς ἄλλους δεσποτάδες καί τράβηξε γραμμὴ γιά τὸ σπίτι τοῦ Σεῖχουλιάμ. Ἐκεῖ προσπάθησε νά τὸν πείσῃ γιά τὴν ἀθωότητά του Ἕλληνισμοῦ καί τὸν ἐξώρρισε στὸ ὄνομα τοῦ παντοδύναμου Θεοῦ ν' ἀντισταθῇ μέχρι τέλους, στήν ἀπάνθρωπο ἀπόφασιν τοῦ Σουλτάνου, πού θά παράδινε τόσες ψυχὰς στὴν ἀγκαλιά τοῦ θανάτου. Ὁ Τοῦρκος ἐπάρχης εἶχε καί πάλι μιὰ πραότητα καί μιὰ γλυκύτητα, πού τὸν ἐδείχνε ἀληθινὰ ἀντάξιο ἀντιπρόσωπο τοῦ προφήτη καί τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς.

—Μὴν ἀμφιβάλλετε ποτὲ γιά τὴ φιλανθρωπία μου καί τὴν εὐκρινειά μου. Μονάχα σὰς παρακαλῶ νά μοῦ ἀποδείξετε ὅτι ἡ Ἐπανάστασις αὐτὴ δέν ἔχει γενικὸ χαρακτῆρα. Βεβαιώστε μου ὅτι τὸ μεγαλύτερο τμήμα τοῦ ἔθνους σας δέν εἶναι ἐνοχο. Τὰ ἄλλα ὅλα εἶναι δική μου δουλειά. Τίποτα δέν μπορεῖ νά μεταβάλῃ τὴν ἀπόφασιν πού ἔχω νά ὑπερασπιστῶ, με ὅλη μου τὴ δύναμιν, ἔθνος πού ἀπειλεῖται ἀπὸ ἀφανισμό.

Ὁ Πατριάρχης κατάλαβε, ὁ Τοῦρκος ἐπάρχης τοῦκανε νύξι καί πάλι γιά τὴν ἐκδοσὶν τῶν πιπιλιῶν πού εἶχε ζητήσει ἀπὸ τὶς πρῶτες μέρες τῆς Ἐπανάστασης ἡ Πύλη. Ἡ ζωὴ ἐνός δολάκερου λαοῦ κρέμονταν ἀπὸ τὰ χαρτιά

ἐκείνα. Σὰν ἀστραπὴ πέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ τοῦ Πατριάρχου τὸ μέγεθος τῆς εὐθύνης. Θὰ πρόβαινε σ' αὐτὴ τὴ διπλωματικὴ πράξι πού ἡ ζωὴ ἐνός λαοῦ τοῦ τὴν ὑπαγόρευε.

Τὴν ἴδια μέρα συνταχτήκανε τρία πατριαρχικά ἐνγράφα καί μέσα σ' αὐτὰ ἀφωριζότανε ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης κι' ὁ Μιχάλης Σούτσος. Ἐλύετο ὁ ὅρκος τῶν Φιλικῶν καί οἱ Ἕλληνες ὅλοι ἐκαλοῦντο σὲ τυφλὴ πίστι καί ἀφοσίωσιν στὸ Σουλτάνο.

Ὁ Σουλτάνος ὅμως δέν ἡμέρωσε. Γύρευε τὴν ἐκδοσὶν τοῦ φετῆ. Ὁ Τοῦρκος κληρικὸς ἀρνιότανε. Δέν ἤθελε νά παραβῇ τὴν ἐντολὴ τοῦ Ἀλλάχ καί νά συνδέσῃ τὸ ὄνομά του μὲ τὴ σφαγὴ χιλιάδων ἀνθρώπων. Σὲ λίγες μέρες πλήρωσε μὲ τὴ ζωὴ του τὴν πίστιν τοῦ αὐτοῦ πρὸς τοὺς θεϊκοὺς νόμους.

Σουλτανικὸ διάταγμα τὸν ἐξώρισε. Στὸ δρόμο τὸν ἐδολοφόνησαν. Θύμα κι' αὐτὸς τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας καί τῶν λαμπρῶν θρησκευτικῶν του ἀρχῶν. Ἀλλὰ οὐτε καί τώρα ὁ Σουλτάνος ἔμενε εὐχαριστήμενος. Ἐπαψε πασάδες καί βεζυρῆδες μὲ τὴ δικαιολογία πῶς εὐνοοῦσαν μὲ τὴν πολιτικὴν τους τοὺς Ἕλληνας. Κι' ἂν τώρα δέν μπόραγε νά κηρύξῃ ἐπίσημα τὸν ἱερὸ πόλεμο, ἔπρεπε ὅμως νά πέσουν πολλὰ κεφάλια. Τὸ πρῶτο ἐπίσημο κεφάλι πού ἔπεσε στὴ Βασιλεύουσα ἦταν τὸ Νικόλα Σκαναβῆ. Στὸν ἴδιο θανατικὸ δρόμο τὸν ἀκολούθησε ὁ γαμπρὸς τοῦ Μιχάλης Μᾶνος, γιά τὸ λόγο πῶς δυὸ τοῦ παιδιὰ εἶχαν καταταγῇ στὸ στρατὸ τοῦ Ὑψηλάντη, ὁ Θεωδωράκης Ρίζος καί ὁ Ἀλέξης Φωτεινός. Στὰ Ψαράδικα πάλι τῆς Πόλης κρεμάστηκε ὁ Μητροπολίτης Ἐφέσου Διονύσιος Καλλιάρης καί μὲ τὴ δικαιολογία πῶς κατὰγονταν ἀπὸ τζάκι Φαναριώτικο. Βάδισε καί τοῦτος ὁ παπᾶς πρὸς τὸ μέρος τῆς κρεμάλας μ' ἕνα ἀσύγκριτο μεγαλεῖο.

Τοὺς φόνους αὐτοὺς τοὺς ἀκολούθησαν ἄλλοι. Ἡ Βασιλεύουσα εἶχε μεταβληθῇ σὲ μακελειὸ καί τὸ αἷμα ἔτρεχε στοὺς δρόμους ποτάμι. Οἱ Τοῦρκοι, σύμφωνα μὲ τὶς Σουλτανικὲς διαταγές, ἦταν ὅλοι ὀπλισμένοι καί γυρίζαν σὰν δαιμονισμένοι στοὺς κύκλους. Ἦταν μέρες τρομαχτικὲς αὐτὲς γιά τὸν Ἕλληνισμό τῆς Βασιλεύουσας πού ξεπέρναγαν σὲ τραγικότητα ὅλες τὶς προηγούμενες.

Τ' ἀπόγευμα τῆς τελευταίας μέρας τοῦ Μάρτη φτάσανε στὴν Πόλη ἑφίπποι ἀγγελιαφόροι. Εἶχαν ἐκινήσει ἀπὸ τὸ Γιαννιώτικο στρατόπεδο τοῦ Χουραϊτ Πασᾶ γιά νά ἀναγγελοῦν στὸ Σουλτάνο ὅτι οἱ ραγιάδες τῆς Καλαμάτας, τῶν Καλαβρύτων καί τῆς Πάτρας, τῆς Βοστίτσας καί τῆς Μάνης δολάκερς σήκωσαν μπαϊράκι. Ἡ φαίσιον γίνετο ἡ ψυχὴ τοῦ Μαχμούτ, σὰν ἀκούσε τοῦτα τ' ἀνέλπιστα παραγγέλματα τοῦ στρατηγοῦ του.

Στὶς τέσσερες τ' Ἀπρίλη φτάσανε στὴ Βασιλεύουσα καινούργιοι ἀγγελιαφόροι, πού ἀνάγγελλαν ὅτι στὰ Σάλωνα καί στὴ Λειβαδιά γίναν τὰ ἴδια. Ἀκολούθησαν ἄλλοι ἀπὸ τὰ Δαρδανέλλια. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Πόλης ἔμαθε τοῦτα τὰ νέα ἀπὸ τοὺς γενίτσαρους πού ἀγριεμένοι γυρίζαν στοὺς δρόμους καί χάραζαν παντοῦ τὶς ἀνατριχιαστικὲς σφραγίδες τοῦ ὀλέθρου. Ὁ Σουλτάνος σκέφτηκε πάλι τὸ θρόνο του καί τὴ ζωὴ του. Ἡ ὑπεροχὴ τῶν Φαναριωτῶν τὸν συγκλόνιζε. Καί ξαναθυμήθηκε τὶς σφαγές. Στὴν πρώτη τ' Ἀπρίλη ὀργανώθηκε μεγάλη ὄχλοκρατικὴ διαδήλωσις μὲ θρησκευτικὸν χαρακτῆρα. Οἱ σοφράδες καί οἱ σπουδαστὲς τῶν σχολῶν, οἱ ἱμάμηδες καί οἱ δερβίσηδες ἐξεύθησαν στοὺς δρόμους, μὴ γόντας τρελλὰς φωνὰς καί ἐστομωμένους βαρεῖες κατάρες. Ἡ διαδήλωσις αὐτὴ τράβηξε γραμμὴ γιά τὶς ἑλληνικὲς συνοικίες. Μὲ στυλιάρια καί σπαθιά χτυποῦσαν κι' ἔσπαγαν τὶς πόρτες. Ἐμπαιναν μέσα δίχως διατυπώσεις κι' ἐσκότωναν τοὺς Ἕλληνας. Μετὰ ἡ δαιμονικὴ διαδήλωσις πῆγε στὴν ἐκκλησίαν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς πού βρίσκονταν ὀξω ἀπὸ τὰ τεῖχη τῆς Πόλης. Ἦταν ἐπίσημη ἡμέρα κείνη γιά τὸν χριστιανισμό—Κυριακὴ τῶν Βαΐων—καί στὶς ἐκκλησίες νόμισαν πῶς θά εὕρισκαν κόσμον. Πρῶτοι οἱ σοφράδες χύθηκαν λυσσαλέοι μέσα στὸν κόρφο τῆς ἐκκλησίας. Κερωμένοι οἱ λίγοι χριστιανοὶ πού βρέθηκαν ἐκεῖ, μῆταν στὸ ἱερὸ καί χάθηκαν κάτω ἀπὸ τὴν Ἀγία Τράπεζα. Καί κεῖ ὅμως μῆταν οἱ Λαῖοι καί τοὺς κόψανε τὰ κεφάλια. Μετὰ ἄρπαξαν τὰ ἱερὰ σκευῆ, ἔσκισαν τὶς εἰκό-

νες, καί παράδωκαν στὴ φωτιὰ δολάκερς τὴν ἐκκλησίαν. Τὰ ἴδια γίνετο καί σὲ πολλές ἄλλες ἐκκλησίες.

Τὴν ἄλλη μέρα, πού ἦταν καί ἡ πρώτη τῆς ἐβδομάδος τῶν Παθῶν τοῦ Κυρίου, δόθηκε ἕνα γράμμα στὸ Μεγάλο διερμηνέα Κωνσταντῖνο Μουρούζη καί πού ἔφερε τὴν ὑπογραφή τοῦ Ἀλέξανδρου Ὑψηλάντη. Στὸ γράμμα κείνο πού ἀναγγελοῦντο ἡ ἐπανάστασις τῆς Μολδοβλαχίας καί ζητιῶταν ἡ συνδρομὴ του γιά τὴν ἐπιτυχία τοῦ ἀγῶνα. Ὁ Μουρούζης—ρωμῆς τετραπέρατος—κατάλαβε τὴ σκευωρία καί θυμωμένος ἀνέβηκε στὴν Πύλη. Εἶδε καί τὸ σύμβουλο τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων Χαριτζιγιέ Ναζιρὶ καί τοῦ μίλησε γιά τὴν αἰσχρὴ πράξι πού τοῦ σκάρωσαν οἱ ἐχθροὶ του. Ὁ Τοῦρκος—πού σ' οὐρα τᾶξερε ὅλα—πῆρε τὸ γράμμα κι' ἔκανε πῶς τὸ διαβάσει. Καί σὰν τελείωσε εἶπε στὸ Μουρούζη.

—Ἄδικα σὲ συκοφαντοῦν στὸ Δοθλέτι. Τράβα στὸ σπίτι σου καί ἡσύχασε.

Δέν πρόλαβε ὅμως νά θυγῇ ἀπὸ τὸ γραφεῖο τοῦ Ναζιρὶ καί μιὰ ομάδα Τοῦρκων τὸν περικύκλωσε. Ἦταν αἰχμάλωτος. Ἀπὸ τὰ μάτια του πέρασε ἡ ἀρχὴ καί τὸ τέλος τῆς ζωῆς του. Τὸν πῆγαν τὴν ἴδια ὥρα στὸ Γυαλλικιοσκί, πού ἔπαιρνε τὸν ἄερα τοῦ ὁ Σουλτάνος. Ἀπὸ μακριὰ εἶδε ὁ Μουρούζης τὸ δῆμο μὲ τὸν τσεκούρι. Καί πάρα πέρα τὸν ἴδιο τὸ Σουλτάνο. Δέν ἔχασε τὴν ψυχραιμία του, καί πέταξε στὰ μούτρα τοῦ Σουλτάνου, σὲ γλώσσα τούρκικη, τοῦτα τὰ γιομάτα πατριωτικῆς μεγαλοπρέπειας λόγια.

«Αἰμοὸδρε Σουλτάνε, Σουλτάνε ἄδικε, Σουλτάνε ἄθλιε. Ἐσὺ μὲν ἡ τελευταία ὥρα τῆς βασιλείας σου. Οἱ ἀγριότητες σου θά τιμωρηθοῦν. Ὁ Θεὸς θά ἐκδικήσῃ τὸ Ἕλληνικὸν ἔθνος».

Τὸν ἄρπαξε τότε ὁ δῆμιος καί μὲ μῖδς τοῦκοψε τὸ κεφάλι. Μὲ ὀρμὴ τρέξανε τὰ αἵματα καί βάψανε τὴ φανταχτερὴ ὀθωμανικὴ φορεσιά του. Τὸ κεφάλι του τὸ πῆγαν στὸ Σουλτάνο, καί τὸ κορμὶ τοῦ τὸ πέταξαν στὴ θάλασσα. Ὁ Βόσπορος γίνετο καί πάλι ὁ ἀπέραντος ὕψος τᾶφος κείνων πού πλήρωναν μὲ τὴ ζωὴ τους τὴ δίψα τους γιά τὴν ἀλήθεια καί τὸ ἀναστάσιμο φῶς.

Κώστας Κаланτζῆς

Ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης κηρύσσει τὴν Ἐπανάστασιν εἰς τὸ Ἰάσιον.

ΔΕΣΠΩ ΒΟΤΣΗ

Ένα από τα ωραιότερα παραδείγματα της ιστορίας μας, γύρω από τον δοξασμένον άγώνα του 1821, είναι η θυσία της Δέσπης Βότση. Υπήρξε κι' αυτή μια από τις μεγάλες καρδιές του άγώνος της Έλευθερίας, μια ακόμα από τις τόσες ηρωίδες του 1821.

Τόν χειμώνα εκείνο, ένώ οι άνδρες του τόπου πολεμούσαν έναντιον του τυράννου, η Δέσπω Βότση κλείστηκε στον πύργο της Ρητινιάσσης με τις κόρες της και με τα έγγόνια της. Έκει αναμένουν τον θάνατο.

Σε μικρή απόσταση από τον πύργο ο Άχέρων βονγά, φουσκώνει μέσα στην κοίτη του σαν να προαισθάνεται

κάποιο κακό, βονγά και μουγκρίζει σαν άγριο θηρίο καθώς κυλά το άφρισμένο νερό του, που χτυπά με κρότο άπάνω στον βράχο. Κι' ο κρότος αυτός που διαταράζει την μελαγχολική ήρεμία της φύσεως ανακατεύεται τώρα με την κλαγγή των όπλων των πολεμιστών, με τον άλαλαγμό του άτάκτου και άγρίου στίφους που πλησιάζει. "Ηδη ο έχθρός αρχίζει ν' ανεβαίνει τον λόφο και σε λίγο φθάνει μπροστά στον πύργο, ρίχνεται με λύσσα έναντιον της άμπαρωμένης πόρτας του, βέβαιος κι' όλας ότι η νίκη είναι δική του. Σχέδια άγρίας έκδικήσεως φαντάζεται ο νοός των κατακτητών έναντιον της τιμής των πολιορκουμένων γυναικών. Γελιούνται όμως!

Η πυργοδέσποινα, κάτωρη από την άγανάκτησι, δίνει πρώτη το παράδειγμα και σπεύδει στις πολεμίστρες του πύργου. Οι κόρες της την υμνούν και το τουφεκίδι άρχίζει. Καμιά σφαίρα τους δεν πηγαίνει χαμένη, κι' ένας - ένας οι πολιορκηταί σωριάζονται κάτω. Άλλοι μόνον όμως, είναι μόλις καμιά δεκαριά οι γενναίες γυναίκες και τα παιδιά που ύπερασπίζονται τον πύργο, ένώ οι Τούρκοι μετριούνται κατά έκτοντάδες.

"Ηδη οι σφαίρες άρχίζουν να έξαντλούνται. «Ανάθεμά σας, παραδοθήτε! ούρλιάζουν οι Τούρκοι απ' έξω. "Ασκοπα πολεμείτε και θα πληρώσετε ακριβά για την κ'άθε σφαίρα που μάς βρίσκει!».

Νά παραδοθού! Νά ζήσουν σκλαβωμένες. Νά ύποφέρουν τα πιο φρικτά βασανιστήρια και την άτίμωσι... Άλλά τί είναι ό πό-

νος άπέναντι στην άτίμωσι; "Οχι, χιλίες φορές όχι! Καλλίτερα να πεθάνουν σαν γνήσιες Έλληνίδες παρά να πέσουν ζωντανές στα χέρια αυτών των θηρίων.

Μονάχα ένα μεγάλο βαρέλι γεμάτο μπαρούτι τους άπόμεινε, κι' αυτό θα είναι η σωτηρία τους. Τότε η Δέσπω στρέφεται προς τις κόρες και τα έγγόνια της και φωνάζει:

— Παιδιά μου, τι προτιμάτε, έναν ένδοξο θάνατο ή μια άτιμασμένη ζωή;

— Τόν θάνατο, μάνα, τόν θάνατο! άποκρίνονται όλοι με μια φωνή, κι' άμέσως άγκαλιάζονται και φιλιούνται για τελευταία φορά.

Κατόπιν γονατίζουν όλοι γύρω στο βαρέλι του λυτρωμού, σ' αυτό έχουν έμπιστευθή την πίστι τους, την τιμή τους, την έλευθερία τους. Η Δέσπω είναι έτοιμη, ρίχνει ένα βλέμμα τρυφερής άγάπης στα λατρευτά παιδιά της. Η καρδιά της σπαράζεται, αλλά ο χωρισμός θα είναι σύντομος.

Για ένα λεπτό όλων η σκέψις συγκεντρώνεται στον Θεόν. Ξεχνούν ότι βρίσκονται στη γη, θαρρούν πως βλέπουν να φερουνίζονται τριγύρω των ούράνιες, άγγελικές μορφές, πως άκούνε τα χερουβείμ να ψάλλουν ύμνον δόξης στον Κύριον, ένώ στολίζουν το μέτωπό τους με τόν στέφανο του θριαμβού, της θυσίας των στον βωμό της Πίστεως και της Έλευθερίας.

Πρώτη η Δέσπω συνέρχεται από την έκστασι της και παίρνει ένα αναμμένο δαυλό από το τζάκι. Άλλά την ίδια στιγμή η βαρεία πόρτα ύποχωρεί στους άρμούς της κάτω από τα χτυπήματα των πολιορκητών και έξαφνικά μια πυκνή μάζα ανθρώπων όρμα μέσα στον πύργο. Ένα άπαίσιιο χαμόγελο, μια σατανική χαρά λάμπει στο άγριο πρόσωπο των Τούρκων, μια χαρά άνανδρη, που προδίδει την άτιμη σκέψη τους. Χαίρονται γιατί σε λίγο θα έκδικηθούν τις ήρωίδες αυτές που τόλμησαν να τους αντίσταθουν.

Όστόσο, η Δέσπω μένει άτάραχη, κάνει το σημείο του σταυρού και ρίχνει τόν αναμμένο δαυλό μέσα στο μπαρούτι. Τότε, μια τρομακτική βοή συνταράζει όλα τα πέριξ. "Ο βράχος της Ρητινιάσσης συγκλονίζεται ως τη βάση του και ο πύργος του Δημουλά, σαν ένα τεράστιο πυροτέχνημα, έκσπενδονίζεται προς τόν ούρανό για να ξαναπέση σε συντρίμια, κάτω από τα όποια συμπαράσφρει όλη αυτή την στρατιά που έπι μια μέρα όλόκληρη πολιορκούσε πέντε γυναίκες και πέντε παιδιά. Δεν άπόμειναν παρά τα καρβουνιασμένα κομμάτια των γενναίων αυτών γυναικών, αλλά η ψυχή τους ύψώνεται, φθάνει στην ούράνια, στην αιώνια κατοικία τους, όπου θα μένουν παντοτεινά ένωμένες, δοξασμένες κι' άθάνατες.

• Γερ...

Ο ΚΑΛΥΤΕΡΟΣ ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ

Ο Διοικητής της Ε.Ο.Ν. στη μικρή νησιώτικη πολιτεία ήταν πολύ στενοχωρημένος. Είχε έτοιμασθή να γιορτάση την Έθνική επέτειο με τη συνηθισμένη ένθουσιώδη συμμετοχή των νέων του τοπικού σχηματισμού, όταν, έξαφνικά, έξαθεν από το Κέντρο διαταγή για έναν έξαιρετικό εορτασμό, με γενική συγκέντρωση όλων των σχηματισμών κι' η γιορτή ήταν αύριο. Πώς θα είδοντο ούσε τους ύποτομείς των χωριών; Ήταν πιά προχωρημένο το άπομεσήμερο. Σε λίγο θάρχιζε να σουρουπώνη. Κι' ούτε τηλέγραφος, ούτε τηλέφωνο ύπήρχε. Μόνο με άπεσταλμένο θα μπορούσε να τους είδοποιήση. Άλλά ποιόν θαστέλνε μέσα στη νύχτα και με καιρό που δεν ήταν καθόλου καλός;

Ο πρώτος έπιτελής του, ένας νέος σοβαρός και θετικός, που καθόταν στο άντικρυνό τραπέζι και παρακολουθούσε τη στενοχώρια του Διοικητού, θέλησε να τόν βγάλη απ' τη δύσκολη θέση.

— Δεν φταίμε έμεις, είπε, αν τόν ταχυδρομείο καθυστέρησε να μάς δώση τη διαταγή. Θα τ'άξηγησουμε στην άναφορά μας και θα κάμωμε τη γιορτή με τα δικά μας μόνο παιδιά.

— "Οχι! είπε ο Διοικητής. "Ο σκοπός δεν είναι να είμαστε τυπικά έν τάξει. "Ο σκοπός είναι να κάμουμε όπως πρέπει την έθνική μας γιορτή. Νά τη χαρούνη όλα τα παιδιά μας, και να τή χαρή και η Κοινωνία που μάς τ'άέμπιστεύεται και μάς δίνει τη στοργή της και την ύποστήριξή της.

Σηκώθηκε από το γραφείο του κι' άρχισε να βηματίζει μέσα στο δωμάτιο. Σε λίγο στάθηκε μπροστά στον έπιτελή του.

— Νά καλέσης άμέσως όλους τους βαθμοφόρους μας, τού είπε άποφασιστικά.

Δέν πέρασε πολλή ώρα και τόν δωμάτιο γέμισε από νειάτα και ζωή. Θάταν καμιά δεκαριά παιδιά, δεκαπέντε ως δεκαοκτώ χρόνων, με την ύγεια και τη δύναμη στα κορμιά, με τόν ένθουσιασμό και την άποφασιστικότητα στα μάτια.

Ο Διοικητής τ'άκαμάρωσε με μια ματιά και τόν πρόσωπό του αϊθρίασε.

— Συναγωνιστά! τούς είπε. Πήραμε διαταγή να γιορτάσουμε πανηγυρικά, με γενική συγκέντρωση των σχηματισμών μας, την αύριανή επέτειο της 25ης Μαρτίου και δεν προλαβαίνουμε να είδοποιήσουμε τούς ύποτομείς μας. Είναι άνάγκη κάποιος από σας να πεταχτή ό ίδιος να τούς είδοποιήση. Ποιός ήθελε να άναλάβη αυτή τη φροντίδα;

— Εγώ!

Θά νόμιζε κανείς πως ήταν μια μονάχα φωνή αυτή που άπήντησε; κι' ήταν, αλήθεια, μια φωνή, αλλά βγαλμένη απ' όλα μαζί τ'άστήθεια, όπως μια ήταν κι' η ψυχή τους.

Ο Διοικητής έμεινε λίγες στιγμές σιωπηλός.

— Δεν είχα καμιά άμφιβολία, είπε. Πρέπει όμως να σας πω ότι είναι πιά άργά, σε λίγο θα νυκτώση, ο καιρός δεν είναι καλός, ίσως νάχουμε και βροχή. Πρέπει να πάη κάποιος, που να ξέρη καλά τούς δρόμους, ν' άντέχη περισσότερο και νάχη και άλογο, για να μην άργήση.

— Άλογο έχω εγώ! έφώναξε ο Μήτσος ο έννοματάρχης.

— Εγώ έχω ποδήλατο, είπε ο όμαδάρχης ο Γιώργος. Τόν ποδήλατο μπορεί να χαλάση, άντέτεινε ο Μήτσος, να τρυπήσουν τα λάστιχά του. Τό άλογο είναι πιο σίγουρο.

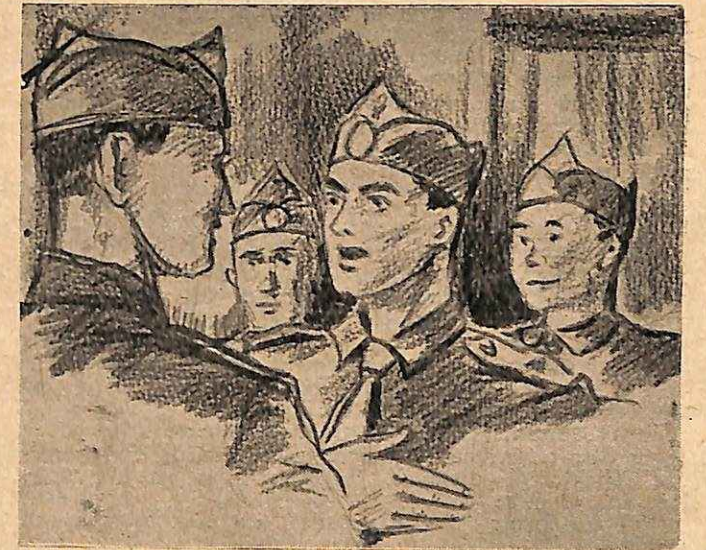
— Εγώ είμαι όμως μεγαλύτερος, άπήντησε ο άλλος. Άντέχω περισσότερο. Και τόν ποδήλατό μου είναι γερό.

— Μια πέτρα, ένα καρφί, και πάνε τα λάστιχά σου, είπε πειστωμένος ο Μήτσος. Κι' ύστερα; Θα πάς με τ'άπόδια;

— Θα πάω με τ'άπόδια, βέβαια! Γιατί όχι;

— Εγώ όμως θα πάω πιο σίγουρα και πιο γρήγορα!

— Μά εγώ είμαι άνώτερός σου, είπε ο Γιώργος.

Ο Διοικητής τούς παρακολουθούσε σιωπηλός, με τ'ά μάτια φωτισμένα από χαρά κι' ίκανοποίηση.

— Πάντα τσακωμένοι έσείς, είπε χαμογελώντας. Τέτοια τσακώματα όμως σας τιμούν και σας έξυψώνουν. Πάντως θα βάλουμε κλήρο.

Ο κλήρος εύνόησε τόν Γιώργο, που τ'ά μάτια του άστράψαν από χαρά. Ο Μήτσος κατσούφιασε λυπημένος. Ο Διοικητής τού χτύπησε χαϊδευτικά την πλάτη.

— Έλα, μη στενοχωριέσαι, τού είπε. Έχεις τόσα να φροντίσης και συ έδώ για τή γιορτή....

Είχε πιά άρχισεί να νυχτώνη όταν ο Γιώργος, καθάλα στο ποδήλατό του, ξεκινούσε για τόν κοντινό χωριό. Ο δρόμος, αν και στενός, δεν ήταν κακός, μά τόν σκοτάδι, που άρχισε κι' όλας να πυκνώνη, τόν σκέπαζε με τ'ά μαύρα πέπλα του και δεν τόν άφινε να διακρίνεται καλά κάτω από τόν άδύνατο φώς του φαριού του ποδηλάτου.

Ο συννεφιασμένος ούρανος έστένευε κι' έμαύριζε όλοένα τόν όρίζοντα, και τ'ά άφωνα και πυκνά δέντρα χάραζαν μεγάλες μαύρες σκιές στην άτμόσφαιρα και στη γη.

Ο Γιώργος προχωρούσε με θάρρος κι' άποφασιστικότητα. Έπρεπε να κάνει γρήγορα, γιατί, αν και η άπόσταση δεν ήταν μεγάλη, τ'ά χωριά ήταν τρία κι' έπρεπε να φτάση έγκαιρώς, για να δώση τ'ά έγγραφα και τις οδηγίες του Διοικητού. Έσφιγγε λοιπόν δυνατά τ'ά πόδια του πάνω στα πετάλια και προχωρούσε με όρμη, άψηφώντας τόν σκοτάδι που τόν τύλιγε και τήν κρύα κι' ύγρη πνοή της νύχτας, που τού πάγωνε τόν πρόσωπο και τ'ά χέρια.

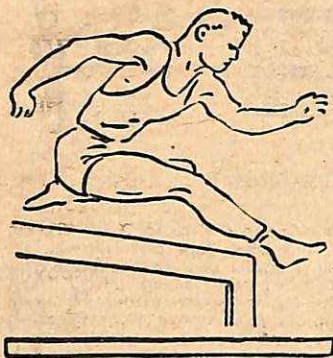
Σε λίγο ένοιωσε να τόν κτυπούν χοντρές στάλες βροχής, που πυκνωναν και δυνάμωναν όλοένα, ώσπου στο τέλος έέσπασε η μπόρα. Ο Γιώργος, έξακολουθώντας τόν δρόμο του, έρριψε μια ματιά γύρω. "Ολη η άτμόσφαιρα είχε γεμίσει από σκοτάδι και βροχή και τού φάνηκε πως είχε πήσει κι' είχε σχηματίσει ένα μαύρο ύγρο μίγμα, που κρεμόταν άνάμεσα σ' ούρανό και γη και που με δυσκολία μπορούσε πιά να τόν σιχίση και να περνά. Κάτω από τ'ά πόδια του τόν ίδιο ύγρο μίγμα έσθηνε όλότελα τόν δρόμο, σαν να τόν έθαφε έπίτηδες με μαύρη μπογιά, για να τόν κρύψη.

Κι' ο Γιώργος έτρεχε. Δεν έβλεπε τόν δρόμο, μά τού ήταν τόσο γνώριμος, που τόν άκολουθούσε και χωρίς να τόν διακρίνη. Άκουε μονάχα τόν σύρσιμο των τροχών που κυλούσαν στο βρεγμένο χώμα και καταλάβαινε πως δεν είχε ξεστράτισει. Και μόλο που τόν γνώριμο και φιλικό τοπίο τού φαινόταν τώρα άγνωστο κι' έχθρικό, τόν άναπαριστούσε με τή σκέψη του, όπως τόν γνώρισε και τόν έζησε τόσες φορές, και προχωρούσε σταθερά κι' άφοβα.

Σε λίγο ένοιωσε τ'ά πόδια του ν' άνακουφίζονται απ' τή βαρεία προσπάθεια και τούς τροχούς να κυλούν πιο εύκολα, πιο γρήγορα. Κατάλαβε πως έφτασε στη γνω-

Η Δέσπω πήρε ένα αναμμένο δαυλί από τόν τζάκι και τόν έρριψε μέσα στο βαρέλι με τόν μπαρούτι, ένώ η βαρεία πόρτα ύποχωρούσε στους άρμούς της.

Ο ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

Η ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΗΣ Ε. Ο. Ν.

ΟΙ ΔΑΦΝΟΔΡΟΜΟΙ ΤΗΣ Ε.Ο.Ν.

Ο σεβασμός των νέων δλης της Ελλάδος, των έντεταγμένων εις την Εθνικήν Οργάνωσιν Νεολαίας, προς τους υπερόχους ήρωας των μεγάλων αγώνων της Ελευθερίας, θα έκδηλωθῃ κατά ένα τρόπον επιθλητικόν, αλλά και συμβολικόν.

Φαλαγγίται δρομείς θα φέρουν εις τὸ Μνημεῖον τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου Δάφνην ἀπὸ τῶν Ἀγίων Λαύρων. Ἡ μεταφορά της θα γίνῃ ἀπὸ δρομέας εις δρομέα, ἀπὸ δαφνοδρόμου δηλαδὴ πρὸς δαφνοδρόμον. Οἱ δαφνοδρόμοι θὰ τρέξουν νύχτα καὶ ἡμέρα τὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ἐν Ἀγ. Λαύρᾳ Ἡρώων τῶν Πεσόντων κατὰ τὸ 1821 μέχρι τοῦ Μνημείου τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου. Θὰ εἶναι δὲ Φαλαγγίται τῶν Περιφερειακῶν Διοικήσεων Ἀχαΐας, Ἀργολιδοκορινθίας, Ἀττικοβοιωτίας καὶ Πρωτευούσης.

Εἰς κάθε πόλιν, εἰς κάθε κομόπολιν, εἰς κάθε χωρίον, ἀπ' ὅπου θὰ περάσουν οἱ Δαφνοδρόμοι θὰ γίνονιν ἐπιθλητικὰ τελετὰ ἀποτίσεως φόρου τιμῆς εἰς τοὺς ἡρωικοὺς ἐλευθερωτὰς τοῦ 1821. Ἡ ἀναχώρησις τοῦ πρώτου Δαφνοδρόμου θὰ γίνῃ τὴν 9.30' πρωινῇ τῆς 23ης Μαρτίου, ἀφοῦ προηγηθῇ ἐπιθλητικὴ τελετὴ καὶ εὐλογία τῆς Δάφνης ποῦ θὰ φέρουν οἱ Δαφνοδρόμοι εἰς τὸ Μνημεῖον τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου.

Εἰς τὸ Μνημεῖον τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου ὁ τελευταῖος τῶν Δαφνοδρόμων Φαλαγγίτης θ' ἀφίχθῃ τὴν 12ην καὶ 30' μ.μ. Ἐκεῖ Σαλπικταὶ καὶ Τυμπανισταὶ θὰ σημάνουν «προσοχή». Τὸν Δαφνοδρόμον θὰ συνοδεύουν τιμητικῶς ἄλλοι δώδεκα δρομείς, ἕκαστος τῶν ὁποίων θὰ κρατῇ ἀπὸ ἓνα στέφανον. Τὴν ἀφίξιν τοῦ Δαφνοδρόμου θὰ ἐπακολουθήσῃ ἐπιθλητικὴ τελετὴ, καθ' ἣν θὰ γίνῃ ἡ κατάθεσις τῆς Δάφνης καὶ τῶν στεφάνων τῶν δρομέων τῆς τιμητικῆς συνοδείας τοῦ Δαφνοδρόμου. Μετὰ τὴν κατάθεσιν τῆς Δάφνης καὶ τῶν στεφάνων ὁ Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος Νεολαίας κ. Ἀλέξ. Κανελλόπουλος θὰ καταθέσῃ στέφανον ἐκ μέρους τῆς Ε.Ο.Ν., ἐνῶ ἡ μουσικὴ θὰ παιανίζῃ τὸν Ἑθνικὸν Ὕμνον.

ΠΡΩΤΑΘΛΗΜΑ Ε.Ο.Ν.

Οἱ ἀγῶνες τῆς πρώτης σειρᾶς τοῦ Ποδοσφαιρικοῦ Πρωταθλήματος τῆς Ε.Ο.Ν. ἐληξαν κανονικῶς, σημειώσαντες μεγάλην ἐπιτυχίαν. Τὰ τελικὰ ἀποτελέσματα τῶν αγώνων τούτων ἔχουν ὡς ἀκολουθεῖ:

Χανιά—Ρέθυμνον 2-1, Μεσσηνία—Λακωνία 2-1, Ἀχαΐα—Ἡλεία 2-1,

Ἀρκαδία—Ἀργολιδοκορινθία 5-2, Πρωτεύουσα ἐνίκησε τὰ Τάγματα Ἐργασίας ἀνευ συναντήσεως. Δ.Α.Σ.Α.—Ἀττικοβοιωτία 3-2, Αἰτωλοακαρνανία—Κεφαλληνία 6-0, Κέρκυρα—Ἰωάννινα 5-1, Πρέβεζα—Ἄρτα 2-1, Εὐβοία—Φθιωτιδοφωκίς 5-0, Λάρισα—Τρίκαλα 2-1, Καβάλλα—Δράμα 5-4, Ροδόπη—Ἐβρος 4-0, καὶ Λέσθος—Χίος 2-0.

Γιὰ τὶς 10 Ἀπριλίου ἡ Δ.Α.Σ.Θ. μαζί με τὴν Δ.Α.Σ.Α. προεκήρυξαν ἐσωτερικοὺς ἀγῶνας στίβου εἰς τὸ Στάδιον. Ἡ Διοίκησις προπονεῖ ἤδη τὶς ἀθλήτριες, οὕτως ὥστε νὰ ἐπιτευχθῶν ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλύτερα συμμετοχὴ αὐτῶν καὶ ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ.—Ἡ Περιφερειακὴ Διοίκησις Θεσσαλονίκης προεκήρυξε προκριματικοὺς ἀγῶνας μετὰ τῶν διαφόρων Ὑποδιοικήσεων καὶ Φαλαγγῶν, οἵτινες θὰ διεξαχθοῦν εἰς Θεσσαλονικὴν τὴν 6ην καὶ 7ην Ἀπριλίου, διὰ τὴν συμμετοχὴν εἰς τοὺς Β' Πανελληνίους Ἀγῶνας τῆς Ε.Ο.Ν.

Οἱ ἐν λόγω ἀγῶνες περιλαμβάνουν δρόμους 100 μ., 400, 800, 1.500, καὶ 3.000 μ. Σκυταλοδρομίας 4Χ400, Ρίψεις, Ἀλμυτά, Πένταθλον, Σκοποβολήν, Ποδηλασίαν κλπ.

ΔΡΑΜΑ.—Εἰς τὸ Νέον Στάδιον Δράμας ἐγένετο ἀγὼν ἀνωμάλου δρόμου 4.000 μέτρων μετὰ τῶν Φαλαγγιτῶν τῶν Περιφερειακῶν Διοικήσεων Δράμας καὶ Καβάλλας.

Εἰς τὸν ἐν λόγω ἀγῶνα ἔλαβον μέρος 20 ἀθληταί: Πρώτος ἐτεράτισεν ὁ Φαλαγγίτης τῆς 243ης Φάλαγγος Δράμας Ζαγοράκης Θεόδωρος, δεύτερος ὁ Φαλαγγίτης τῆς 246ης Φάλαγγος Προσωπιδίου Σίσκος Ἀγγελος, καὶ τρίτος ὁ Φαλαγγίτης τῆς Περιφερειακῆς Διοικήσεως Καβάλλας Ἀναγνωστίδης Γεώργιος.

ΛΑΜΙΑ.—Τὴν 2αν τρέχοντος ἀφίχθῃ ἡ Ἀθλητικὴ Ὀμάς τῆς Υ' Περιφ. Διοικήσεως Χαλκίδος ἀποτελουμένη ἀπὸ 29 ἀθλητὰς καὶ 6 βαθμοφόρους.—Τὴν 3ην τρέχοντος καὶ ὥραν 11ην π.μ. οἱ ἐπισκέπται πλαισιούμενοι ὑπὸ Λόχου τῆς ΙΥ Περιφ. Διοικήσεως κατέθεσαν στέφανον εἰς τὴν προτομὴν τοῦ Ἀθανασίου Διάκου.

Τὸ ἀπόγευμα ἐγένιν εἰς τὸ Γυμναστήριον ὁ ἀγὼν Ἀνωμάλου Δρόμου (4.150 μέτρα), εἰς τὸν ὁποῖον ἔλαβον

Ποδοσφαιρικαὶ ὁμάδες Λαμίας—Χαλκίδος

μέρος 20 ἀθληταί, 10 ἐξ ἐκάστης Περιφερ. Δ)σεως.

Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἀγῶνος, ὅστις ἦτο λίαν ἐνδιαφέρων, ὑπῆρξαν τὰ ἑξῆς: Τὴν πρώτην καὶ δευτέραν θέσιν κατέλαβον Φαλαγγίται τῆς Υ' Περιφ. Δ)σεως, τὴν δὲ τρίτην καὶ τετάρτην θέσιν Φαλαγγίται τῆς ΙΥ Περιφ. Διοικήσεως.

Ἐπικολούθησε Ποδοσφαιρικὴ συνάντησις μετὰ νικήτριαν τὴν ὁμάδα τῆς Υ' Περιφ. Διοικήσεως. Τοὺς ἀγῶνας παρηκολούθησεν ἅπασα ἡ δύναμις τῆς Ε.Ο.Ν. Λαμίας καὶ πληθος κόσμου.

Τὴν ἑναρξιν τῶν ἀγώνων ἐκήρυξεν ὁ ἀναπληρὼν τὸν κ. Γενικὸν Ἐπόπτην Γενικὸς Γραμματεὺς Νομαρχίας κ. Θεοχάρης.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ (Κρήτης).—Εἰς τὸ Γυμναστήριον τῆς πόλεως μας ἐγένετο ἀγὼν Βόλεϋ—Μπῶλ μετὰ τῶν Ὁμάδων τῆς 252ας καὶ 253ης Φάλαγγος, καθ' ὃν νικήτρια ἀνεδείχθη ἡ Ὀμάς τῆς 253ης μετὰ 16—7 καὶ 16—3.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας ἐγένετο ἡ ἐκκίνησις τῶν δρομέων ἀνωμάλου δρόμου 4.000 μέτρων τῶν Περιφερειακῶν Διοικήσεων Λασηθίου καὶ Ἡρακλείου ἐκ τοῦ γηπέδου «Χάνδαξ».

Συμμετέσχον δέκα ἐπτὰ ἐν ὅλῳ Φαλαγγίται, ἐκ τῶν ὁποίων 10 τῆς Περιφερειακῆς Διοικήσεως Λασηθίου καὶ 7 τοῦ Ἡρακλείου.

Κατὰ τὸν ἀτομικὸν ἀγῶνα νικηταὶ ἀνεδείχθησαν οἱ κάτωθι:

1ος) Λαγουδάκης Εὐστάθιος (Ἡρακλείου) εἰς χρόνον 16' 41", 2.

2ος) Καστάνης Δημήτριος (Λασηθίου) εἰς χρόνον 16' 48", 2.

3ος) Μπλαζάκης Ἐμμανουὴλ (Λασηθίου) εἰς χρόνον 17' 1".

Κατὰ τὸν ὁμαδικὸν ἀγῶνα νικήτρια ἀνεδείχθη ἡ ὁμάς τῆς Περιφερειακῆς Διοικήσεως Λασηθίου συγκεντρώσασα 81 βαθμοὺς ἐναντι 72 τῆς τοῦ Ἡρακλείου. Μετὰ τὸν ἀγῶνα ἀνωμάλου δρόμου ἐπικολούθησε Ποδοσφαιρικὸς ἀγὼν μετὰ τῶν ὁμάδων τῶν ὡς ἄνω Περιφ. Διοικήσεων, κατὰ τὸν ὁποῖον νικήτρια ἀνεδείχθη ἡ Ὀμάς Ἡρακλείου διὰ τετραμῶν 14 ἐναντι 2.

Τοὺς ἀγῶνας παρηκολούθησε πληθος κόσμου παρὰ τὸ ἐπικρατήσαν δριμύτατον ψῆχος, παρέστησαν πολλὰ ἐκ τῶν ἀρχῶν καθὼς καὶ ἡ Φιλαρμονικὴ τοῦ Δήμου. Ἡ ὑπηρεσία τῆς Φαλαγγονομίας ἐτήρησε παραδειγματικὴν τάξιν.

Τοὺς ἀφίχθέντας τὸ ἑσπέρας τοῦ Σαββάτου ἀθλητὰς τῆς Περιφ. Διοικήσεως Λασηθίου ὑπεδέχθησαν οἱ ὀρθόντες ξεναγοί—βαθμοφόροι τῆς Περιφ. Διοικήσεως Ἡρακλείου, οἵτινες συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ καταστή ἡ διαμονὴ τῶν ἀθλητῶν ἐν Ἡρακλείῳ εὐχάριστος. Οἱ ἀθληταὶ τοῦ γείτονος Νομοῦ ἀνεχώρησαν τὸ ἑσπέρας τῆς Κυριακῆς μετὰ τὰς καλλιτέρας ἐντυπώσεις.

ΖΩΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΜΑΣ

Κεντρικὴ Διοίκησις

Ο Κ.Ε.Ν. ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΒΑΘΜΟΦΟΡΟΥΣ

Τὴν πρωτὰν τῆς παρελθούσης Κυριακῆς εἰς τὸ θέατρον «Κεντρικόν» ὤμιλησεν ὁ Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος τῆς Ε.Ο.Ν. κ. Ἀλ. Ν. Κανελλόπουλος εἰς ἐπιθλητικωτάτην συγκέντρωσιν βαθμοφόρων τῶν Περιφ. Διοικήσεων Ἀρρένων καὶ Θηλέων πρωτευούσης καὶ τῶν Διοικήσεων Ἀνωτάτων Σχολῶν Ἀρρένων καὶ Θηλέων. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ὁμιλίας τοῦ ἐγένοντο ἐνθουσιωδέσταται ἐκδηλώσεις ἐκ μέρους τῶν συγκεντρωμένων, οἱ ὁποῖοι εἰς πλείστα σημεῖα διέκοπτον τὸν λόγον μετὰ κραυγὰς ὑπὲρ τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως, τῆς Α.Β.Υ. τοῦ Διαδόχου, τοῦ Ἑθνικοῦ Κυβερνήτου καὶ τῆς Ε.Ο.Ν. Γενικὰ ἡ συγκέντρωσις ὑπῆρξε μὴ ἀπὸ τὰς πλέον ἐπιθλητικὰς συγκεντρώσεις τῶν στελεχῶν τῆς Ε.Ο.Ν.

Ὁ κ. Κανελλόπουλος ὤμιλησεν ἐπὶ μακρὸν διὰ τὴν γενικὴν, καθ' ἅπασαν τὴν χώραν, ἐργασίαν ἐκτελέσεως τοῦ Τριτοῦς Προγράμματος δράσεως τῆς Ε.Ο.Ν. καὶ διὰ τὴν σημασίαν τῆς Ἑθνικῆς Ἐορτῆς, ἀφοῦ προηγουμένως συνελάτρηε τοὺς συγκεντρωθέντας, διότι τοὺς ἐπανεῖρεν εἰς τὰς θέσεις τῶν ἐνθουσιωδῶν καὶ φανατικῶν στρατιώτων ὑπὸ τὰς σημαίας τῆς Ὁργανώσεως.

Ὁ κ. Κανελλόπουλος ἐκάλεσε τοὺς βαθμοφόρους νὰ συνεχίσουν ἐντεινόντες τὰς προσπάθειάς των εἰς τὸ ἔπακρον διὰ τὴν ἐπιτυχή ἐκτέλεσιν τοῦ Τριτοῦς Προγράμματος δράσεως τῆς Ε.Ο.Ν., τὸ ὁποῖον θὰ ἀποτελέσῃ τὴν βάσιν διὰ τὴν ὁλοκληρώσιν τῆς Ὁργανώσεως.

Ἀκολουθῶς ὤμιλησε διὰ τὴν ὑψίστην Ἑθνικὴν σημασίαν τὴν ὁποῖαν θὰ ἔχῃ ὁ πανηγυρισμὸς τῆς Ἑθνικῆς μας ἑορτῆς ἀπὸ τὰς μυριάδας τῶν παιδιῶν τῆς Ε.Ο.Ν. Πανηγυρισμὸς ὁ ὁποῖος τόσον ἐνθουσιωδῶς προετοιμάζεται στὰ πέρατα τῆς Ἑλλάδος καὶ σὲ κάθε Ἑλληνικὴ ψυχῇ.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΟΡΤΑΣΜΟΥ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ Ε.Ο.Ν. ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΗΣ

Αἱ ἑορταὶ τῆς Ε.Ο.Ν. εἰς τὰς Ἀθήνας ἐπὶ τῇ Ἐπετείῳ τῆς Ἑθνικῆς μας ἑορτῆς θὰ εἶναι ἐπιθλητικώταται. Θὰ μετὰσχουν δὲ τούτων αἱ μυριάδες τῶν νέων καὶ νεανίδων ὅλων τῶν Περιφ. Διοικήσεων τῆς Ὁργανώσεως.

Τὸ Πρόγραμμα τοῦ ἑορτασμοῦ αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος ἀρχίζει τὴν πρωτὰν τῆς 23ης Μαρτίου καὶ λήγει τὴν ἑσπέραν τῆς 25ης Μαρτίου μετὰ μὴν μεγαλειώδη παρέλασιν πρὸ τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως κατηρτίσθη ἤδη καὶ ἔχει ὡς ἀκολουθεῖ:

23 Μαρτίου: Ὡρα 11.30 π. μ. Ἐγκαίνια τοῦ Κτιρίου τοῦ 22ου Τάγματος τῆς Ὑποδιοικήσεως Ἀθηνῶν.

24 Μαρτίου: Ὡρα 12.30 μ. μ. Κατάθεσις τῆς προσκομισθησομένης ὑπὸ τοῦ τελευταίου Δαφνοδρόμου δάφνης εἰς τὸ Μνημεῖον τοῦ Ἀγνώστου Στρα-

τιώτου. Θὰ ἐπακολουθήσῃ κατάθεσις στεφάνου εἰς τὸ αὐτὸ Μνημεῖον ὑπὸ τῆς Ε.Ο.Ν.

Ὡρα 12.45: Παρουσίασις εἰς Ἀρχηγὸν τῶν ἀντιπροσωπειῶν εἰς τὴν αἰθουσαν τελετῶν τῆς Κεντρικῆς Διοικήσεως.

Ὡρα 15: Στέψις ἀνδριάντων τῶν Ἡρώων (Κολοκοτρώνη, Ρήγα Φεραίου, Πατριάρχου, Στρατηλάτου καὶ Μνημείου Ἱερολογιτῶν) ὑπὸ τῶν Περιφ. Διοικήσεων τῆς Γενικῆς Ἐποπτείας Πρωτευούσης.

Ὡρα 4.30: Ἐορτὴ τῶν Περιφ. Διοικήσεων Ἀρρένων καὶ Θηλέων Πρωτευούσης εἰς ἓνα τῶν μεγάλων Θεάτρων τῶν Ἀθηνῶν.

Ὡρα 7 μ. μ.: Συγκέντρωσις βαθμοφόρων καὶ ἀντιπροσωπειῶν τῶν Μονάδων τῆς Γενικῆς Ἐποπτείας Πρωτευούσης καὶ Διοικήσεως Ταγμάτων Ἐργασίας. Κατ' αὐτὴν ὁ Κ.Ε.Ν. κ. Ἀλ. Κανελλόπουλος θὰ ἐκφωνήσῃ τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας.

Ὡρα 8 μ. μ.: Λαμπαδηφορὰ Τμημάτων τῆς Περιφ. Διοικήσεως Ἀρρένων Πρωτευούσης (δύναμις 2 Φαλαγγῶν).

Ὡρα 8.30 μ. μ.: Ἀπονομὴ Μεταλλίων παρὰ τοῦ Ἀρχηγοῦ εἰς τὴν αἰθουσαν τῆς Κεντρικῆς Διοικήσεως.

25η Μαρτίου: Ὡρα 7 π. μ.: Αἱ μουσικαὶ τῆς Ε.Ο.Ν. θὰ διέλθωσι διὰ τῶν κεντρικῶν ὁδῶν, παιανίζουσαι τὸ ἑθνικὸν καὶ διάφορα ἐμβατήρια.

Ὡρα 10 π. μ.: Συγκέντρωσις Ἐπιτελείων Κεντρικῆς Διοικήσεως, Περιφ. Ὑποδιοικήσεων τῆς Γεν. Ἐποπτείας Πρωτευούσης, Ἐπιτελείων Ἀττικοβοιωτίας καὶ Ταγμάτων Ἐργασίας εἰς Λαϊκὸν Γυμναστήριον, ἵνα μεταβῶσι καὶ παρακολουθήσωσι τὴν Στρατιωτικὴν παρέλασιν πρὸ τοῦ Μνημείου τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου.

Ὡρα 16.30: Ἐναρξίς παρελάσεως πρὸ τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως εἰς τὴν Λεωφ. Ἀλεξάνδρας. Εἰς τὴν παρέλασιν θὰ λάβουν μέρος Τμήματα τῶν Δ.Α.Σ. Ἀρρένων καὶ Θηλέων, Περιφ. Διοικήσεων Ἀρρένων καὶ Θηλέων Πρωτευούσης, Περιφερειακῶν Διοικήσεων Ἀρρένων καὶ Θηλέων Ἀττικοβοιωτίας καὶ Διοικήσεως Ταγμάτων Ἐργασίας.

Ὡρα 21.30: Γεῖμα παρὰ τοῦ Κ.Ε.Ν. κ. Ἀλ. Ν. Κανελλόπουλου εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους ἐπαρχιῶν, Ἐπιτελείων Κεντρικῆς Διοικήσεως, Δ.Α.Σ. Ἀρρένων καὶ Δ.Α.Σ. Θηλέων, Περιφ. Διοικήσεων Ἀρρένων καὶ Θηλέων Πρωτευούσης, Περιφ. Διοικήσεων Ἀρρένων καὶ Θηλέων Ἀττικοβοιωτίας καὶ Διοικήσεως Ταγμάτων Ἐργασίας ὡς καὶ ἅπαντας τοὺς βαθμοφόρους μέχρι τοῦ Τετάρτου συμπεριλαμβανομένου.

Σημειώσεις

Μεγάλο γεγονός γιὰ τὴν Διοίκησιν ἦταν ἡ τιμὴ ποὺ τοὺς ἔκαμε ἡ Α.Ε. ὁ Ἀρχηγὸς νὰ παρακολουθήσῃ τὴν συγκέντρωσιν τῆς Νομικῆς καὶ Φιλο-

σοφικῆς Σχολῆς τοῦ τελευταίου Σαββάτου εἰς τὴν ὁποῖαν ἀνεπτύχθησαν καὶ συνεζητήθησαν θέματα σχετικὰ μετὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν.

Μὲ τὴν ἐνθουσιώδη τῶν ὑποδοχῆν αἱ Φαλαγγίτισσες ἐξεδήλωσαν τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν πρὸς τὴν Α.Ε. τὸν Ἀρχηγόν.

Τὴν καθαρὰ Δευτέρα οἱ Φαλαγγίτισσες ἐξέδραμον στὸν Ἀγ. Ἀνδρέα στὸ στρατόπεδο «Ἰωάν. Μεταξᾶς» ὅπου καὶ ἐπέρασαν μὴ πολὺ εὐχάριστη ἡμέρα καὶ ἔφαγαν μετὰ μενάλῃ δρεξί τῆ φασολάδα τὴν ὁποῖαν μόνες τοὺς ἐμαγειρεψαν.

Π.Δ. ΘΗΛΕΩΝ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΗΣ

Ἡ κίνησις τῆς Π.Δ.Θ.Π. ὅπως πάντα ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ζωηρότατη.

Ἡ Περιφερειακὴ Διοικήτρια μετὰ τοῦ Κυβερν. Ἐπιτρόπου ἐνήργησεν ἐπιθεώρησιν καὶ ἐμεινε ἐνθουσιασμένη ἀπὸ τὶς δοκιμὰς διὰ τὸν ἑορτασμὸν τῆς 25ης Μαρτίου.

Τὸ Ἐπιτελεῖον τῆς Π.Δ.Θ.Π. παρηκολούθησε τὴν διάλεξιν τοῦ Κυβερν. Ἐπιτρόπου, συγκεκινημένον ἀπὸ τὸ ὄραον περιεχόμενον τῆς καὶ χειροκρότησιν ἐνθουσιωδῶς ἐπὶ πολὺ.

Πυρετωδῶς ἐτοιμάζεται τὸ ἔργον «Ἡ Χιονάτη» καὶ οἱ 7 νάνοι, διὰ τὸ ὁποῖον προβλέπεται ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία.

Ἡ Διευθύντρια τῆς Ψυχαγωγίας κ. Κολοκοτρώνη συνέταξεν ὠραιωτάτην μελέτην ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς διαθέσεως τῶν εἰσιτηρίων, ἡ ὁποία ἐνεκρίθη παρὰ τῆς Περιφ. Διοικήσεως καὶ ἀπεστάλη εἰς τὴν Κεντρ. Διοίκησιν τελικῶς πρὸς ἔγκρισιν. Ἐτοί τοῦ λοιποῦ ἅπασαι αἱ Φαλαγγίτισσαι θὰ ψυχαγωγούνται.

Τὸ πρόγραμμα τῆς Ραδιοφωνίας, τὸ ὁποῖον θὰ χάρισθι ἀξέχαστες καὶ εὐχάριστες στιγμὰς σὲ ὅσους τὸ παρακολουθοῦν, ἔχει ὡς ἀκολουθεῖ:

ΤΕΤΑΡΤΗ 20 ΜΑΡΤΙΟΥ

6-6,10 Διήγησις «Ἡ Ἀνοιξίς» τῆς Δοκ. Ὑποφαναγόρου Π.Δ.Θ.Π. ΚΑΙΤΗΣ ΣΒΟΡΩΝΟΥ μετὰ μουσικὴν ὑπόκρουσιν Γ.Β. ΚΑΖΑΣΟΓΛΟΥ.

6,10-6,40 Ἡ βραδυὰ τοῦ Ζ. Παπαντωνίου.

1) Ὁμιλία τοῦ Συνεργάτου κ. Τέλλου Ἀγρὰ μετὰ θέμα: «Γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Ζαχαρία Παπαντωνίου».

2) Ἀπαγγελίαι ποιημάτων Ζ. Παπαντωνίου.

3) Ἀπὸ τὰ παιδικὰ Ζ. Παπαντωνίου.

6,40-7 Πλάνο ὑπὸ τῆς συνεργάτιδος Αἰκᾶς Μαντζαβίνου.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 22 ΜΑΡΤΙΟΥ

6-6,10 Παραμῦθι γιὰ τὶς Σκαπάνισσες μετὰ θέμα «Ὁ Βασιλεὺς τοῦ σπιτιοῦ» τῆς κ. ΑΡΣΙΝΟΥΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ.

6,10-6,20 Ἀπαγγελίαι Φαλαγγισσῶν.

ΖΩΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΜΑΣ

Κινήσεις Περιφερειακῶν Διοικήσεων

6,20 - 6,40 Σκέτες «Ζώντανεμα τῶν θρύλων» τῆς Δοκ. Ὑποφολαγγάρχου ΚΑΙΤΗΣ ΣΒΟΡΩΝΟΥ.

6,40 - 7 Χορωδία Φαλαγγισιστῶν.

ΤΕΤΑΡΤΗ 27 ΜΑΡΤΙΟΥ

6 - 6,10 Παραμῦθι γιὰ τίς Σκαπάνισες.

6,10 - 6,20 Ἀπαγγελίες Φαλαγγισιστῶν.

6,20 - 6,30 Ἀπὸ τὸν διαγωνισμόν Δ)σεως Ραδιοφωνίας Π.Δ.Θ. Π. «Διήγημα».

— Ἀπαντῶν οἱ Ὑποτομεῖς τοῦ Πειραιῶς παρήλασαν εἰς τὸ Ποδηλατοδρόμιον παρουσία τοῦ Κ.Ε.Ν. καὶ τῆς Π.Δ.Θ.Π. καὶ ἐξετέλεσαν διαφόρους γυμναστικὰς ἐπιδείξεις.

Μετὰ τὴν παρέλασιν καὶ ὑπὸ τὰς ζητωκραυγὰς τῶν Φαλαγγισιστῶν καὶ τὰ παρατεταμένα χειροκροτήματά των, ὁ Κ.Ε.Ν. καὶ ἡ-κ. Π.Δ.Θ. Π. ἀνεχώρησαν ἱκανοποιημένοι ἐκ τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῆς συγκινήσεως τοῦ ἐνωιωθῶν οἱ ἀγνὲς ψυχὲς τῶν Φαλαγγισιστῶν διὰ τοὺς ἀγρυπνοὺς ὁδηγοὺς τῆς Ε.Ο.Ν., τῶν ὁποίων ἡ ἀοκνος δημιουργικὴ δράσις ἐξέψωσε τὴν ὀργάνωσιν εἰς ἐπίπεδον ζηλευτῆς ἀνωτερότητος.

Ὁ Α' Β' καὶ Δ' ὑποτομεῖς ἐδωσαν ἐξαιρετικῶς ἐορταστικὸν τόνον εἰς τὰς Φαλαγγισιστὰς τῶν ὑποτομέων των, μὲ μίαν σεμνοπρεπὴ ἀποκρηάτικὴν ἐορτήν.

Ἀπασαί αἱ Ὑπ)σεις ἐτοιμάζονται διὰ τὸν λαμπρότατον ἐορτασμόν τῆς Ἑθνικῆς ἐορτῆς τῆς 25ης Μαρτίου.

Αἱ δοκιμαστικαὶ παρελάσεις τὰς ὁποίας παρακολουθεῖ ἡ Π.Δ.Θ.Π. μετὰ τοῦ Κ.Ε.Ν. ἐξακολουθοῦν.

ΠΕΡΙΦ. ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΘΗΛΕΩΝ ΑΤΤΙΚΟΒΟΙΩΤΙΑΣ

— Ἡ Περιφ. Διοίκησις Θηλέων Ἀττικοβοιωτίας διαργάνωσε τὴν Κυριακὴν 3ην Μαρτίου μεγάλην ἐορτήν λαχειοφόρου ἀγορᾶς ὑπὲρ τῆς Στολῆς Παιανίας (Λιδεψεί), ὅπου ἐντὸς τῶν αἰθουσῶν τοῦ Α' Δημ. Σχολείου ἤρχισεν ἡ κλήρωσις τῶν λαχείων. Ἀπὸ τῆς 9ης πρωΐνης ἡ Ὑποδιοικήτρια Περιφ. Διοικήσεως Θηλέων Ἀττικοβοιωτίας κ. Ελένη Νέγκα μετὰ τῶν Ἐπιτελῶν τῆς Π.Δ.Θ. μετέβη εἰς Παιανίαν (Λιδεψεί), ὅπου ἐντὸς τῶν αἰθουσῶν τοῦ Α' Δημ. Σχολείου ἤρχισεν ἡ κλήρωσις τῶν λαχείων.

Οἱ κάτοικοι μὲ ἀφάνταστον ἐνθουσιασμόν καὶ προθυμίαν ἠγόραζον λαχεῖα καὶ οὕτω ἐνίσχυσαν πολὺ τὸ ἔργον τῆς Π.Δ.Θ.Α. Τὴν ἐορτήν ἐτίμησεν ὁ κ. Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Νομαρχίας Ἀττικοβοιωτίας, τὸ Κοινοτικὸν συμβόλιον Κορωπίου, ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινότητος Μαρκοπούλου, αἱ τοπικαὶ ἀρχαὶ καὶ πλῆθος κόσμου. Συμφώνως μετὰ τὸ καταρτισθῆν πρόγραμμα τῆς ἐορτῆς τῆς 2 1/2 μ. μ. ἤρχισεν ἡ προσέλευσις τῶν Σχηματισμῶν, κατὰ τὴν ἀκόλουθον σειράν: Ὁ Λόχος Φαλαγγισιστῶν Κερατέας, εἰτα ἡ Μουσικὴ Ε.Ο.Ν.

Μαρκοπούλου, Παιανίας καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς: Ὁμάς Φαλαγγισιστῶν Κερατέας μὲ τοπικὰς ἐνδυμασίας προσέφερε διάφορα δῶρα διὰ τὴν λαχειοφόρον ἀγοράν. Εἰτα ἐχορεύθησαν παρ' αὐτῶν καὶ τοῦ Σχηματισμοῦ Παιανίας διάφοροι ἐθνικοὶ χοροὶ ὑπὸ τὰς ζητωκραυγὰς τοῦ πλῆθους.

Ἐπικολούθησεν ἐμπνευσμένη ὁμιλία τῆς Διοικήτριας τοῦ Γ' Ἐπιτελικοῦ Γραφείου.

ΚΟΜΟΤΙΝΗ. — Ἐκάστην Τετάρτην τὸ καθορισθὲν πρόγραμμα ἐκπαιδεύσεως ἐκτελεῖται μετὰ πάσης ἐπιμελείας καὶ ἀξιοσημειώτου προθυμίας βαθμοφόρων, Φαλαγγιστῶν, Φαλαγγισιστῶν, Σκαπανέων καὶ Σκαπανιστῶν τῆς 237ης Φάλαγγος.

Ἐπίσης ἐξαιρετικὴν κίνησιν παρουσιάζει καὶ ἡ 236η Φάλαξ. Κατὰ τὴν παρελθούσαν ἐβδομάδα ἐγένετο ὁμιλία εἰς τοὺς ἐξωσχολικοὺς Φαλαγγιστὰς περὶ οἰκονομικῶν ποτῶν, νερικῶν κλπ. καὶ περὶ τῶν συνεπειῶν ἐκ τῆς χρήσεως αὐτῶν.

Οὕτω ἐδόθη ἡ εὐκαιρία εἰς τοὺς ἐργαζομένους Φαλαγγιστὰς μὲ γινώσκουσαν λεπτομερῶς τοὺς κινδύνους τοὺς ὁποίους διατρέχει ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν ἀλκοολισμόν.

Πρὸς τοῦτοισι δ' Ὑποδιοικήτης Ε.Ο.Ν. Ἀρρένων Κομνηνῆς ὁμιλήσεν εἰς τοὺς Φαλαγγιστὰς τῆς 236ης Φάλαγγος περὶ τὰς αἰτίας καὶ περὶ τῆς ἀποφυγῆς τῆς 236ης Φάλαγγος περὶ Βασιλέως.

Ὁ κ. Περιφερειακὸς Διοικητῆς, εἰς εἰδικὴν συγκέντρωσιν τῶν βαθμοφόρων τῆς Ὑποδιοικήσεως Ε.Ο.Ν. Θηλέων, ὁμιλήσας περὶ σκοπιμότητος καὶ χρησιμότητος τῶν ὁμάδων εἰδικῶν.

Ἀξιοσημειώτως εἶναι ἡ πρόδοσις εἰς τὰ μέχρι τοῦδε διδασκόμενα μαθήματα (κοπτικῆς, ραπτικῆς, μαθητὰ γενικά κλπ.) καὶ τοῦ μαθήματος τῶν γαλλικῶν διὰ τὰς ἐξωσχολικὰς Φαλαγγισιστὰς τῆς Ὑποδιοικήσεως Θηλέων Κομνηνῆς, τὸ ὅποιον διδασκείται ὑπὸ τῆς καθηγήτριας τοῦ Γυμνασίου διδῶς Δ. Ἀναστασιάδου, εὐγενῶς προσφερθείσης.

Κατὰ τὴν ὥκτα τῆς 5-3-40 ἐγένετο ἐφαρμογὴ ὁπτικοῦ τηλεγράφου ὑπὸ τοῦ κ. Βακοντίου, ἀρχιμηχανικοῦ Τ.Τ.Τ., διὰ τῶς Φαλαγγιστὰς τῆς 237ης Φάλαγγος, τῆς εἰδικότητος κμῶων συνδέσεως καὶ διαβιβάσεως.

Ἡ κατόπιν συστηματικὴ θεωρία ἐφαρμογῆς ἐστέφθη ὑπὸ μεγάλῃς ἐπιτυχίας. Κατὰ τὴν διαβίβασιν σημάτων ἀπαντῶν οἱ Φαλαγγιστὰς ἐδειξαν ἐξαιρετικὴν ἐνδιαιρέσιν.

Τὴν σηματοδότησιν παρακολούθησαν καὶ ἀρκετοὶ ἄλλοι Φαλαγγιστὰς, καθὼς καὶ βαθμοφόροι τῆς Φάλαγγος.

Μερίμνη τοῦ Ὑπουργοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ Θράκης κ. Ε. Καραντζῆ ἤρχισεν ἀπὸ τῆς 12-2-40 λειτουργοῦν καὶ συστήναι ἀπὸ τῶν Φαλαγγιστῶν.

Οὕτω καθ' ἑκάστην μεσημέριαν καὶ μέσα σὲ μίαν ἐξαιρετικὴν ἀτμόσφαιρὰν χάρας καὶ νοικοκυροσύνης βρῶσκον οἱ ἀποροὶ συναγωνιστὰς μὲ καλοαγερευμένην καὶ ἀφθονήν τροφήν.

Τὸ συστήναι ἐπεσκέψθη ὁ κ. Ὑπουργὸς συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς κ. Κουτσουράκη καὶ ἐνευμάτισε μετὰ τῶν Φαλαγγιστῶν, εἰς τοὺς ὁποίους συνέντησεν νὰ προσεγγινάται καθημερινῶς γιὰ τὴν εὐτυχίαν τῆς Πατρίδος καὶ τὴν ὑγίαν τοῦ Ἀρχηγοῦ πρὸς τὸ καλὸν τοῦ ἔθνους.

Διὰ τὰ συστήναι τῶν Φαλαγγιστῶν μὲς προσεγγίσαν τὴν ἰδίαν ἡμέραν τὰ ἐξῆς ποσά: Ὑπὸ τῆς κ. Ἀδελᾶς Κουτσουράκη δρχ. 1.000, ὑπὸ τῆς κ. Σουλῆς Λαχανοπαραγωγῶν δρχ. 600, ὑπὸ τοῦ Γεωργ. Οἰκονομίδου δρχ. 300 καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Ζήση Ἀποστολίδου δρχ. 100.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ. — Ἐξαιρετικὴν κίνησιν παρουσίασεν ἡ Στέγη Φαλαγγιστῶν Θεσσαλονίκης μὲ τίς διαφόρους πολὺ ἐπιτυχημένες συγκεντρώσεις τῆς καὶ μὲ τὴν πρώτην ἐπίσης ἐπιτυχημένην ἐκδρομὴν τῆς ἐποχῆς.

Στὶς 11 Φεβρουαρίου ἔγινε ἡ πρώτη φιλικὴ συγκέντρωσις στὸ Κεντρικὸν τῆς Στέγης, ὅπου οἱ προσκεκλημένοι ἔμειναν ἐνθουσιασμένοι ἀπὸ τὸ φιλικὸν περιβάλλον, ἀπὸ τὴν ἐξαιρετικὴν περιποίησιν τῶν κοριτσιῶν τῆς Ὁμάδος Φιλοξενίας ποὺ ἐσέρβιζαν τοὺς προσκεκλημένους, καὶ ἀπὸ τὰ πολλὰ καὶ ωραῖα χειροτεχνήματα ποὺ εἶχαν ἐκτεθῆ καὶ πωληθῇ ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ ποὺ ἦταν ὅλα ἔργα τῶν μελῶν τῆς Στέγης.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς τῆς 18ης Φεβρουαρίου ἔδωκε ἐξαιρετικὴν χαρὰ στὰ μικρὰ μέλη τῆς Στέγης ποὺ εἶχαν τὴν εὐκαιρίαν νὰ περάσουν μερικὴς ὥρες εὐθυμίας καὶ εὐχαρίστησε στὴν χορευτικὴν τοὺς συγκεντρωσῶν.

Τὰ μέλη τῆς Στέγης, ποὺ πάντοτε τὰ διακρίνει ἡ μεγάλῃ τους ἀγάπη γιὰ τὸ ὕπαιθρον, μὲ ἐξαιρετικὴν προθυμίαν καὶ χαρὰ ἄρχισαν καὶ φέτος τὴ νέα περίοδον τῶν ἐκδρομῶν. Ἡ ἐναρξὶς τῆς νέας αὐτῆς ἐκδρομικῆς περιόδου ἔγινε τὴν Κυριακῇ τῆς 25ης Φεβρουαρίου μὲ μίαν θαυμασίαν πεζοπορίαν στὸ Μοναστήριον τοῦ Ἀρσακλῆ. Ἡ ἡλιόλουστος ἡμέρα, τὸ κέφι τῶν κοριτσιῶν καὶ τὸ διορφο φυσικὸ περιβάλλον συνετέλεσαν στὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐκδρομῆς.

Στὶς 3 Μαρτίου μέσα στὸν διορφο ἀποκρηάτικο διάκοσμον τῶν αἰθουσῶν τῆς Στέγης καὶ σὲ μίαν εὐχάριστη ἀτμόσφαιρὰ ἀξιοπρεπείας καὶ εὐθυμίας περάσαν ἐξέστας ὥρες χάρας τὰ μέλη τῆς Στέγης μὲ τοὺς προσκεκλημένους των.

Τὴν ἴδια μέρα δόθηκαν μὲ πραγματικὰ ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία οἱ ἀποκρηάτικοι χοροὶ τοῦ Α' καὶ Β' Παραρτήματος τῆς Στέγης.

ΚΑΤΕΡΙΝΗ. — Κατὰ τοὺς τελευταίους σεισμοὺς τῆς Κατερίνης ἡ Ἑθνικὴ Ὀργάνωσις Νεολαίας ἀπέδειξε μίαν ἀκόμη φορὰν τὰ ἀλσθήματα ἀπὸ τὰ ὁποία κατέχεται.

Συνεπεία τῶν σεισμῶν ἐγκατελείφθησαν ὅλα τὰ σπιτία. Εὐθὺς ἀμέσως δὲ ἐξαμνησθήσαν περιπολῶντες ἐξ ἐκατὸν Φαλαγγιστῶν, οἱ ὁποῖοι ἐτήρησαν τὴν τάξιν καὶ παρέσχον παντοειδῆς ὑπηρεσίας εἰς τοὺς σεισμοπλήκτους.

Ἡ Περιφερειακὴ Διοίκησις Θεσσαλονίκης διέθεσε 30 σκηναὶ καὶ ἱδρὺς νοσοκομειῶν παράρτημα μὲ 40 κρεβάτια ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἱατροῦ κ. Γ. Βελτισίδου καὶ τῆς συνδρομῆς ἀδελφῶν τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ὅπου ἐνοσηλεύθησαν περὶ τοὺς 100 σεισμοπαθεῖς. Εἰς τὸν τόπον τῆς καταστροφῆς ἐφθασεν ἀμέσως ὁ Ὑπουργὸς Διοικήσεως Μακεδονίας, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Περιφερειακοῦ Διοικητοῦ Θεσσαλονίκης καὶ ἄλλων βαθμοφόρων, οἵτινες ἐπέδειξαν μεγάλον ἀλτρουισμόν ὑπὲρ τῶν σεισμοπλήκτων.

ΕΔΕΣΣΑ. — Εἰς μεγάλῃν συγκέντρωσιν Φαλαγγιστῶν, Σκαπανέων καὶ πλῆθος κόσμου ὁμιλήσας καθηγητῆς τοῦ Γυμνασίου καὶ συνεργάτης τῆς Ε.Ο.Ν. μὲ θέμα «Ἡ Ε.Ο.Ν. εἶναι θεαμὸς καθαρῶς Ἑλληνικός».

Τὴν παρελθούσαν Κυριακὴν ἐγένοντο οἱ ἐτήσιοι χοροὶ τῆς Περιφερειακῆς Διοικήσεως εἰς τὴν Ἑδεσσαν, Ἀρδέαν καὶ Γιαννιτσά. Οἱ χοροὶ τῆς Περιφερειακῆς Διοικήσεως ἐσημείωσαν μὲ γάλην ἐπιτυχίαν.

ΚΑΣΤΟΡΙΑ. — Κατὰ τὸ παρελθὸν 159ῆμερον ἐγένοντο αἱ ἐξῆς διαλέξεις καὶ ὁμιλίαι: Ὁ κ. Κ. Πηγεῶν ἔδωκε μᾶθημα κατηχητικόν, ὁ κ. Σχίζας μᾶθημα τοπογραφίας, ὁ κ. Γ. Βολανάκης ὁμιλήσας περὶ ὑγιεινῆς καὶ ὁ κ. Χρ. Γεωργίου περὶ ἀγωγῆς Σπαρτιατοπαίδων.

Ὑπαίθρο: Εἰς τοὺς Σχηματισμοὺς Ἀσπρονερίου, Αὐγῆς, Κρώνων Νερῶν καὶ Βογαταϊκοῦ ἐγένοντο θεωρίαι περὶ ποτῶν, αἰσιθῶν, καθαριότητος καὶ περὶ σημαίας. Ἐπίσης ἐγένετο διδασκαλία περὶ παροχής πρώτων βοηθειῶν εἰς παθόντα αἰμορραγίαν ρινῶν, διστρεμμα ἢ θλάσιν ἀκρῶν.

Εἰς τοὺς Σχηματισμοὺς Λαγκαυμάτων, Ἀσπροκκλησιᾶς, Λαχανοκήπων ἐγένοντο ὁμιλίαι περὶ ἔθνους, περὶ Βασιλέως, περὶ φιλοπίας καὶ ἐλαθὸν χώρων ἀσκίσεως στρατιωτικῆς.

Εἰς τὸν Σχηματισμὸν Κωσταράζι ἐγένοντο ἀνάπτυξις τοῦ θέματος περὶ ἔθνους, θεωρίαι περὶ τοῦ τρόπου τοῦ ἀναφερόμεναι καὶ περὶ παροχής πρώτων βοηθειῶν εἰς παθόντα αἰμορραγίαν ρινῶν.

Εἰς τὸν Σχηματισμὸν Ἀποσκέπου ἐγένοντο διδασκαλίαι περὶ ὑποχρεώσεων τοῦ πολίτου

ΖΩΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΜΑΣ

Κινήσεις Περιφερειακῶν Διοικήσεων

πρὸς τὴν Δικαιοσύνην καὶ ἀνάπτυξις τοῦ Εὐαγγελίου τῆς ἡμέρας.

Εἰς Μεσοποταμίαν ἐγένοντο θεωρίαι περὶ καθήκοντων τῶν Σκαπανέων, περὶ καθαριότητος κλπ.

Νεστόριον: Ὁ Ὑποδιοικητῆς Ἀρρένων κ. Χατζῆς μετὰ τοῦ ἐπιτελοῦς Π. Νάκου ἐπεθεώρησαν τὴν ἐν Νεστορίῳ Τετραρχίαν Σκαπανέων.

— Ὑπὸ ἀξιοματώχων ἀνεπύχθησαν διάφορα κεφάλαια τοῦ Ὁργανισμοῦ ἐσωτερικῆς ὑπηρεσίας. Ὁμοίως ἐγένετο θεωρία στρατιωτικῆς προπαιδεύσεως.

— Ὁ Λογιστὴς κ. Π. Καλαπούτης ὁμιλήσας περὶ κινδύνων τῆς παιδικῆς καὶ ἐφηβικῆς ηλικίας.

— Τὴν Διοίκησιν τῆς 167ης Φάλαγγος Ἀρρένων Νεστορίῳ ἀνέλαθεν ὁ κ. Ἀπόστολος ΜΞΗΣ.

ΧΑΝΙΑ. — Εἰς τὴν Γενικὴν Διοίκησιν Κρήτης ἐλήφθη τὸ ἀκόλουθον εὐχαριστήριον ἐγγράφον ΧΥΠ. Συνοριακοῦ Τομέως διὰ τὰς ἀποσταλείσας ἐκ μέρους τῆς Ε.Ο.Ν. Θηλέων Χανίων φανέλλας πρὸς τοὺς ἀκρίτας μας.

Ὁ ΧΥΠ. Συνοριακὸς Τομεὺς, πρὸς τὴν Γεν. Διοίκησιν Κρήτης.

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσω τὴν λήψιν τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 7195 ἐγγράφου ὁμῶν ὡς καὶ τοῦ ἀπορρίθμου δέματος περιέχοντος φανέλλας διὰ τοὺς ἀπόρους καὶ μάλλον ἀδυνεστερούς Κρήτας ἀκρίτας τῆς προκαλούμεως.

Ἐπειδὴ ὑπηρετοῦσι δύο μόνον Κρήτες εἰς τὸν Τομεᾶ αἱ λοιπαὶ διενεμήθησαν εἰς ὁλίγας ἄλλων ἐπαρχιών.

Ἐπὶ τῇ ἐγγενεῖ καὶ μεστῇ πατριωτικῶν αἰσθημάτων πράξει τῆς Περιφερειακῆς Διοικήσεως Ε.Ο.Ν. Θηλέων Χανίων, παρακαλῶ ὅπως διαβιβάσῃτε τὰς θερμὰς εὐχαριστίας ἡμῶν καὶ τῶν ὁπλιτῶν τῆς μεθούρου εἰς τὴν Ἐπίτροπον Κυρίαν Εὐτέρην Σφακιανῆν, εἰς τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ὁποίας φελλεῖται ἡ δοθεῖσα παράστασις ὑπὲρ τῶν ὁπλιτῶν, οἵτινες μετὰ βαθύτατης εὐγνωμοσύνης καὶ ζωηρᾶς συγκινήσεως ἐλαθὸν τὰ χρήσιμα δῶρα των.

ΡΕΘΥΜΝΟΝ. — Εἰς τὴν Περιφερειακὴν Διοίκησιν Θηλέων Ρεθύμνης ἐσημειώθη ἐξαιρετικὴ κίνησις. Τὴν πρωΐαν τῆς προπαρατελευτήσεως Κυριακῆς ὁ ἐξωσχολικὸς ἐργατικὸς λόχος τῆς πόλεως Ρεθύμνης μετέβη ἐν σώματι εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου παρακολούθησεν τὴν θέλιν λειτουργίαν. Ἐν συνεχείᾳ μετέβη εἰς τὸ Γυμνάσιον Θηλέων, ὅπου ἡ Διοικήτρια τοῦ λόχου, ἀφοῦ ἠρμήνευσε διατάξεις τινὰς τῆς Περιφερειακῆς, ἀφορᾶσας εἰς τὴν ἐν γένει συμπεριφορὰν τῶν μελῶν τῆς Ε.Ο.Ν. ὁμιλήσεν ἐν συνεχείᾳ περὶ οἰκιακῆς οἰκονομίας. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ μαθήματος τοῦτο ἔγινεν ἡ ἐναρξὶς τῆς τρίτης σεμνῆς τῶν μαθημάτων παθητικῆς ἀεραμύνσεως ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ κ. Γενερόδου, συνεργάτου τῆς Ε.Ο.Ν. Τὰ μαθήματα ταῦτα θὰ παρακολουθῇ σὺν ὑπὲρ τὰς 30 Φαλαγγιστῶν.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας ἔγινε συγκεντρωσις τῶν ἐξωσχολικῶν Φαλαγγιστῶν ὑπαλλήλων. Ἡ Διοικήτρια τοῦ λόχου ἐξωσχολικῶν ὁμιλήσας καὶ πρὸς ταύτας διὰ τοὺς σκοποὺς τῆς Ε.Ο.Ν.

— Τὸ Τμήμα Θηλέων Πατσοῦ διοργάνωσε χορόν, τὰς ἐποπράξεις τοῦ ὁποίου κατέθεσεν ὑπὲρ τῆς Ε.Ο.Ν. Ρεθύμνης.

Ἡ Διοικήτρια συνοδευομένη ὑπὸ τινος βαθμοφόρου μετέβη εἰς τὰς χώρας Ἀργυρούπολις, Ἀρχοντικὴ, Ἐπισκοπὴ, Καρατῆ, πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν τμημάτων τῆς διδοχίας Ἐπισκοπῆς τοῦ τάγματος Ρουσσίκων τῆς 256ης Φάλαγγος.

Ἡ κ. Διοικήτρια ἔμεινε ἀπολύτως ικανοποιημένη ἀπὸ τὴν πλήρη διοργάνωσιν καὶ κατάρτισιν τῶν τμημάτων. Ἀπαντᾶ τὰς ἀνω τμήματα ἐργάζονται μετ' ἐνδιαφέροντος καὶ ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀπασαί αἱ βαθμοφόροι φροντίζον διὰ τὴν ὅσον τὸ δυνατόν καλυτέραν ἐμφάνισιν τῶν ὁπ' αὐτὰς τμημάτων. Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῆς εἰς Ρεθύμνον μετέβη εἰς τὸ Γυμνάσιον Θηλέων, ὅπου παρακολούθησεν τὴν διὰ τῆς Φαλαγγιστῶν Κουκλινῶν μὲ θέμα: «Ἡ γυναῖκα πρὸ καὶ μετὰ τὴν 4ην Αὐγούστου».

ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ (Κρήτης). Ἡ Περιφερειακὴ Διοίκησις Ε.Ο.Ν. Θηλέων Ἡρακλείου ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ μίαν πρωτοφανῆ καὶ ἀξιομύμητον ὅσον καὶ ἐντατικὴν ἐργασίαν, ἡ ὁποία δὲν τιμᾷ μό-

νον τὴν Περ. Διοικήτριαν κ. Σοφίαν Φανουράκη, ἀλλὰ καὶ ὅλας τὰς ἀνταξίας συναγωνίστριας τῆς.

Ἐντὸς ἐλαχίστου σχετικῶς χρονικοῦ διαστήματος ἡ δύναμις τῆς Ε.Ο.Ν. Θηλέων Ἡρακλείου ἀνήλθεν εἰς 6.977 μέλη, ἦτοι εἰς 4.665 Σκαπανίσσας καὶ 2.312 Φαλαγγισσίδες.

Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐννοηθῇ ποία ἐργασία συνετέλεσεν καὶ συνετελεῖται εἰς τὸ Ἡρακλεῖον θὰ παραθέσωμεν ἕνα εἶδος στατιστικοῦ πίνακος, ποὺ ὁμιλεῖ τὸν ἐν γλῶττι γιὰ τὴν δρᾶσιν τῆς πρωτοπόρου αὐτῆς Περ. Διοικήσεως.

Ψυχολογία. — 1) Λειτουργοῦν ἐν Ἡρακλείῳ συστηματικὰς τρεῖς χορὸν μὲ ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα, ἦτοι Σκαπανισσῶν, Ἐξωσχολικῶν Φαλαγγιστῶν καὶ Ἐσωσχολικῶν Φαλαγγιστῶν.

2) Ἰδρυθῇ Δραματικὴ Σχολὴ καὶ Σχολὴ Ἀπαγγελίας μὲ σχετικῶς καλὰ ἀποτελέσματα. Ἡδὲ ἐτοιμάζεται τὸ δράμα «Μπρὸς τὸ θάνατον».

3) Σχολὴ κλασσικῶν χορῶν.

4) Σχολὴ ἐθνικῶν χορῶν μὲ ἀποτελέσματα ἁλάν ἱκανοποιητικὰ καὶ 5) Λέσχῃ διαθετούσα ἀφθονα παγινιδία, εἰς τὰ ὁποία ἀσχοῦνται αἱ Φαλαγγιστῶν καὶ αἱ Σκαπανίσσας.

Εἰδικότητες. — Τμήμα Ἀθλητικόν. Αἱ Φαλαγγιστῶν ἀσχοῦνται εἰς διάφορα ἀθλήματα.

Τμήμα Οἰκοκυρικόν, εἰς τὸ ὁποῖον τὰ μέλη ἀσχοῦνται εἰς τὴν κατασκευὴν διαφόρων χειροτεχνημάτων τῆς Κρητικῆς τέχνης, εἰς τὴν μαγειρικὴν καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν γλυκιουμάτων.

Τμήμα Καλλιτεχνικόν. Εἰς τὸ τμήμα τοῦτο τὰ μέλη ἀσχοῦνται εἰς τὴν ζωγραφικὴν καὶ εἰς τὴν ἀντιγραφὴν ἐκ τοῦ Μουσείου διαφόρων ἀρχαίων Κρητικῶν παραστάσεων καὶ σχεδίων.

Δενδροκομικόν καὶ Ἀνθοκομικόν Τμήμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἐκπαιδεύονται εἰς τὴν δενδροκομίαν. Ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς Ε.Ο.Ν. Θηλέων ἐστεύθησαν 12.513 δένδρα καὶ σὲ γλάστρες ἐστεύθησαν περὶ τὰ 25.000 ὁπωροφόρα δένδρα διὰ τὴν προσεχῇ φύτευτικὴν περίοδον.

Γεωργικόν Τμήμα, εἰς τὸ ὁπο

Η Νεοραϊα

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΕΚΔΟΣΙΣ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝ. ΝΕΟΛΑΙΑΣ

(Νόμος 334)

Νομικοῦ Προσώπου Δημοσίου Δικαίου, διοικου-
μένου υπό 'Ανωτάτου Διοικητικοῦ Συμβουλίου
προεδρευομένου υπό τῆς Α. Ε. τοῦ 'Αρχηγοῦ
τῆς Κυβερνήσεως κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΕΤΑΞΑ, ὅστις
καὶ ἐκπροσωπεῖ ταύτην, ἀναπληρούμενος υπό
τοῦ Κυβερνητικοῦ 'Επιτρόπου
κ. ΑΛΕΞ. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΤΟΣ Β'. - ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ
ΑΘΗΝΑΙ

ΓΡΑΦΕΙΑ:

Δ/ΣΕΩΣ, ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ & ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟΥ

'Οδὸς Λεωχάρους 19 (Β' δρόμος)

'Αριθ. Τηλεφ. Λογιστηρίου 32-094

'Αριθ. Τηλεφ. Συντάξεως 34-425

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ: Περιοδικὸν «ΝΕΟΛΑΙΑ»

'Οδὸς Λεωχάρους 19

'Αρ. Τεύχ. 25 - 23 Μαρτίου 1940

ΤΙΜΗ Δροχ. ΤΕΣΣΑΡΕΣ

Διὰ πᾶσαν πληρωμὴν πρέπει νὰ λαμβάνητε ἀπόδειξιν φέρουσαν τὴν ὑπογραφήν τοῦ Γεν. Γραμ-
ματέως τῆς Ε.Ο.Ν. κ. Σ. ΡΟΥΒΑΛΗ Συνταγματοάρχου ἑ. ἀ. καὶ τὴν σφραγίδα τῆς Ε.Ο.Ν.

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

ΕΤΗΣΙΑ ('Εσωτερικοῦ)	Δρ. 160 - 200
ΕΞΑΜΗΝΟΣ	» 80 - 100
ΤΡΙΜΗΝΟΣ	» 40 - 50
ΕΤΗΣΙΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Λίρ. Ἀγγλίας	1
'Αμερικῆς Δολ.	6
Αἰγυπτίου Λίρ.	1

Διὰ Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου καὶ Ἰδιω-
τικοῦ Δικαίου (Δήμου, Κοινότητος) καὶ
Σχολικὰς 'Εφορίας ΕΤΗΣΙΑ Δρχ 300

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ «ΝΕΟΛΑΙΑ»

ἡ ΣΠ. ΡΟΥΒΑΛΗΝ, Γεν. Γραμματέα Ε.Ο.Ν.

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΚΟΡΑΗΣ

(Συνέχεια ἀπὸ τὴν σελίδα 772)

σις τῶν Ἑλλήνων ἔγραφε πρὸς τὸν
σοφὸν Ἀδαμάντιον Κοραῖν:

«Ὁ Ἑλλὰς σὲ συγχαίρει ἄριστε
συμπολίτα, χαίροντα διὰ τὴν ἀνάστα-
σιν αὐτῆς. Εὐγνωμονεῖ, εὐεργετηθεῖσα
εὐεργεσίαν ἀνεκτίμητον ἕνεκα τῶν ἀ-
ρίστων συγγραμμάτων σου. Ὁ πρὸς
τὴν παιδείαν ἔρωσ τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ-
γάσεν ἀπὸ τὰ φῶτα, ὅσα πρὸ τινῶν
χρόνων ἐνέσπειραν εἰς τὰς καρδίας
τῶν τὰ προλεγόμενά σου ἀπὸ τὰ βι-
βλία, ὅσα ἐπρομήθευσεν εἰς τὴν Πα-
τρίδα ὁ πατριωτισμός σου καὶ ἀπὸ τὰ
σχολεῖα, ὅσα ἤγειραν αἱ σοφαὶ συμ-
βουλαὶ σου! Τοιοῦτων ἀγαθοποιῶν
αἰτίων ἀποτελέσματα εἶναι τὰ ἐκ τῆς
ἐλευθερίας ἀγαθὰ, ὅσα οἱ συμπολί-
ται σου ἀπολαύουσιν τὴν σήμερον! Τοι-
αῦτα ἀνεκτίμητα ἀγαθὰ εἶναι ἄξια τῆς
εὐγνωμοσύνης τῶν γενεῶν καὶ τῶν
αἰώνων.

«Τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, συνηγμένον
εἰς Γ' Ἐθνικὴν Συνέλευσιν διὰ τὰ με-
γάλα τοῦ συμφέροντα, σοῦ προσφέρει
τὸ σέβας καὶ τὴν ἐκ μέσης καρδίας ἀ-
γάπην τοῦ ἄλλως αἰσθανόμενου ὅτι
δὲν ἔμπορεῖ νὰ κατασπασθῇ τὴν ἱεράν
σου κορυφὴν, καταφιλεῖ ὅμως τὰ χρυ-
σὰ σου λόγια, τὰ σοφὰ σου παραγγέλ-
ματα, συνομιλεῖ μετὰ τὰ βιβλία σου καὶ
φωτίζει τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καρδίαν
του, εὐχόμενον νὰ μὴ παύσης τοῦ νὰ
κοινοποιῇς τὰ ἀγαθὰ σου φρονήματα
εἰς τοὺς συμπολίτας σου, συμβουλευ-
ων τὰ κοινὴ συμφέροντα. Εἴθε ζῆς ὁ-
γιαίνων, σεβάσμιε γέρων, τῆς Ἐλευθε-
ρίας ὑπέρμαχε...».

Αὐτὰ εἶναι τὰ ὀλίγα λόγια, μετὰ
τὰ ὁποῖα τὸ Ἔθνος προσεφώνησε τὸν Κο-
ραῖν...

Μέσα εἰς τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ Ἑ-
θνους ἐκφράζεται ἡ ὅλη συμβολὴ τοῦ
Ἀδαμαντίου Κοραῖ εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς
Ἐλευθερίας ἀγῶνα...

'Αργότερα ἡ Ἑλλὰς τὸν ἐτίμησε
καλλίτερα. Τὸ πρῶτον Πανεπιστήμιον
φέρει τὸ ὄνομά του καὶ ὁ ἀνδριάς του
κοσμεῖ τὰ προπύλαια τοῦ πνευματικοῦ
καὶ ἐπιστημονικοῦ κέντρου τῆς Ἑλλά-
δος...

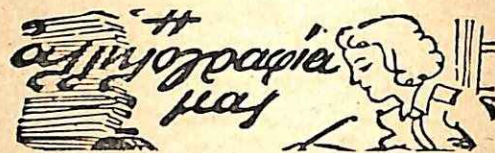
Καὶ οἱ γενεὲς οἱ ἑλληνικὲς εἰς τοὺς
αἰῶνας θ' ἀναφέρουν τὸ ὄνομα τοῦ Κο-
ραῖ μετὰ σεβασμῷ, δίπλα στὰ τόσα ὀ-
νόματα τῶν δημιουργῶν τῆς Ἑλληνι-
κῆς Πολιτιστικῆς.

Ἀγγ. Μετοξᾶς

ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΩΝ ΗΡΩΩΝ

(Συνέχεια ἀπὸ τὴν σελίδα 783)

ἀπὸ παιδιὰ διεκρίνοντο. Ἀκριβῶς δὲ
γιατὶ ἔρχαν ἀπὸ μικροὶ εἰσέλθει εἰς
τοὺς ἐθνικοὺς κινδύνους καὶ εἰς τοὺς
ἐθνικοὺς ἀγῶνας διεκρίθησαν. Ἔχον
ἀποκτήσει μόνοι τὴν πείραν τῆς
ζωῆς. Ἐκκληραγωγῆθησαν καὶ ἐπερι-
πάτησαν πολὺ καὶ ἐπεινάσαν καὶ ἐδι-
ψασαν εἰς ἡλικίαν πού ἄλλα παιδιὰ
πυγαίνουν εἰς τὰς μικρὰς τάξεις τοῦ
σχολείου. Περισσότερο ἐκοιμῶντο κά-
τω ἀπὸ τὰ κλαδιά παρὰ κάτω ἀπὸ
στῆν. Καὶ διαρκῶς ἡλλαζαν τόπον
διαμονῆς, γιατί ἐκυνηγοῦντο συνεχῶς
ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Τὸ ἴδιο δὲ καὶ οἱ
ναυτικοὶ ἥρωες ἔχον ἀρχίσει καὶ αὐ-
τοὶ τὸ στάδιον τῶν ἀπὸ μοῦτσοι εἰς
τὰ καράβια. Γι' αὐτὸ ἀνεδείχθησαν
τόσῳ πολὺ εἰς τὴν θάλασσαν. Τὴν ἤξευ-
ραν ἀπὸ μικροὶ καὶ ποτὲ δὲν τὴν ἐφο-
ρήθησαν. Καθὼς ἤκουαν δὲ ἀπὸ τοὺς
μεγαλειτέρους τὰ κατορθώματά των,
ἀπὸ μικροὶ προσεπάθουν νὰ τοὺς μι-
μηθοῦν. Συνέβαινε τὸ ἴδιο πού συμ-
βαίνει καὶ σήμερον πολλὰς φορές. Δια-
βάθουν τὰ παιδιὰ τὰς περιπετείας τοῦ
Ροβινσῶνος καὶ θέλουν νὰ τὸν μιμη-
θοῦν. Νὰ ταξιδεύσουν καὶ αὐτὰ εἰς
τὰ νησιά τῶν ἀγρίων. Νὰ χτίσουν μό-
να τῶν μιά καλύβη, νὰ πιάσουν καὶ νὰ
ἡμερέσουν μίαν ἄγρια κατσικούλα, νὰ
τρέφονταί μετὰ βανάνες καὶ μετὰ χουρ-
μάδες. Ὑστερα κάποτε θὰ ἔλθουν ἄ-
γριοι ἀνθρωποφάγοι εἰς τὸ νησί. Θὰ
βγάλουν ἕναν ἄλλον ἄνθρωπον. Θὰ
εἶναι δεμένος. Θὰ ἀνάψουν φωτιά καὶ
θὰ τὸν βάλλουν ἀπάνω γιὰ νὰ τὸν φά-
νε. Ἐξάφην θὰ πεταχθοῦν οἱ μικροὶ
Ροβινσῶνες, θὰ πυροβολήσουν τοὺς ἀ-
γρίους καὶ θὰ τοὺς τρέψουν εἰς φυ-
γὴν. Θὰ σώσουν τὸν αἰχμάλωτον καὶ
θὰ τὸν πάρουν μαζί των. Θὰ τὸν ποῦν
καὶ αὐτόν, ὅπως ὁ Ροβινσῶν, Παρα-
σκευᾶ. Τὰ μικρὰ παιδιὰ τῆς ἐποχῆς
τοῦ 1821, δὲν ἤξευραν τὰς διηγήσεις
τοῦ Ροβινσῶνος. Ἄκουαν ὅμως ἀπὸ
τοὺς μεγάλους γιὰ τὰ κατορθώματα
τῶν παλαιότερων ἀρματολῶν καὶ κλε-
φτῶν, αὐτῶν πού ἔχον δράσει ἀπὸ
τὴν ἐποχὴν πού εἶχε πᾶσει ἡ Κωνσταν-
τινούπολις. Ἀνετρέφοντο καὶ ἐμεγά-
λωναν μετὰ τὴν ἰδέαν νὰ γίνουν καὶ αὐ-
τοὶ ἐθνικοὶ ἥρωες. Νὰ μιμηθοῦν τοὺς
προγόνους των. Ἔτσι ἐδημιουργήθη-
σαν εἰς τὴς στεριὰς καὶ εἰς τὰ βουνὰ
καὶ εἰς τὰ νησιά καὶ εἰς τὰ παράλια
τῆς Ἑλλάδος ἡρωϊκαὶ παραδόσεις,
πού ἐκαλλιέργουντο περισσότερο εἰς
ὀρισμένους τόπους καὶ εἰς ὀρισμένας
οἰκογενεὰς καὶ πού διατηροῦνται ὡς

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΕΥΑΓΓ. ΜΑΝΤΖΑΝΕΑΝ. Ἐδιαβάσαμε τὸ
ποιήμα σου. Ἕχει μετρικὰ σφάλματα. Ἰδέεσι
ἀντιποιητικὰς. — ΑΚΗΝ ΜΠΑΛΛΗΝ. Τὸ περὶ
«Ὁλο καὶ καλύτερον» πολὺ μακρὺ γιὰ τὸ «Βή-
μα τῶν Νέων». Ἀν τὸ ξαναγράψῃς ἀπόφυγε
τὴς ἐπαναλήψεις τῶν ἰδίων σκέψεων. — ΠΑΝ.
ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΝ. Τὸ διήγημα «Ὁ Γιάγκος
Φαλαγγίτης» κάπως πρόχειρα γραμμένο. Ἰδοὺ
ἕνα μέρος: «Ὁλοι, στὸ μικρὸ ἐκεῖνο χωριου-
δάκι πού ζῶσε ὁ Γιάγκος, τὸν γνωρίζανε. Ἀπὸ
τὸν (ποῖο) πῶς μεγάλος παπποῦ ὡς τὸ πῶς
μικρὸ παιδί, ὁ Γιάγκος ἦταν γνωστός. Πῶς
πολὺ δὲ ἀπὸ ὅλους τὸν γνωρίζανε οἱ βαρκά-
ρηδες καὶ οἱ σωφῆρ. Δὲν ἦταν αὐτοκίνητον πού
νὰ χαλοῦσε καὶ νὰ μὴ βρισκόταν ὁ Γιάγκος
μπροστὰ ν' ἀνακατευθῇ στὴν ἐπισκευὴ του, νὰ
γεμίσει τὸ ντεπόζιτο μετὰ νερό, νὰ βάλλῃ ἐμπρὸς
τὴ μηχανὴν μετὰ τὴ μανιβέλα. Πρόσεξε τὴ δεύ-
τερη παράγραφο. Γράφω: «ἐπὶ ὁ μεγάλους»,
ἀλλὰ «ποῖος ἐρωτᾷ», «ὁ ἄνθρωπος, πού
μοῦ εἶπε», ἀλλὰ «ποῦ πῆγε ὁ ἄνθρωπος». Τὸ
θέμα τοῦ διηγήματος καλὸ. Ἐπεξεργασθῆτε
το καὶ στελεγάτε μας, ἂν θέλετε. — Κ. ΣΤΑΜΑ-
ΤΟΠΟΥΛΟΝ. Ὅπως κι' εἴς μᾶς γράφετε, εἶ-
ναι μακροσκελές. Ἐκτός τούτου εἶναι γραμμένο
εἰς ἑρῶ ἱστορικὸ ὕφος, ἀκατάλληλον γιὰ πε-
ριοδικὸν σὰν τὸ «Νεολαία», πού πρέπει καὶ νὰ
τέρπῃ. Πρόσεξε πῶς δίδονται τὰ ἱστορικὰ
περιεχόμενα ἄρθρα τὰ δημοσιεύόμενα αὐτῆς
«Νεολαίας» καὶ προσπαθήσε νὰ κρατήσῃ αὐτὴ τὴ
γραμμὴ. — ΝΙΚ. ΜΥΛΩΝΑΚΟΝ. Ἐλάβαμε τὰ
3 ποιήματα: «Ὁ ξενυχτής», «Ὁ ζευγολάτης»
καὶ «Οἱ δύο χεῖμανες». Καὶ τὰ τρία κρινόντα
ὡς ἀκατάλληλα γιὰ τὴν «Νεολαία». — ΙΩΑΝ-
ΝΗΝ ΠΛΑΤΑΚΗΝ. Τὰ ποιήματα εἶναι γραμ-
μένα στὸ ἴδιο χαρτὶ μετὰ τὴς πνευματικῆς ἀσκή-
σεως καὶ ἐπὶ πλέον στὴς δύο ὕψεις. — ΘΑΝ.
ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΝ. Τὸ «Νοσταλγία» δὲν ἔχει
θέσι στὴς σελίδες τῆς «Νεολαίας». — ΕΠ. ΠΑ-
ΠΑΔΟΠΟΥΛΟΝ. Χρονογραφήματα ὄχι.

Αἱ ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΟΥ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ ΜΑΣ

Ἡ πρώτη: Ἐνας ἱερολογίτης παραδίδει
τὴν σημαία σ' ἕνα Φαλαγγίτη.

Ἡ δευτέρα: Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεο-
τόκου.

Καὶ αἱ δύο εἰκόνες ὀφείλονται εἰς τὸν
ζωγράφον κ. Σ. Παπαλουκᾶν.

σήμερα. Ἀπὸ μικρὰς ἡλικίας ἐκαλ-
λιεργεῖτο ὁ ἡρωϊσμός. Οἱ ἥρωες τοῦ
1821 ἔχον θηλάσει ἡρωϊκὰς παραδό-
σεις. Ἀπὸ μικροὶ ἐγαλουχοῦντο διὰ
νὰ γίνουν ἥρωες. Τὸ 1821 πρὶν μελε-
τῆθῃ ἀπὸ τὴν πλειορὰ τῶν μεγάλων,
πρέπει νὰ μελετῆθῃ ἀπὸ τὸν ρόλον τῶν
μικρῶν. Χωρὶς νὰ φαντάζονται τί ἔ-
λεγον τὰ παιδιὰ τῆς ἀρχαίας Σπάρ-
της, ἦσαν σὰν νὰ ἐπαναλαμβάναν:

«Ἄμεις δὲ γ' ἐσόμεθα
πολλῶν κάρρονες».

Κ. Φαλτάιτε

Τύποις: «ΠΥΡΣΟΥ» Α. Ε.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ